A woman in a yellow dress is seen from behind, balancing a large metal scale on a stack of smooth, stacked stones. The background is a soft-focus landscape with a body of water and a cloudy sky. The text is overlaid on the left side of the image.

КАТАЛОГ СИЛАБУСІВ

вибіркових
освітніх компонентів
циклу професійної
підготовки

2026-2027 навчальний рік

ОПП «ПСИХОЛОГІЯ»

перший (бакалаврський) рівень
вищої освіти

Дніпровський
Гуманітарний
Університет

ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ

Тиобираєш – ми поважаємо твій вибір!

«...Індивідуальна освітня траєкторія здобувача вищої освіти - персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача вищої освіти, що ґрунтується на виборі здобувачем вищої освіти освітніх програм, суб'єктів освітньої діяльності, що їх реалізують, форм і строку здобуття освіти, освітніх компонентів. У вищій освіті індивідуальна освітня траєкторія включає, зокрема, послідовність здобуття освітніх кваліфікацій, академічну мобільність, визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти тощо. Індивідуальна освітня траєкторія формується здобувачем вищої освіти з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду»¹

Індивідуальна освітня траєкторія забезпечується чітко регламентованою процедурою вільного вибору освітніх компонентів та форм здобуття освіти. Ця траєкторія фіксується в індивідуальному навчальному плані. Індивідуальний навчальний план забезпечується переліком обов'язкових для вивчення освітніх компонентів та на підставі особистої заяви доповнюється студентом вибірковими освітніми компонентами, обраними ним з урахуванням власних інтересів, інтелектуальних потреб та здібностей.

Студенту надається право в межах визначеного освітньою програмою та навчальним планом підготовки фахівців обсягу кредитів ЄКТС обирати освітні компоненти з інших освітніх програм, зі змістом яких можна ознайомитися у «Каталогах силабусів вибіркових освітніх компонентів професійної підготовки» за іншими напрямками (юридичний, готельно-ресторанна справа, туристичний тощо).

Вибір освітніх компонентів розпочинається з другого семестру першого року навчання, в подальшому – наприкінці поточного навчального року на наступний рік

¹ Про вищу освіту. Закон України

Вибіркову частину освітньо-професійної програми підготовки бакалавра з психології становлять освітні компоненти загальним обсягом 60 кредитів ЄКТС, з яких 36 кредитів ЄКТС спрямовані на поглиблення професійної підготовки та забезпечення інтересів та інтелектуальних потреб студентів під час формування ними індивідуальної траєкторії навчання.

Кожного року у травні місяці відбуваються презентації вибірових освітніх компонентів, під час яких викладачі розповідають про місце і роль цих дисциплін в підготовці фахівців.

У даному каталозі пропонуються силабуси вибірових освітніх компонентів, які мають на меті поглибити професійну підготовку майбутніх психологів, а також урізноманітнити навички комунікації та вміння знаходити підхід до людей.

Запропоновані в каталозі освітні компоненти сприяють розширенню світогляду студентів, удосконаленню їх комунікативних навичок, вмінь працювати в команді та розробки індивідуальних терапевтичних програм, а також здатності застосувати отримані навички та знання для сприяння емоційному зростанню та добробуту клієнтів.

Ці освітні компоненти спрямовані на набуття навичок критичного мислення та ефективної організації професійної діяльності, здобуття знань щодо етичних засад професійної діяльності, а також спрямовані на спеціалізацію знань у різних напрямках психології.

Каталог силабусів вибірових освітніх компонентів професійної підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (ОПП «Психологія») розглянутий на засіданні Науково-методичної ради Університету та рекомендований для використання в світному процесі.

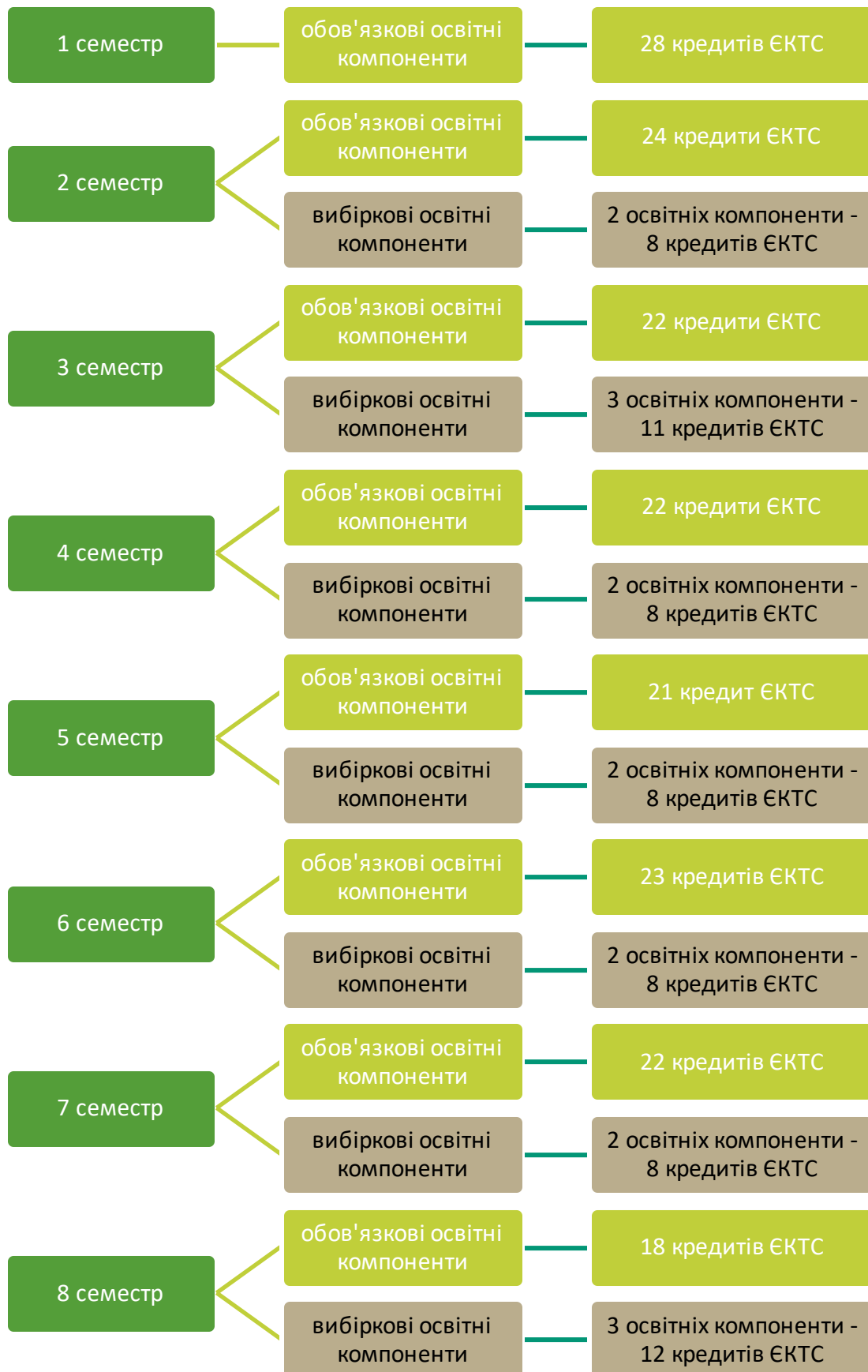
Протокол від 21.05.2026 № 9.

ЗМІСТ

ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ	2
СХЕМА ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ НАВЧАННЯ	6
КРИТЕРІЇ ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНОК ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ У НАЦІОНАЛЬНУ ШКАЛУ ТА ШКАЛУ ЄКТС	7
Схема формування оцінки. Розподіл балів за різними формами контролю для навчальної дисципліни.....	8
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	9
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ	10
НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА.....	12
СИЛАБУСИ ВИБІРКОВИХ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ, ЩО РЕКОМЕНДУЮТЬСЯ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НА ТРЕТЬОМУ РОЦІ НАВЧАННЯ	14
<i>П'ятий семестр.....</i>	<i>14</i>
<i>Психологія сім'ї.....</i>	<i>14</i>
<i>Етнопсихологія.....</i>	<i>23</i>
<i>Основи психокорекції.....</i>	<i>32</i>
<i>Психологічна служба</i>	<i>40</i>
<i>Шостий семестр</i>	<i>49</i>
<i>Проблеми мотивації поведінки та діяльності людини.....</i>	<i>49</i>
<i>Психологія конфлікту.....</i>	<i>57</i>
<i>Основи клінічної психології</i>	<i>66</i>
<i>Психологія успішності та самоефективності.....</i>	<i>75</i>
СИЛАБУСИ ВИБІРКОВИХ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ, ЩО РЕКОМЕНДУЮТЬСЯ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НА ЧЕТВЕРТОМУ РОЦІ НАВЧАННЯ	84
<i>Сьомий семестр.....</i>	<i>84</i>
<i>Психологія управління.....</i>	<i>84</i>
<i>Психологія лідерства та влади.....</i>	<i>92</i>

<i>Психологія іміджмейкінгу</i>	100
<i>Пропедевтика медіації</i>	106
<i>Психотерапія</i>	115
<i>Методи адаптації та психологічного супроводу персоналу</i>	124
Восьмий семестр	133
<i>Діяльність психолога в закладах освіти</i>	133
<i>Психологія залежності та співзалежності</i>	143
<i>Психологія девіантної поведінки</i>	153
<i>Профілактика суїцидальної поведінки</i>	161
<i>Практика індивідуально-психологічного консультування</i>	172
<i>Основи психіатрії</i>	179
ПІСЛЯМОВА	191

Схема формування індивідуальної траєкторії навчання

Критерії переведення оцінок за 100-бальною шкалою у національну шкалу та шкалу ЄКТС

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою (екзамен /залік)	Оцінка за шкалою ЄКТС	Умови нарахування балів
90–100	Відмінно	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі.
83–89	Добре	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близькою до максимальної.
75–82		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками.
68–74	Задовільно	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.
60–67		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані деякі практичні навички роботи; частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35–59	Незадовільно	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близькою до мінімальної; при додатковій

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою (екзамен /залік)	Оцінка за шкалою ЄКТС	Умови нарахування балів
			самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).
1–34		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не засвоєний; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.

Схема формування оцінки. Розподіл балів за різними формами контролю для навчальної дисципліни.

ДЛЯ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ		
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль ЗАЛІК (З)/ ЕКЗАМЕН (Е)
Аудиторна робота	Самостійна та індивідуальна робота	
≤ 40	≤ 20	
≤ 60		≤ 40
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК+ З ≤ 100		
Підсумкова оцінка у випадку складання екзамену (П) = ПК+Е ≤ 100		
ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ		
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль ЗАЛІК (З)/ ЕКЗАМЕН (Е)
Аудиторна робота	Самостійна та індивідуальна робота	
≤ 20	≤ 40	
≤ 60		≤ 40
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК+ З ≤ 100		
Підсумкова оцінка у випадку складання екзамену (П) = ПК+Е ≤ 100		

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні предметної області та теми заняття.
4	Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними помилками. Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні предметної області та теми заняття.
3	Теоретичні питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками.
2	Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення.
1	Здобувач не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.
0	Відсутність на занятті

Ці бали конвертуються у підсумкові бали за відповідним коефіцієнтом, який розраховується автоматично залежно від кількості семінарських та практичних занять. Конвертація у підсумкову кількість балів за аудиторну роботу здійснюється шляхом помноження суми балів, напрацьованих за цей вид діяльності протягом семестру, на коефіцієнт. Підсумкові бали за аудиторну роботу автоматично вираховуються впродовж всього семестру та відображаються в окремому стовпчику електронного журналу навчальної групи. Підсумок формується напередодні підсумкового контролю.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Самостійна та індивідуальна робота здобувача, що передбачена силабусом вибіркового освітнього компоненту, оцінюється науково-педагогічним працівником (денна форма здобуття освіти за 10-бальною шкалою кожний вид, заочна форма - за 20-бальною шкалою). Виконання завдань, які виносяться на самостійну та індивідуальну роботу, контролюється науково-педагогічним працівником під час консультацій, оцінювання відбувається напередодні підсумкового контролю.

Види самостійної роботи:

- *ведення конспекту;*
- *складання схем, створення діаграм та таблиць;*
- *складання списку джерел окремої теми;*
- *підготовка до понятійного диктанту;*
- *проведення досліджень в межах підготовки та написання курсових та кваліфікаційних робіт.*

Види індивідуальної роботи:

- *складання тестів;*
- *складання кросвордів;*
- *підготовка мультимедійних презентацій;*
- *підготовка есе;*
- *складання списку числових значень;*
- *вирішення комплексного практичного індивідуального завдання (КПІЗ);*
- *складання ситуаційної задачі (кейсу);*
- *обрахунок економічних показників.*

Науково-педагогічні працівники можуть нараховувати заохочувальні бали за виконання здобувачем науково-дослідної роботи. При нарахуванні заохочувальних балів загальна сума балів за самостійну (індивідуальну) роботу не повинна перевищувати максимально допустиму (10 або 20 балів).

Види науково-дослідної роботи:

- *підготовка конкурсної наукової роботи;*
- *написання фахової наукової статті;*
- *участь в засіданнях наукового гуртка кафедри;*
- *підготовка доповідей за тематикою засідань гуртка кафедри;*
- *участь в інших науково-практичних заходах (конференціях, круглих столах, наукових семінарах; участь у вебінарах, вікторинах тощо);*
- *публікація тез доповіді;*
- *надання організаційної допомоги в проведенні засідань наукового гуртка кафедри або інших наукових заходах.*

Більш детально про види навчальної роботи та критерії їх оцінювання відображено у «**Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології**», який розміщений на офіційному сайті Університету в розділі «Студенту/Силабуси навчальних дисциплін/Бакалавр/ 053 Психологія» (URL: <https://surl.lu/pkwkvk>) або скориставшись QR-кодом.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Відповідно до вимог розділу 3 «Положення про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, у Вищому навчальному приватному закладі «Дніпровський гуманітарний університет» за умов проходження здобувачем вищої освіти навчання на онлайн курсах чи наявність іншого елементу неформальної освіти за тематикою, що відповідає змісту освітнього компоненту, можливе визнання результатів навчання у формі зарахування (повного або часткового).

Підставою для визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, є документи (свідоцтва, сертифікати) оформлені відповідно до вимог чинного законодавства у галузі освіти.

ШКАЛА ТА КРИТЕРІЇ ПЕРЕЗАРАХУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ, ЗДОБУТИХ В НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ ЗДОБУВАЧА

Кількість балів	Форма діяльності та/або заняття	Критерії оцінювання	Рекомендовані ресурси для результату здобуття
10	Самостійна робота	Оцінюється робота за результатами надання сертифікату обсягом 30 годин (1 кредит ECTS) або більше	Масові онлайн курси на платформах EdERA, Дія освіта, Prometheus, Coursera, платформа «Громадський контроль», онлайн курси мережевої академії Cisco (https://www.netacad.com/) тощо.
10	Індивідуальна робота	Оцінюється робота за результатами надання сертифікату обсягом 30 годин (1 кредит ECTS) або більше	Масові онлайн курси на платформах EdERA, Дія освіта, Prometheus, Coursera, платформа «Громадський контроль», онлайн курси мережевої академії Cisco (https://www.netacad.com/) тощо.

5	Семінарське заняття, практичне заняття	Оцінюється робота за результатами надання сертифікату за темою заняття	Масові онлайн курси на платформах EdERA, Дія освіта, Prometheus, Coursera, платформа «Громадській контроль», онлайн курси мережевої академії Cisco (https://www.netacad.com/) тощо.
0	Відсутній результат або результат не відповідає тематиці дисципліни		

Силабуси вибіркових освітніх компонентів, що рекомендуються для вивчення на третьому році навчання

П'ятий семестр

Психологія сім'ї

Освітній компонент «Психологія сім'ї» спрямований на формування знань про закономірності функціонування сім'ї, особливості міжособистісної взаємодії та психологічні механізми сімейних стосунків. Вивчення курсу сприяє розвитку професійних компетентностей, необхідних для психологічного консультування, профілактики та вирішення сімейних конфліктів, підтримки гармонійного психологічного клімату в родині. Освітній компонент також забезпечує здобуття практичних навичок аналізу сімейних проблем і застосування сучасних психологічних підходів у роботі з різними категоріями клієнтів. Опанування курсу підвищує готовність майбутніх психологів до професійної діяльності в умовах сучасних соціальних викликів та потреб суспільства.

Мета викладання освітнього компоненту «Психологія сім'ї»: ознайомити студентів з історією розвитку уявлень про родину, сутність сучасної сім'ї і шлюбу, різними аспектами подружніх взаємин (конфлікти, розводи, критичні етапи розвитку родини, особливості становлення особистості дитини в різних родинях), умовами формування і способами підтримки благополучних відносин у родині.

Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Психологія сім'ї» є:

- допомогти студентам ґрунтовно оволодіти знаннями з основних питань,
- ознайомити студентів з актуальними проблемами родини і шлюбу;
- визначити структуру родини, динаміку її розвитку, основні складові родини, механізми взаємодії в родині, основні етапи розвитку родини, кризи сімейних відносин;
- вивчити напрямки профілактичної і корекційної роботи з родиною, теоретичні моделі психологічного консультування родини, методологічні принципи психодіагностичної і корекційної роботи з родиною;
- ознайомити студентів з основними підходами до психологічного консультування родини.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.*
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.*
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.*
- ЗК9 Здатність працювати в команді.*

Спеціальні (фахові) (СК):

- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків*
- СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.*
- СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.*
- СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).*
- СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики*

Результати вивчення навчальної дисципліни «Психологія сім'ї». Відповідно до вимог освітньо-професійної програми, Здобувачі повинні **знати**:

- *закономірності становлення і розвитку функціонально-рольової структури родини на різних стадіях її життєвого циклу;*
- *про дошлюбний період, особливості пошуку і вибору шлюбного партнера; психологічні особливості подружніх відносин;*
- *психологічні особливості відносин між подружжям, батьками та дітьми;*
- *методи сімейної діагностики і техніки сімейної терапії;*
- *роль сімейного виховання в розвитку дитини на різних вікових стадіях;*
- *нормативні і ненормативні кризи родини і стратегії їхнього подолання.*

вміти:

- *застосовувати психологічний підхід щодо родинних проблем,*
- *формувати уявлення відносно родинних явищ та обґрунтовувати їх зміст, діагностувати їх та формувати консультативну роботу*

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні **програмні результати навчання (ПР)**.

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців.

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога

Передумови для вивчення навчальної дисципліни «Психологія сім'ї»: базові знання з дисциплін «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Соціальна психологія», «Анатомія ВНД», «Психодіагностика», «Конфліктологія», «Психологія девіантної поведінки».

Форми проведення занять: лекції, семінарські заняття, практичні заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «Психологія сім'ї» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)
 Курс 3 Семестр 5

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Сім'я як соціально-психологічна система	15
2	Подружні стосунки: розвиток, конфлікти, комунікація	15
3	Прив'язаність і кохання в подружніх стосунках	15
4	Ролі та сценарії в сім'ї: гендер, культура, очікування	15
5	Батьківство та міжпоколінневі взаємини	15
6	Психологічні особливості функціонування дисфункціональних сімей	15
7	Психодіагностика сім'ї	15
8	Сімейне консультування і психотерапія: підходи та техніки	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Психологія сім'ї : підручник / за ред. В. М. Поліщука. Суми : Університетська книга, 2021. 248 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38814/1/V_Polishchuk_Pidruchnik_2021_IL.pdf
2. Психологія молодшої сім'ї [Текст] : монографія / М.І. Мушкевич, Р. П. Федоренко, Т.І. Дучимінська, Л.І. Магдисюк. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 235 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/286271731.pdf>

-
3. Психологічна допомога дитині та сім'ї : практикум. / Л. Магдисюк, М. Замелюк, О. Беспарточна, Н. Борбич. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 280 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20887/1/phsykons_2022.pdf
 4. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї [Текст] : навч. посіб. / Раїса Петрівна Федоренко / Вид. 3-тє, змін. та доповн. Луцьк : Вежа-Друк, 2024. 624 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/25496/1/posib_sim24.pdf
 5. Цільмак О.М. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі : навчально-наочний підручник / за заг. ред. О. М. Цільмак. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 266 с. з іл. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi75/0056154.pdf>

Додаткова:

1. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Олійник В.О., Хоружий С.М., Ларіонов С.О., Сириця М.В. Особливості надання психологічної допомоги військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей цивільними психологами : метод. посіб. К. : 7БЦ, 2023. 175 с.
2. Левін А., Геллер Р. Теорія прихильності. / пер. Надія Хаєцька. Вид-во «BookChef», 2023. 330 с.
3. Психології сім'ї: конспект лекцій / ІринаУшакова. Харків : НУЦЗУ, 2019. 90 с. URL: <https://surl.li/hwbdjm>
4. Фромм Е. Мистецтво любові / пер. Віра Кучменко. Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 192 с.
5. Чепмен Г. П'ять мов любові у подружжі / пер. Олена Фешовець. Вид-во «Свічадо», 2020. 192 с.
6. Ялом І. Ліки від кохання та інші оповіді психотерапевта. / пер. Наталія Бхіндер. КСД, 2021. 416 с.

Інформаційні ресурси:

1. Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
2. Інформаційний ресурс «Коло сім'ї». URL: <https://k-s.org.ua/resources/issue/>
3. Міжнародний Центр Батьківства. URL: <https://uafathers.com/>
4. Служба психосоціальної підтримки сімей військовослужбовців. URL: <https://syla.in.ua/proekty/proekt-sluzhby-psyhosocialnoyi-pidtrymky/>
5. Американська асоціація сімейної терапії/ URL: <https://www.aamft.org>
6. Наукові статті у PubMed Central (Family Psychology). URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/?term=Family+Psychology>

ПОЛІТИКА КУРСУ

При проведенні визначених планом видів занять використовуються такі методи та технології навчання:

1. Під час викладання навчального матеріалу:

- словесні (бесіда, пояснення, розповідь, інструктаж);
- наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження);
- практичні (вправи, практичні роботи, дослідні роботи).

2. За організаційним характером навчання:

- методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
- методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- методи контролю та самоконтролю у навчанні;
- бінарні (поєднання теоретичного, наочного практичного) методи навчання.

3. За логікою сприймання та засвоєння навчального матеріалу: індуктивно-дедукційні, репродуктивні, прагматичні, дослідницькі, проблемні тощо.

Крім того, використовуються наступні методи контролю:

Лекція: вхідне тестування, попереднє усне чи письмове опитування, фронтальне опитування, вибіркоче усне опитування.

Семінарське заняття: співбесіда, дискусія, мозковий штурм, усне та письмове опитування, тестування, вирішення задач, захист доповідей (рефератів), діалог, письмова модульна робота (проміжний контроль).

Самостійна робота студентів: перевірка конспекту, перевірка відповідей на проблемні питання, опитування на семінарському занятті, захист індивідуального творчо-наукового завдання.

Поточний контроль: проведення семінарських занять, відпрацювання академічних заборгованостей. Поточний контроль проводиться на кожному семінарському/практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих практичних навичок під час виконання практичних робіт.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у *«Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології»*. Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.lu/pkwkvk> або за QR-кодом.

Підсумковий контроль: проводиться з метою оцінки результатів навчання та здійснюється у формі проведення семестрового заліку в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою, і в терміни, встановлені навчальним планом. Для допуску до заліку необхідно мати не менше 40 балів поточної успішності.

Політика доброчесності: Нормативні вимоги щодо сприяння та забезпечення академічної доброчесності освітньої та наукової діяльності Університету регулюються внутрішніми нормативними документами розміщеними для ознайомлення у відкритому доступі на корпоративному сайті: <https://surl.li/wtkwuo>.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Психологія сім'ї як наукова дисципліна. Предмет, об'єкт, основні завдання.
2. Напрями і підходи у вивченні психології сімейних стосунків.
3. Місце психології сім'ї та шлюбу в системі сучасної наукової психології.
4. Основні етапи процесу соціально-психологічного дослідження шлюбно-сімейних стосунків.
5. Методи соціально-психологічних досліджень шлюбно-сімейних стосунків.
6. Еволюція шлюбно-сімейних відносин в історії людського суспільства.
7. Соціально-психологічна характеристика сучасної сім'ї.
8. Порівняльна характеристика традиційних і альтернативних форм шлюбно-сімейних стосунків.
9. Громадянський шлюб і свідомо бездітний шлюб як різновиди альтернативних форм організації шлюбно-сімейних стосунків.

-
10. Відкритий шлюб, позашлюбний секс і інтимна дружба як різновиди альтернативних форм організації шлюбно-сімейних стосунків.
 11. Гомосексуальні пари, свінгерство і колективна сім'я. Соціально-психологічна характеристика.
 12. Психологічні проблеми повторного шлюбу. Труднощі адаптації дорослих і дітей до умов співжиття у новій сім'ї.
 13. Сутність поняття сім'я, основні функції сім'ї та їх характеристика.
 14. Сім'я як відкрита система. Аналіз взаємозв'язків сім'ї з іншими соціальними інститутами та системами.
 15. Структура сім'ї. Характеристика основних структурних компонентів сімейної системи.
 16. Соціально-психологічний аналіз ролей у шлюбно-сімейних стосунках.
 17. Порушення структури і функціонування сімейної системи.
 18. Типи сімейних систем і особливості їх функціонування за В.Сатір.
 19. Соціально-психологічна характеристика дисфункційної сім'ї: основні ознаки та причини виникнення.
 20. Сутність поняття шлюб. Походження шлюбу та його різновиди: від давніх часів до сьогодення.
 21. Динаміка шлюбно-сімейних відносин.
 22. Кризові періоди у розвитку шлюбно-сімейних стосунків.
 23. Соціально-психологічна характеристика стадій подружніх відносин.
 24. Періодизації життєвого циклу сім'ї.
 25. Етап дошлюбних стосунків. Моделі вибору супутника життя.
 26. Етап молодого сім'ї. Основні завдання і актуальні проблеми даного періоду.
 27. Етап зрілої сім'ї. Основні завдання й актуальні проблеми даного періоду.
 28. Завершальний етап життєдіяльності сім'ї. Основні завдання й актуальні проблеми даного періоду.
 29. Сім'я як агент соціалізації. Особливості соціалізації дитини у сім'ї в сучасному світі.

-
30. Виховний потенціал сім'ї: чинники впливу сім'ї на розвиток дитини, стилі сімейного виховання.
 31. Психологічні аспекти розвитку і становлення особистості дитини в неповній сім'ї.
 32. Розвиток особистості дитини в дисфункційній сім'ї.
 33. Психолого-педагогічна майстерність батьків.
 34. Особливості спілкування у сім'ї. Специфіка змістовного аспекту параметрів сімейного спілкування.
 35. Сімейні конфлікти: причини і шляхи розв'язання.
 36. Специфіка подружнього конфлікту. Основні підходи до аналізу причин міжособистісних конфліктів.
 37. Проблема психологічної сумісності подружжя.
 38. Концепції і форми розпаду сімейних відносин.
 39. Фази розпаду емоційних стосунків у шлюбі.
 40. Стадії розлучення та їх характеристика.
 41. Причини зростання і мотиви розлучень.
 42. Розлучення та його наслідки.
 43. Особистісні та соціальні чинники порушення шлюбно-сімейних стосунків.
 44. Стабільність інституту сім'ї та її детермінанти.
 45. Психологічні умови збереження і гармонізації шлюбних відносин.
 46. Нормально функціонуюча сімейна система: основні ознаки і критерії здорової, гармонійної родини.
 47. Діагностична робота сімейного психолога: методи діагностики і отримання інформації про сімейну ситуацію.
 48. Особливості консультаційної роботи сімейного психолога.
 49. Прийомні сім'ї – ключові аспекти роботи психолога.
 50. Корекційно-розвиваюча робота психолога з дисфункційною сім'єю.
 51. Просвітницька і профілактична робота шкільного психолога з родиною.
 52. Підготовка молоді до сімейного життя.

Етнопсихологія

Освітній компонент «*Етнопсихологія*» спрямований формування поглиблених знань про основні поняття, принципи, завдання та можливості професійної діяльності психолога у сфері міжетнічних відносин. Вивчення курсу є особливо актуальним у сучасних умовах глобалізації та активної міжкультурної взаємодії, оскільки забезпечує розуміння психологічних особливостей етнічних груп, специфіки національного характеру, етнічної ідентичності та культурно зумовлених моделей поведінки. Освітній компонент сприяє розвитку толерантності, міжкультурної компетентності та навичок ефективної комунікації з представниками різних етносів, що є важливою складовою професійної діяльності психолога.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Етнопсихологія» є розширення знань майбутніх психологів з питань національно-психологічних властивостей людини, виділення універсальних та культурно-специфічних особливостей розвитку особистості і міжгрупових відносин, розкриття соціально-психологічних механізмів творення і розвитку етносу й нації.

Завданнями дисципліни є: ознайомлення здобувачів із основним теоретичними положеннями та прикладними вміннями щодо розуміння етнічної специфіка психічної діяльності особистості, ментальності етнічної групи, а також вміннями організувати міжетнічну комунікацію з урахуванням особливостей національного характеру партнерів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- ✓ предметну область та зміст діяльності психолога в межах етнопсихології;
- ✓ зміст та особливості підходів в роботі практичного психолога в сфері надання послуг, пов'язаних з етнічними особливостями проявів людей;
- ✓ основні технології роботи психологів в сфері етнічних взаємовідносин;
- ✓ психологічні особливості взаємодії людей різних етнічних груп;
- ✓ психологічні умови забезпечення рівноправної взаємодії представників різних етнічних груп.

вміти:

- ✓ *використовувати методи діагностичної роботи для вивчення особливостей взаємодії представників різних етнічних груп;*
- ✓ *надавати інформацію щодо особливостей спілкування представників різних етнічних груп;*
- ✓ *розробляти психологічні рішення по вдосконаленню взаємодії між представниками різних етнічних груп;*
- ✓ *вміти вирішувати різні види конфліктів в межах компетенції.*

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **компетентностей**:

Загальні (ЗК):

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.*
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.*
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.*
- ЗК9 Здатність працювати в команді.*

Спеціальні (фахові) (СК):

- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків*
- СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.*
- СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.*
- СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).*
- СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики*

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні **програмні результати навчання (ПР)**.

- ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання*
- ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.*
- ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців.*

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога

Передумови для вивчення навчальної дисципліни. Зміст освітнього компоненту «Етнопсихологія» базується на таких дисциплінах, як «Історія української культури», «Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу», «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Психологія особистості».

Форми проведення занять: лекції, семінарські заняття, практичні заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «Етнопсихологія» передбачений підсумковий контроль у формі **заліку**.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 3 Семестр 5

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Етнопсихологія та її теоретичні концепції	20
2	Методологічні основи та особливості дослідження ментальності	20
3	Поняття про етнос, націю, національну ідею та етнічну психологію	20
4	Вивчення етнічної свідомості та самосвідомості	20
5	Етнічні стереотипи та міжетнічна взаємодія	20

6	Етнопсихологічні аспекти особистості	20
	Разом	120
	Форма підсумкового контролю	залік

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Адрерсон Б. Уявлені спільноти: міркування щодо походження й поширення націоналізму. Київ : Критика, 2015. 271 с.
2. Гомонюк О. М., Купчишина В. Ч., Сердюк Ю. І. Етнопсихологія (у схемах і таблицях) : навчальний посібник / за ред. О. М. Гомонюк. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2012. 232 с.
3. Губко О. Психологія українського народу: наукове дослідження у 2 кн. Кн. 2: Психологічні особливості наших країн у міжчассі Трипілля – сучасна Україна (Олексій Губко). Київ : ТОВ “Видавництво друкарня Діло” 2013. 400 с.
4. Данилюк І. В. Етнічна психологія як галузь наукового знання: історико-теоретичний вимір. Київ : САМІТ-КНИГА. 2010. 432 с.
5. Данилюк І. В. Розвиток етнічної психології як науки. Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2014. № 2(23). С. 20–29.
6. Данилюк І. В. Становлення та формування етнічної ідентичності особистості. Наука і освіта. Одеса, 2010. № 9. С. 47–51.
7. Кириленко В. Г. Етнопсихологія : навчально-методичні рекомендації з вивчення дисципліни за вибором для курсантів КНЛУ, спеціальність “Психологія” (для бакалаврів). Київ, 2019. 75 с.
8. Львовочкіна А. М. Етнопсихологія : навч. посіб. Київ : МАУП, 2011. 144 с.
9. Мотрук Р. В. Етнічна ідентичність як чинник професійного самовизначення особистості : досвід структурно-динамічного моделювання. Теоретичні та прикладні проблеми психології, 2013. № 2(31). С. 173–180.
10. Павленко В. М., Таллін С. О. Етнопсихологія : навч. посібник. Київ, 2011. 344 с.
11. Савицька О. В., Співак Л. М. Етнопсихологія : навч. посіб. Київ : Каравела, 2011. 264 с.

Додаткова:

1. Ляшук Н. Стереотипи національного характеру українців у прозових жанрах фольклору. Лінгвістичні студії. 2016. Вип. 4. С. 123–130.
2. Купчишина В. Ч., Макогончук Н. В. Психологічні підходи визначення змісту поняття “національний характер” та використання його іншими науками. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: психологічні науки. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2019. № 1(12). С. 176–193.
3. Тетерич О. М. Етнопсихологія українців: мовний аспект. Гуманітарний вісник. Серія: філософія. 2012. № 51. С. 142–148.
4. Фурман А. В. Психокультура української ментальності : наукове видання. Тернопіль : Економічна думка, 2002. 132 с.
5. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. Київ : Знання, 2006. 342 с.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Освітня діяльність здобувача у закладі вищої освіти – це одна зі сторін цілісного професійного та особистісного формування людини, звісно, як цілеспрямований, регламентований планами та програмами, керований процес засвоєння знань, умінь і навичок, розвитку і становлення особистості здобувача. У процесі освітньої діяльності здобувач виступає як її суб’єкт, тобто є носієм предметно-практичної активності та пізнання.

Педагогічна взаємодія в системі «викладач – здобувач» є системою взаємних впливів суб’єктів, включених у спільну діяльність на основі загальних цілей професійної освіти. Ця взаємодія впливає на формування системи цінностей майбутнього фахівця, таких як особистість, істина, освіта, професія та інші. Взаємодія між викладачем і студентом розглядається як безперервний діалог, в процесі якого вони спостерігають, осмислюють наміри один одного і реагують на них.

Вивчення змісту дисципліни «*Етнопсихологія*» на курсі передбачається заочною (денною) та заочною формою на бакалаврському рівні та індивідуальною формою навчання.

Очна форма навчання передбачає щоденне та систематичне відвідування лекційних та семінарських занять, виконання самостійної та індивідуальної роботи відповідно до вимог Робочої програми навчальної дисципліни (далі – РПНД). Здобувач зобов'язаний використовувати необхідні матеріали (зошит, підручник тощо) з метою фіксування прослуханого матеріалу та для виконання завдань.

Здобувач зобов'язаний:

- ✓ *виконувати завдання, які пропонує викладач. Форма виконання завдань залежить від тематичного змісту заняття;*
- ✓ *відпрацювати пропущені заняття відповідно до графіка проведення консультацій викладачем, дотримуючись тематичного змісту занять затверджених РПНД. Проведення перескладання матеріалу, який здобувач пропустив, відбувається за дозволом декану факультету;*
- ✓ *у ході освітнього процесу відповідально ставитися до навчання, бути активним, виявляти ініціативу, з повагою відноситися до викладача та одногрупників, виконувати завдання, поставлені перед ним викладачем на семінарських та лекційних заняттях;*
- ✓ *з'являтися на заняття своєчасно, привітатися з одногрупниками та викладачем. У разі запізнення спокійно заходити до аудиторії та не звертати увагу на себе.*

Дозволяється запізнення до 15 хвилин. Якщо здобувач запізнився більш ніж встановлений час, то він має право бути присутнім на занятті, але присутність на занятті буде не врахована. У такому випадку здобувач має право відпрацювати пропущений матеріал згідно з графіком консультацій викладача. Забороняється відвертати одногрупників та викладача, самовільно залишати аудиторію, користуватися мобільним телефоном. Забороняється прослуховування та перегляд аудіо- та відеоконтенту, не пов'язаного з темою заняття, а також ведення телефонних розмов в аудиторії під час освітнього процесу.

У разі порушення дисципліни викладач має право зобов'язати здобувача написати пояснювальну записку на ім'я завідувача кафедри та/або запропонувати залишити аудиторію. Грубе порушення дисципліни прирівнюється до пропуску заняття без поважної причини.

Здобувач має право на отримання знань за індивідуальною формою навчання згідно з індивідуальним графіком. Консультавання викладачем здобувачів, які мають індивідуальний графік навчання, здійснюється за семестровим графіком

консультацій викладача кафедри впродовж семестру не менше ніж один раз на місяць у визначені консультаційні дні (або за погодженням обох сторін в інший день). Здобувач, який має дозвіл на відвідування занять за індивідуальним графіком, бере участь у підсумковій семестровій атестації (заліково-екзаменаційній сесії) на загальних підставах.

Не виконання здобувачем програмного змісту з дисципліни є підставою для недопущення до складання заліку та відрахуванням. Здобувач, який отримав за семестр бали від 0 до 34 може бути не допущений до складання заліку. У такому випадку здобувачу надається можливість набрати відповідні бали та отримати допуск після відпрацювання програмного змісту та написання підсумкової контрольної роботи.

Здобувач, який отримав бали від 35 до 59 має можливість повторно написати модульну контрольну роботу та виконати самостійну роботу в повному обсязі відповідно до вимог РПНД. Здобувач, який успішно виконав програмний зміст, може отримати позитивну оцінку автоматично, але він повинен бути присутнім на заліку відповідно до графіка складання заліково-екзаменаційної сесії в момент виставлення балів у відомість успішності.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у *«Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології»*. Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.luhpuk.edu.ua/pkwkvk> або за QR-кодом.

Здобувачам нараховуються заохочувальні бали за виконання наступних видів робіт: участь у конференціях, семінарах, тренінгах за темою дисципліни тощо.

У випадку продовження активних бойових дій на території України допускається навчання в режимі онлайн, що передбачає використання таких інструментів дистанційної освіти як Zoom, Google Classroom, MOODLE.

Здобувач повинен дотримуватися принципів, норм етикету та забезпечення академічної доброчесності ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет». Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання вірогідної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання вірогідної інформації про методики та результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Етнопсихологія як галузь психологічної науки.
2. Зв'язок етнопсихології з іншими науками.
3. Предмет і об'єкт дослідження етнопсихології.
4. Основні етапи розвитку уявлень про предмет етнопсихології.
5. Стародавній світ і дослідження відмінностей між народами.
6. Європейські вчені про психологію народів (середина XVIII – перша половина XIX ст.).
7. Друга половина XIX ст. – становлення етнічної психології.
8. Етнопсихологічні дослідження в Росії та Україні.
9. Етнічна психологія 20-30-х років XX ст. у Росії та її дискредитація.
10. Психологічна сутність основних понять етнопсихології.
11. Основні напрями розвитку сучасної етнопсихологічної науки.
12. Відродження вітчизняної етнопсихології.
13. Психологічна характеристика етносу.
14. Умови походження та модифікації етносу.
15. Поняття маргінальності.

-
16. Соціально-психологічна сутність поняття «нація». Основні етнічні та культурологічні ознаки нації.
 17. Поняття про національну ідентифікацію.
 18. Сучасні професії національного та державного будівництва.
 19. Структурні компоненти психічного етносу.
 20. К.Юнг про архетипи колективного підсвідомого як основи психічного складу етносу.
 21. Ментальність та її компоненти.
 22. Поняття про національну ідею та шляхи її реалізації.
 23. Основні структурні компоненти національного характеру.
 24. Діалектика національного та загальнолюдського в національному характері.
 - Фактори розвитку національного характеру.
 25. Визначення національної свідомості, її головні ознаки.
 26. Мова та національна свідомість етносу.
 27. Етнічна самосвідомість.
 28. Проблема етнічної установки в етнопсихології.
 29. Основні соціальні функції стереотипів.
 30. Психологічні механізми засвоєння соціотипової поведінки: соціалізація, наслідування, ідентифікація.
 31. Поняття про автостереотипи та гетеростереотипи.
 32. Етноцентризм: його ознаки та умови виникнення.
 33. Етноцентризм і націоналізм. Роль масової інформації у формування етностереотипів.
 34. Роль практичного психолога у розв'язанні проблеми зниження етностереотипу та стереотипізації оцінок.
 35. Види етнічних конфліктів і стадії їх розвитку.
 36. Стратегії поведінки в етнічному конфлікті та шляхи його подолання.
 37. Загальний підхід до вивчення особливостей українського етносу.
 38. Екологічний чинник.
 39. Взаємодія з іншими народами та формування українського національного характеру.
 40. Вплив геополітичного чинника на український національний характер.
 41. Вплив історичного чинника на формування української самосвідомості.
 42. Вплив релігії на формування української самосвідомості.
 43. Сім'я і формування українського національного характеру.

Основи психокорекції

Освітній компонент «*Основи психокорекції*» посідає важливе місце в системі підготовки бакалавра з психології, оскільки забезпечує ознайомлення студентів із базовими поняттями, принципами та теоретико-методологічними засадами психокорекційної роботи. Вивчення курсу спрямоване на формування уявлень про сутність психокорекції, її основні завдання, види, методи та особливості застосування у професійній діяльності психолога. Освітній компонент є першим кроком до опанування психокорекційної практики та створює підґрунтя для подальшого вивчення дисциплін практичного спрямування. У процесі навчання здобувачі набувають базових знань щодо організації психокорекційної взаємодії, етичних засад роботи психолога, особливостей надання психологічної допомоги та використання базових психокорекційних підходів у роботі з різними категоріями клієнтів.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи психокорекції» є визначення концептуальних засад і методологічних принципів психологічної корекції; ознайомленні здобувачів із сучасними підходами до практики психокорекції; виробленні базових практичних умінь і навичок; формуванні морально-етичних норм і відповідальності; усвідомленні професійної ідентичності та становленні їх професійної компетентності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) (СК):

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту.

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні **програмні результати навчання (ПР):**

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема щодо організації заходів раннього втручання)

ПРН12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПРН22. Розробляти та реалізовувати програми реабілітаційних заходів. Визначати обсяг та характер необхідної допомоги, як складової соціальної роботи з населенням.

Передумовами для вивчення запропонованого освітнього компоненту є опанування змісту обов'язкових дисциплін: «Загальна психологія», «Вступ до спеціальності», «Експериментальна психологія», «Психодіагностика».

Форми проведення занять: лекції, практичні заняття, семінарські заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компонента «*Основи психокорекції*» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 4 Семестр 8

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Психокорекційна практика як форма діяльності практичного психолога	15
2	Особливості організації та проведення психологічної корекції	15
3	Теоретичні передумови психокорекційної практики	15
4	Основні напрямки психокорекції у глибинній психології	15
5	Екзистенційно-гуманістичний напрямок психокорекції	15
6	Когнітивний напрямок психокорекції	15
7	Теоретико-методологічні засади групової психокорекції	15
8	Методи практичної психокорекції	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Андрушко Я. С. Психокорекція: навч.-метод. посібник Львів. ЛьвДУВС. 2017. 212 с.
2. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції : Навчальний посібник 2-ге видання, перероблене, доповнене. Суми : Університетська книга, 2020. 304 с.

-
3. Мельничук І.Я., Близнюкова О.М. Психокорекція [Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять студентів з навчальної дисципліни «Основи психокорекції»] Кіровоград, 2018. 140 с.
 4. Осика О. В., Осика К.С. Теорія і практика психокорекційної роботи. Навчальний посібник. Слов'янськ. 2016. 111 с.
 5. Практикум із групової психокорекції: підручник / С.Д. Максименко, О.О. Прокоф'єва, О.В. Царькова, О.В. Кочкурова. Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2015. 414 с.
 6. Стельмах О.В. Основи психокорекції : конспект лекцій. Львів : ЛДУ БЖД, 2023. 120 с.

Додаткова

1. Дуткевич, Т. В. Теорія і практика розвивально-корекційної роботи психолога: навч. посіб. Київ: КНТ, 2017. 265 с.
2. Журба А. М. Аналіз понятійного конструкту «Особистісні деструкції» в науковій літературі. Актуальні проблеми психології. Організаційна психологія. Соціальна психологія. Випуск 43. с. 107-110.
3. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів. ЛьвДУВС. 2020. 232 с.
4. Литвиненко С.А. Теорія і практика ігротерапії: сучасні підходи. “Наука і освіта”, №4-5, 2008. с. 37-41.
5. Мазур О. Дитячі страхи: діагностика та корекція Психолог. 2007. Жовт. (№ 39). С. 15–18.
6. Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2006. 158 с.
7. Теорія та практика психокорекції особистості : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. / МОН України, Уманський держ. пед. унт імені Павла Тичини ; [голов. ред.: Сафін О. Д. ; редкол: Вахоцька І. О., Дудник О. А., Якимчук І. П]. Умань, 2021. 152 с.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у *«Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології»*. Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.li/jhphyg> або за QR-кодом

Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

Умови ліквідації заборгованостей з поточної роботи: здобувачі, які пропустили семінарські заняття або лекції, мають можливість відпрацювати заборгованості під час консультацій, що проводяться викладачем, відповідно до графіку консультацій. Для отримання певної кількості балів здобувач має можливість усно відповісти на питання теми, за якою він має заборгованість або виконати індивідуальну роботу, що складається з завдань, визначених викладачем в кожному окремому випадку (в залежності від обсягу заборгованості).

Політика доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної

інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Якщо має місце виявлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Психокорекційна практика як основна форма діяльності практичного психолога
2. Поняття про психологічну корекцію.
3. Мета і завдання психокорекції.
4. Принципи психокорекційної роботи
5. Види психокорекції
6. Основні елементи психокорекційної ситуації.
7. Форми корекційного впливу. Врахування характеру психологічних проблем, віку та особистісних якостей при виборі форми психокорекційного впливу.
8. Основні етапи психокорекції. Оцінка ефективності.
9. Особливості проведення психологічного обстеження з метою планування та визначення завдань корекції. Методи отримання психологічної інформації.
10. Принципи побудови спілкування психолога з клієнтом.
11. Роль невербальних засобів спілкування в одержанні інформації, встановленні контакту та здійсненні впливу.
12. Психологічний простір. Робота з просторовим та фізичним контекстом. Тренінг техніки приєднання.
13. Поняття про особистісні деструкції.
14. Особистісна проблема у спілкуванні як об'єкт психологічної корекції.
15. Поняття про психологічні захисти. Логіка дії несвідомого.
16. Проблеми феноменологічного підходу у психокорекційній практиці.
17. Особливості процесуальної діагностики у ході психокорекції.
18. Класичний психоаналітичний підхід З. Фрейда до проблем психокорекції.
19. Індивідуальний підхід до психокорекції А. Адлера.
20. Аналітичний підхід до психокорекції К. Г. Юнга.

-
21. Клієнт-центрований підхід К. Роджерса.
 22. Логотерапія В. Франка.
 23. Проблема автентичної поведінки. Проблема самоактуалізації. Особливі вимоги до психолога.
 24. Раціонально-емотивна терапія А. Елліса.
 25. Когнітивний підхід А. Бека.
 26. Реальнісна терапія У. Глассера.
 27. Гештальт-терапія Ф. Перлза.
 28. Психокорекційний процес в групі АСПН
 29. Особливості процесуальної діагностики в груповій психокорекції.
 30. Поняття про групову динаміку як фактор психокорекції.
 31. Результативність групового психокорекційного процесу.
 32. Методичні вимоги, спільні для учасників і керівника психокорекційної групи.
 33. Методичні положення, обов'язкові для керівника психокорекційної групи.
 34. Характерні особливості психокорекційного процесу в групах різної теоретичної інтерпретації.
 35. Ігротерапія як метод практичної корекції.
 36. Арттерапія як метод практичної корекції.
 37. Психодрама як метод групової психокорекції.
 38. Психодрама в дитячій груповій терапії.
 39. Види корекційної допомоги дітям при порушеннях психічного розвитку.
 40. Попередження відхилень у поведінці дітей.
 41. Корекційно-розвивальна робота з дітьми дошкільного віку.
 42. Корекційно-розвивальна робота з дітьми молодшого шкільного віку.
 43. Психологічні умови адаптації дітей до школи.
 44. Корекційно-розвивальна робота з адаптації п'ятикласників.
 45. Корекційно-розвивальна робота з дітьми підліткового віку.
 46. Корекційно-розвивальна робота з адаптації старшокласників.
 47. Характеристика факторів психокорекційного впливу в арт-терапії.
 48. Застосування тілесно-орієнтованих методів у корекційній роботі.
 49. Групові захисні механізми на стадії опору тренінговій групі.
 50. Кризи в груповій роботі.
 51. Специфіка міжособистісних стосунків у групі тренінгу.
 52. Корекція конфліктної поведінки.
 53. Корекція і розвиток емоційно-вольової та поведінкової сфери.

54. Корекція страхів.

55. Корекція агресивної поведінки.

56. Психокорекція дитячо-батьківських і сімейних взаємин

Психологічна служба

Освітній компонент «Психологічна служба» спрямований на формування знань про організацію, функції, основні напрями діяльності та особливості функціонування психологічної служби в різних сферах суспільного життя. Вивчення курсу забезпечує розуміння ролі психолога у системі освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, організаційної діяльності та інших професійних середовищах, де необхідний психологічний супровід і підтримка особистості. Освітній компонент сприяє ознайомленню студентів із нормативно-правовими та етичними засадами діяльності психологічної служби, особливостями організації психологічної допомоги, профілактичної, консультативної, діагностичної та просвітницької роботи. Опанування курсу формує готовність майбутніх психологів до професійної взаємодії, практичної діяльності та ефективного виконання функцій психолога відповідно до сучасних потреб суспільства.

Метою освітнього компоненту «Психологічна служба» є формування у студентів цілісного уявлення про структуру, функції, завдання та нормативно-правові засади діяльності психологічної служби в системі освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та інших сферах. Курс спрямований на розвиток інтегральних та професійно-орієнтованих якостей майбутнього фахівця, формування культури гуманного ставлення до людини, відповідального ставлення до професійної ролі психолога, а також на вдосконалення аналітичного мислення, уяви, професійної спостережливості та вміння працювати з психологічною інформацією в умовах реального соціального запиту.

Завдання – навчити студентів теорії і практики організації психологічної служби.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК)

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.*
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.*
- ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.*
- ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.*
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.*
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.*

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК 12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові) (СК)

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК15. Здатність розробляти та приймати участь в організації психологічного захисту громадян у кризових ситуаціях.

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні **програмні результати навчання (ПР)**:

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема щодо організації заходів раннього втручання)

ПРН11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. з особами, що отримали психологічні травми, зокрема, внаслідок війни).

ПРН13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПРН15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПРН16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни. Для успішного опанування змісту запропонованого курсу здобувачеві необхідні знання з наступних курсів: загальна психологія, вікова психологія, соціальна психологія, філософія.

Форми проведення занять: лекції, семінарські та практичні заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компонента «Психологічна служба» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)
Курс 3 Семестр 5

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Психологічна служба: становлення, структура, функції	15
2	Професійна роль і компетентності фахівця психологічної служби	15

3	Документаційне та організаційне забезпечення діяльності психолога	15
4	Форми та методи роботи у психологічній службі	15
5	Психологічна служба в системі освіти	15
6	Психологічна допомога в умовах війни та криз	15
7	Супервізія та професійне вигорання в роботі психолога	15
8	Етичні та юридичні аспекти діяльності психологічної служби	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

Література та навчальні матеріали:

Нормативно-правові документи

1. Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України: наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 509 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#Text>
2. Про схвалення Концепції розвитку психологічної служби у системі освіти України на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2023 № 620-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skvalennya-kontseptsiyi-rozvitku-psykholohichnoyi-sluzhby-u-systemi-osvity-ukrayiny-na-period-do-2030-roku-620-120723>
3. Етичний кодекс психолога: ухвалений Українською спілкою психотерапевтів та Асоціацією психологів України у 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://unpu.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/etichnyj-kodeks-psykholoha.pdf>

Основна:

1. Психологічна служба в системі освіти: навч. посіб. / за ред. І. А. Беленької. Київ: ЦУЛ, 2020. 232 с.
2. Зінченко С. Я. Психолог у системі освіти: професійна ідентичність та етика діяльності : навч. посіб. Київ : КиМУ, 2022. 198 с.

-
3. Карпенко З. О. Основи діяльності практичного психолога в закладах освіти : навч. посіб. Черкаси : Вид. Чабаненко Ю. А., 2020. 256 с.
 4. Савченко С. Г. Психологічна допомога в умовах війни: практичний посібник. Київ : Український інститут розвитку освіти, 2023. 152 с.
 5. Карамушка Л. М. Психологічні тренінги для підготовки менеджерів та персоналу освітніх організацій (реалізація технологічного підходу) : Навч. посібник. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2022. 144 с.
 6. Організація діяльності психологічних служб: навчальний посібник / Легка Л. М., Семенча Л. Г. Львів: "Новий Світ – 2000", 2024. 372 с.
 7. Панок В.Г. Психологічна служба: підручник / В.Г.Панок, А.Г.Обухівська, В.Д.Острова та ін. Київ: Ніка-Центр, 2016. 362 с.

Додаткова:

1. Психологічна служба в системі освіти: навч. посіб. / за ред. І. А. Беленької. Київ : ЦУЛ, 2020. 232 с.
2. Зінченко С. Я. Психолог у системі освіти: професійна ідентичність та етика діяльності : навч. посіб. Київ : КиМУ, 2022. 198 с.
3. Власова О.І., Шевчук В.В. Теоретичні аспекти дослідження особливостей соціальної активності студентської молоді. Прояви резиліентності на різних рівнях системи: сім'я, освіта, суспільство під час війни : зб. наук. матеріалів II Міжнар. наук.–практ. конф., (23–24 травня 2024 р.). Полтава : Нац. ун–т ім. Юрія Кондратюка, 2024. С. 41–44.
4. Карпенко З. О. Основи діяльності практичного психолога в закладах освіти : навч. посіб. Черкаси : Вид. Чабаненко Ю. А., 2020. 256 с.
5. Савченко С. Г. Психологічна допомога в умовах війни: практичний посібник. Київ : Український інститут розвитку освіти, 2023. 152 с.
6. Шевчук В.В. Еволюція наукових поглядів на поняття «психологічне благополуччя». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія.* 2024. № 2. С. 71–76.
7. Алгоритми діяльності працівників психологічної служби : Т. 2 / авт. кол. за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2020. 106 с.

8. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби: практичний посібник / авт.-упор.: І. І. Ткачук, Н. В. Пророк, Н. В. Лунченко, В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко; за заг. ред. В. Г. Панка. 2-ге вид., доповн. і переробл. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 100 с

Інтернет-ресурси:

1. Українська національна платформа психологічної допомоги (УНП) – <https://unpu.org.ua>
2. Міністерство освіти і науки України – <https://mon.gov.ua>
3. Українська спілка психотерапевтів – <https://uspu.org>
4. Центр здоров'я та розвитку «Коло сім'ї» – <https://familycircle.org.ua>

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «*Психологічна служба*» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення

зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у *«Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології»*. Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.luhp.edu.ua/pkwkvk> або за QR-кодом.

Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

За дотримання студентом політики академічної доброчесності під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю.

Політика доброчесності: Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Якщо має місце виявлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Сутність та завдання психологічної служби в Україні.
2. Основні етапи становлення психологічної служби в системі освіти.
3. Нормативно-правова база діяльності психолога у сфері освіти.
4. Структура та рівні функціонування психологічної служби в Україні.
5. Професійні компетентності та етичні принципи діяльності психолога.
6. Документація практичного психолога: основні види, призначення.
7. Види планування діяльності в межах психологічної служби.
8. Психолого-педагогічна характеристика: зміст, структура, правила складання.
9. Поняття психологічного супроводу. Його відмінність від корекційної роботи.
10. Основні форми надання психологічної допомоги в освітньому середовищі.
11. Види індивідуальної психологічної допомоги.
12. Групові форми роботи психолога: тренінги, заняття, консультації.
13. Особливості психологічного консультування в межах служби.
14. Структура консультативного процесу.
15. Етапи психодіагностичного обстеження у роботі психолога служби.
16. Валідність і надійність психодіагностичного інструментарію.
17. Профілактична робота психолога: напрями, цілі, приклади.
18. Психопросвіта як форма фахової взаємодії з учасниками освітнього процесу.
19. Робота психолога з батьками: завдання, етичні аспекти.
20. Взаємодія практичного психолога з педагогічним колективом.
21. Етичні засади діяльності психолога служби: конфіденційність, кордони, професійна відповідальність.
22. Організація та зміст роботи психолога з дітьми, які пережили травму.
23. Алгоритм першої психологічної допомоги в кризових ситуаціях.
24. Роль психолога у роботі з ВПО, військовослужбовцями, особами з ПТСР.

-
25. Психологічна допомога у випадках домашнього насильства.
 26. Принципи побудови ефективного психологічного супроводу в ЗЗСО.
 27. Особливості діяльності психолога у вищому навчальному закладі.
 28. Організація супроводу дітей з особливими освітніми потребами.
 29. Співпраця психолога з соціальними службами та адміністрацією.
 30. Методи запобігання професійному вигоранню працівника психологічної служби.
 31. Сутність і форми супервізії у професійній діяльності психолога.
 32. Психологічна служба в умовах воєнного стану: виклики та адаптація.
 33. Роль психолога у колективному реагуванні на травматичні події.
 34. Психологічна готовність до кризової інтервенції.
 35. Типові помилки в роботі фахівців психологічної служби.
 36. Способи оцінювання ефективності роботи практичного психолога.
 37. Особливості складання річного звіту психологічної служби.
 38. Основні положення Концепції розвитку психологічної служби до 2030 року.
 39. Проблеми професійної ідентичності молодого фахівця у сфері психологічної служби.
 40. Перспективи розвитку психологічної служби в Україні в умовах суспільних трансформацій.

Проблеми мотивації поведінки та діяльності людини

Освітній компонент «Проблеми мотивації поведінки та діяльності людини» забезпечує формування цілісного уявлення про психологічні механізми мотивації, потреб, цілей та чинників, що визначають поведінку й діяльність особистості. Вивчення курсу сприяє розумінню закономірностей формування мотиваційної сфери людини, особливостей внутрішньої та зовнішньої мотивації, а також причин, що впливають на активність, професійне самовизначення та досягнення особистісних і професійних цілей. Освітній компонент є важливим для професійної підготовки майбутніх психологів, адже сприяє розвитку навичок аналізу поведінки людини, розуміння причин її вчинків та ефективної професійної взаємодії в різних соціальних і професійних середовищах.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Проблеми мотивації поведінки та діяльності людини» є формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про природу, структуру та функціонування мотивації як психологічного явища, її онтогенетичну динаміку, а також оволодіння знаннями та практичними навичками психодіагностики, аналізу й розвитку мотиваційної сфери особистості в контексті навчальної, трудової, девіантної, просоціальної та кризової поведінки..

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Проблеми мотивації поведінки та діяльності людини» є:

- ознайомити студентів з основними теоретичними підходами до розуміння мотивації, її структури, функцій і динаміки упродовж життєвого циклу;
- проаналізувати мотиваційні чинники поведінки в навчальній, трудовій, творчій, девіантній, соціально орієнтованій і кризовій сферах;
- сформувати навички застосування психодіагностичних методів дослідження мотивації та інтерпретації їх результатів;
- ознайомити з сучасними підходами до психологічної підтримки та корекції мотиваційної сфери особистості;
- розвинути вміння критично осмислювати мотиваційні аспекти поведінки людини в контексті психологічної практики.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) (СК):

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні **програмні результати навчання (ПР)**:

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний

інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПРН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема щодо організації заходів раннього втручання)

ПРН10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника. забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. з особами, що отримали психологічні травми, зокрема, внаслідок війни).

ПРН12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПРН14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни: «Загальна психологія», «Психологія особистості», «Вікова психологія та психологія розвитку», «Психодіагностика», «Практикум з загальної психології».

Форми проведення занять: лекції, семінарські заняття, практичні заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «*Проблеми мотивації поведінки та діяльності людини*» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 3 Семестр 6

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Основи мотивації: потреби, мотиви, спонукання	14
2	Теорії мотивації: класичні та сучасні підходи	14
3	Мотивація у життєвому циклі особистості (дитинство – зрілість)	14
4	Мотивація досягнення, влади та афіліації: наукові концепції	14
5	Мотивація в навчальній, трудовій, творчій та просоціальній діяльності	16
6	Девіантна, агресивна та залежна мотивація	16
7	Психодіагностика та корекція мотиваційної сфери	18
8	Психологія мотивації у кризових і воєнних умовах. Роль психолога	14
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Гуляс І. А. Психологія мотивації та цілепокладання в організації : навчальний посібник. Київ : «Видавництво Людмила», 2023. 176 с. URL: <https://surl.lu/ndbsfo> (дата звернення: 15.02.2025)
2. Іллін Є.П. Мотивація і мотиви. Переклад Т.В. Тадеєвої. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. 512 с.
3. Кісіль З.Р., Швець Д.В. Мотивація діяльності людини : навчальний посібник у схемах, таблицях, коментарях. Одеса : Видавництво ОДУВС, 2023. 154 с. URL: <https://surl.li/oulfaw> (дата звернення: 15.02.2025)

Додаткова:

1. Занюк С.С. Психологія мотивації та емоцій : навч. посібник для студентів гуманіт. факультетів ВНЗ. Луцьк : Ред.-вид. відд. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1997. 180 с. URL: <https://surli.cc/ipewie> (дата звернення: 15.02.2025)
2. Прищак, М. Д. Психологія управління в організації : навчальний посібник. М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. Вінниця, 2012. 141 с. URL: <https://surl.li/xokkto> (дата звернення: 15.02.2025)
3. Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства : монографія / Н. В. Пророк, Л. О. Кондратенко, Л. М. Манилова та ін. ; за ред. Н. В. Пророк. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 131 с. URL: <https://surl.li/orusix> (дата звернення: 15.02.2025)
4. Сапольські Р. Біологія поведінки. Причини доброго і поганого в нас. Пер. з англ. Олена Любенко. Київ : Наш Формат, 2021. 672 с.
5. Carlson, R. W., & Fishbach, A. (2024). Learning from failure. *Motivation Science*, 10(3), 160–170. <https://doi.org/10.1037/mot0000338>

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний сайт Європейського Союзу «European Commission». Reward revisited: Towards a comprehensive understanding of motivational influences on human cognition (Перегляд винагороди: на шляху до всебічного розуміння мотиваційного впливу на людське пізнання). CORDIS - Результати досліджень ЄС. URL: <https://cordis.europa.eu/project/id/636116/results> (дата звернення: 15.02.2025)
2. Американська асоціація психології (APA) - розділ про мотивацію. URL: <https://www.apa.org/search?query=motivation> (дата звернення: 15.02.2025)
3. Електронний підручник з мотиваційної психології – URL: <https://www.psych-motivation.net> (дата звернення: 15.02.2025)

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика курсу: обов'язкове відвідування лекційних, семінарських та практичних занять; гідна поведінка в аудиторії; обов'язкове відвідування консультацій.

Під час викладання навчальної дисципліни «Проблеми мотивації поведінки та діяльності людини» застосовуються такі основні види контролю знань:

- поточний контроль – систематично на різних навчальних заняттях впродовж семестру у формах:

- усне опитування;

- письмові контрольні експрес-роботи;

- тестовий контроль;

- підсумковий контроль – у кінці семестру після вивчення навчальної дисципліни у формі заліку.

За рішенням викладача або кафедри нараховуються заохочувальні бали за наступні види робіт:

– за систематичну продуктивну активність під час проведення аудиторних занять;

– за виконання творчих завдань підвищеної складності (конкретне значення визначає викладач);

– за участь у конференціях, олімпіадах, іншій науковій, методичній роботі тощо.

Умови ліквідації заборгованостей з поточної роботи: здобувачі, які пропустили семінарські заняття або лекції, мають можливість відпрацювати заборгованості під час консультацій, що проводяться викладачем, відповідно до графіку консультацій. Для отримання певної кількості балів здобувач має можливість усно відповісти на питання теми, за якою він має заборгованість або виконати індивідуальну роботу, що складається з завдань, визначених викладачем в кожному окремому випадку (в залежності від обсягу заборгованості).

Політика доброчесності. Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок,

тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Якщо має місце виявлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Що таке мотивація в психології?
2. Визначення понять «потреба», «мотив», «спонукання», «мета».
3. Структура мотивації як психічного процесу.
4. Основні функції мотивації.
5. Види мотивів (класифікація за змістом і походженням).
6. Зовнішня та внутрішня мотивація: відмінності та взаємозв'язки.
7. Що таке полімотивованість і як вона впливає на поведінку?
8. Психологічні механізми трансформації мотивів.
9. Етапи формування мотивації у діяльності.
10. Яку роль відіграє емоційна сфера у мотиваційній регуляції?
11. Основні положення теорії А. Маслоу.
12. Двофакторна модель мотивації Ф. Герцберга.
13. Теорія очікувань В. Врума.
14. Теорія справедливості С. Адамса.
15. Концепція самодетермінації Е. Дісі та Р. Райана.
16. Теорія досягнення Х. Хекхаузена.
17. Модель мотиваційного конфлікту за К. Левіном.
18. Поняття «мотивація успіху» і «мотивація уникнення невдачі».
19. Теорія «Х» та «У» Д. Мак-Грегора.
20. Теорія ERG К. Альдерфера.
21. Підхід С.Л. Рубінштейна до розуміння мотивації.

-
22. Мотивація у діяльній теорії О.М. Леонтьєва.
 23. Розвиток мотивації в працях Л.І. Божович.
 24. Внесок Б.І. Додонова у дослідження мотиваційної сфери.
 25. Мотиваційні чинники регуляційних процесів. Експериментальні дослідження мотиваційних процесів (ефект Зейгарник, закон Єркса-Додсона, каузальна атрибуція, когнітивний дисонанс).
 26. Особливості мотивації в дитячому віці.
 27. Криза мотиваційної сфери в підлітковому віці.
 28. Мотиваційна динаміка в юнацькому віці.
 29. Особливості мотивації дорослої особистості.
 30. Мотивація в пізньому віці: регрес чи переоцінка цінностей?
 31. Мотивація до навчання: чинники та стратегії формування.
 32. Мотивація до праці: індивідуальні та організаційні фактори.
 33. Мотивація до творчості: умови, прояви, блоки.
 34. Мотивація до лідерства та впливу на інших.
 35. Просоціальна мотивація: емпатія, альтруїзм, волонтерство.
 36. Агресивна поведінка: мотиваційні основи.
 37. Мотивація залежної поведінки (хімічної та нехімічної).
 38. «Завчена безпорадність» як механізм мотиваційного згасання.
 39. Маніпулятивна мотивація: ознаки та наслідки.
 40. Мотиваційна амбівалентність і внутрішні конфлікти.
 41. Мета і завдання мотиваційної діагностики.
 42. Проективні методи дослідження мотивації: приклади, інтерпретація.
 43. Шкали та тести вивчення мотивації досягнення, праці, навчання.
 44. Переваги та недоліки різних діагностичних підходів.
 45. Мотиваційне інтерв'ю: структура, сфери застосування.
 46. Як змінюється мотивація людини під впливом війни чи стресу?
 47. Ресурсна мотивація: поняття, функції, підтримка.
 48. Мотивація поведінки в умовах воєнного часу: українські дослідження та психологічна практика.
 49. Стратегії підтримки мотивації в умовах втрати, травми, невизначеності.
 50. Роль психолога у збереженні та відновленні мотиваційної сфери клієнта.

Психологія конфлікту

Освітній компонент «Психологія конфлікту» органічно доповнює нормативні освітні компоненти циклу професійної підготовки бакалаврів з психології та сприяє формуванню наукового світогляду, розвитку критичного мислення й підвищенню рівня професійної та загальної ерудиції здобувачів.

Вивчення курсу забезпечує розуміння психологічної природи конфліктів, причин їх виникнення, закономірностей розвитку та способів конструктивного розв'язання. У процесі опанування змісту освітнього компонента студенти набувають навичок аналізу конфліктних ситуацій, діагностики причин міжособистісних і внутрішньогрупових конфліктів, ефективної комунікації, емоційної саморегуляції та попередження деструктивної поведінки.

Курс також сприяє розвитку вмінь застосовувати техніки переговорів, медіації, конструктивного вирішення суперечностей і побудови продуктивної взаємодії в професійному та соціальному середовищі, а також засад ненасильницької комунікації.

Метою освітнього компоненту є формування у студентів системного уявлення про природу конфлікту, способи його подолання, зокрема шляхом застосування медіації та ненасильницького спілкування.

Завданнями дисципліни є:

- ✓ *ознайомити студентів з основними теоретичними підходами до вивчення конфлікту;*
- ✓ *надати знання про учасників, динаміку та механізми розвитку конфлікту;*
- ✓ *сформувати практичні вміння для участі у процесах медіації;*
- ✓ *ознайомити з методами ненасильницького спілкування.*

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

- ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.*
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.*

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) (СК):

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні програмні результати навчання (ПР):

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПРН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема щодо організації заходів раннього втручання)

ПРН10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника. забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. з особами, що отримали психологічні травми, зокрема, внаслідок війни).

ПРН14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни: «Загальна психологія», «Психологія особистості», «Вікова психологія та психологія розвитку», «Психодіагностика», «Практикум з загальної психології».

Форми проведення занять: лекції, семінарські заняття, практичні заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компонента «Психологія конфлікту» передбачений підсумковий контроль у формі **заліку**.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)
Курс 3 Семестр 6

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Конфліктологія як наука: предмет, об'єкт, завдання	15
2	Теорія конфлікту	15
3	Поняття про медіацію.	15
4	Учасники медіації	15
5	Майстерність медіатора	15
6	Техніки медіатора	15
7	Медіація як процес, техніки медіації.	15

8	Знайомство з методом ненасильницького спілкування та його основними поняттями	15
	Разом	120
	Форма підсумкового контролю	залік

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Долинська Л.В. Психологія конфлікту: Навч. посіб. /Л.В. Долинська, Л.П. Матяш-Заяц. Київ : Каравела, 2010. 303 с.
2. Березовська Л.І. Психологія конфлікту: навчально-методичний посібник /Л.І.Березовська, О.С.Юрков. Мукачево: МДУ, 2016. 201 с.
3. Ложкін Г.В., Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: Навчальний посібник. Київ : ВД "Професіонал", 2006. 416 с.
4. Пірен М.І. Конфліктологія: Підручник. Київ : МАУП, 2003. 360 с.

Додаткова:

1. Рахліс В.Л., Павленко О.О. Переговори і медіація: підручник для підготовки професійного переговорника. Київ: Олді, 2021. 344с.
2. Дараганова Н.В. Медіація як один із альтернативних способів вирішення індивідуальних трудових спорів. Юридична наука. 2011. № 6. С. 77-83.
3. Гарт Сура Клас без провини: інструменти для розв'язання конфліктів і сприяння розвитку міжособистісного інтелекту. Харків: Ранок, 2020. 256 с.
4. Гарт Сура Шанобливі батьки, шанобливі діти: 7 ключів до перетворення сімейного конфлікту на співпрацю. Харків: Ранок, 2020. 240 с.
5. Єхалова Л. «На шляху до емпатії», *Соціально-психологічні та правові аспекти протидії насиллю в освітніх закладах*. Вищий навчальний приватний заклад «Дніпровський гуманітарний університет». 2020. С.52-56
6. Єхалова Л.В. Принцип ненасильницької комунікації як філософія життя і виховання. *Сучасна освіта: методологія, теорія, практика*, Приватна установа «Вищий навчальний заклад «Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут «Бейт-Хана». 2019. С.64-70

7. Єхалова Л.В. Фабінг як об'єкт дослідження. *Пріоритетні напрями розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук*. Одеса. 2021. С. 10-14

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Психологія конфлікту» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Студентам рекомендується дотримуватись правил відвідування занять та поведінки на них. Важливо відвідувати лекції, де висвітлюється систематизований навчальний матеріал, демонструються презентації, акцентується увага на основних питаннях визначених тем. Без прослуховування лекційного матеріалу студенту буде складно підготуватися до семінарського заняття, виконати визначені завдання.

Студентам рекомендується відвідувати семінари та практичні заняття, бо остаточний рейтинговий бал значною мірою залежить саме від результатів роботи на них. Активна участь студента на семінарських заняттях і практичних заняттях є обов'язковою: рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на семінарських заняттях і практичних заняттях. Відсутність на семінарських заняттях і практичних заняттях або непідготовленість до них призводять до зниження підсумкових балів з навчальної дисципліни.

Опрацьовуючи навчальний матеріал навчальної дисципліни «Психологія конфлікту», студенти:

1) на лекціях:

- ✓ виконують періодичні експрес-контролі залишкових знань із розділів навчальної дисципліни, що можуть включати в себе виконання або трьох творчих завдань з дискусійних питань, або експрес-тестових завдань (протягом 5–10 хв.);
- ✓ беруть участь у дискусіях.

2) на семінарських заняттях і практичних заняттях:

- ✓ готують доповіді на основі вивчення джерел та літератури з обов'язковим посиланням на них. Доповіді бажано супроводжувати власноруч підготовленими презентаціями;
- ✓ беруть участь у дискусіях з проблемних питань курсу, роблять власний аналіз та узагальнення наукової інформації;
- ✓ обґрунтовують сформульовані висновки та власну позицію.

Опрацьовуючи матеріал навчальної дисципліни «Психологія конфлікту» студенти на лекціях уважно слухають лектора та за потреби записують важливу інформацію, періодично виконують експрес-контролі в письмовій формі (протягом 5–10 хв.). Рекомендується діалог між студентами і викладачем.

На семінарських і практичних заняттях студенти роблять усні доповіді, демонструють презентації, висловлюють власну думку з питань теми, беруть участь у дискусіях. Під час пошуку інформації в мережі Інтернет рекомендується використовувати надійні й перевірені джерела. Робота студента передбачає участь у інтерактивних формах організації навчального заняття (надання відповідей на запитання, які поставили викладач або студенти).

Очікується, що кожен студент має бути готовим по всім питанням плану семінару, доповнюватиме доповіді інших студентів та висловлюватиме власну думку під час тематичних обговорень. Студентам дозволяється користуватися власними письмовим нотатками й конспектами. Допускається використання ноутбуків, планшетів, телефонів для реалізації навчальних цілей. При цьому варто намагатися висловлювати думку самостійно, а не читати чужі тексти.

Викладач критично аналізує виголошені доповіді, коментує допущені помилки, модерує дискусії між студентами.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань

визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у «Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології». Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.lu/pkwkvk> або за QR-кодом.

Студентів заохочують до науково-дослідницької роботи та оприлюднення її результатів на різних наукових заходах.

Тези, виголошені на науково-комунікативних заходах з тематики навчальної дисципліни оцінюються максимум у 20 балів. Студенти разом із викладачем визначаються з темою тез, доступними джерелами та літературою. Також під керівництвом викладача студенти ознайомлюються з вимогами оформлення та подають тези.

Під час організації освітнього процесу допускається навчання в режимі он-лайн, що передбачає використання таких інструментів дистанційної освіти як Zoom, системи управління дистанційним навчанням «MOODLE».

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Що таке конфлікт у психології?
2. Які основні ознаки конфлікту?
3. Назвіть основні структурні елементи конфлікту.
4. Які види конфліктів виділяють у психології?
5. Що є джерелом конфлікту?
6. Які бувають причини конфліктів?
7. Як класифікують конфлікти за рівнем соціальної взаємодії?
8. Визначення поняття «конфліктна ситуація».
9. У чому полягає суть конфліктогенної ситуації?
10. Чим відрізняється конфлікт від спору чи конкуренції?
11. Які стадії проходить конфлікт у своєму розвитку?
12. Що таке ескалація конфлікту?
13. Які чинники впливають на загострення конфлікту?
14. Ознаки початку відкритої конфліктної фази.
15. Які можливі завершення конфлікту?
16. Що таке трансформація конфлікту?
17. Яка роль часу у розвитку конфлікту?
18. У чому суть затяжного конфлікту?
19. Як змінюється мотивація учасників під час розвитку конфлікту?
20. Які наслідки може мати конфлікт для особистості?
21. Які види конфліктів виділяють за предметом?

-
22. Що таке внутрішньоособистісний конфлікт?
 23. Які є різновиди міжособистісного конфлікту?
 24. Що таке рольовий конфлікт?
 25. Які відмінності між ціннісним і потребовим конфліктом?
 26. Що таке соціально-психологічний конфлікт?
 27. У чому особливості міжгрупового конфлікту?
 28. Що таке організаційний конфлікт?
 29. У чому полягає специфіка конфліктів у навчальному середовищі?
 30. Що таке маніфестований конфлікт?
 31. Хто є сторонами конфлікту?
 32. Які типові ролі беруть на себе учасники конфлікту?
 33. У чому відмінність між ініціатором і провокатором конфлікту?
 34. Яка роль «третьох осіб» у конфлікті?
 35. Як присутність спостерігачів впливає на конфлікт?
 36. Що таке конфліктна особистість?
 37. Як лідери впливають на конфлікт у групі?
 38. Які характеристики впливають на конфліктність особистості?
 39. Роль гендеру в конфліктній поведінці.
 40. Чи можуть бути «виграшні» й «програшні» сторони у конфлікті?
 41. У чому суть конфліктологічної теорії К. Левіна?
 42. Які основні положення конфліктної моделі К. Томаса?
 43. Що стверджував Л. Козер у своїй теорії конфлікту?
 44. Як розуміє конфлікт теорія структурного функціоналізму?
 45. Що стверджує теорія символічного інтеракціонізму щодо конфлікту?
 46. Основні положення теорії конфлікту Ральфа Дарендорфа.
 47. Як пояснює конфлікт марксистський підхід?
 48. Психоаналітичний підхід до конфлікту.
 49. Теорія фрустрації-агресії: як вона пов'язана з конфліктами?
 50. Яка роль потреб в теоріях конфлікту?
 51. Що таке конфліктогени?
 52. Яку роль відіграє сприйняття у виникненні конфлікту?
 53. Як впливає емоційна напруга на розвиток конфлікту?
 54. Що таке «тунельне мислення» в конфлікті?
 55. У чому полягає ефект самореалізуючого пророцтва в конфлікті?
 56. Як захисні механізми впливають на поведінку в конфлікті?

-
57. Що таке механізм проєкції в конфліктній поведінці?
 58. Яка роль емоційного інтелекту в управлінні конфліктами?
 59. У чому небезпека упереджень у конфліктних ситуаціях?
 60. Як формуються конфліктні сценарії?
 61. Назвіть і охарактеризуйте 5 стратегій поведінки в конфлікті за Томасом-Кілманом.
 62. У яких ситуаціях доцільно застосовувати стратегію «ухилення»?
 63. Коли найбільш ефективною є стратегія «співпраця»?
 64. У чому переваги і ризики стратегії «компроміс»?
 65. У чому полягає відмінність між компромісом і співпрацею?
 66. Як навчитися вибирати адекватну стратегію в конфлікті?
 67. Які фактори впливають на вибір стратегії поведінки в конфлікті?
 68. Що таке асертивна поведінка у конфліктній ситуації?
 69. Як особистісні риси впливають на стратегію поведінки?
 70. Що таке деструктивна стратегія в конфлікті?
 71. Які є методи профілактики конфліктів?
 72. Які навички допомагають уникати конфліктів?
 73. У чому суть активного слухання як способу попередження конфлікту?
 74. Як невербальна комунікація впливає на конфлікти?
 75. Що таке техніка «Я-повідомлень» у конфліктному діалозі?
 76. Які кроки до конструктивного розв'язання конфлікту?
 77. Що таке фасилітація у процесі вирішення конфліктів?
 78. Яку роль відіграє емпатія у запобіганні конфліктів?
 79. Як навчитися формулювати прохання без агресії?
 80. Що таке конфліктна грамотність?
 81. Що таке медіація?
 82. Які принципи лежать в основі процесу медіації?
 83. Які етапи проходить процес медіації?
 84. Хто може бути медіатором?
 85. Які компетентності необхідні для ефективної медіації?
 86. Назвіть приклади технік, що використовуються в медіації.
 87. Що таке ненасильницьке спілкування (ННС)?
 88. Які основні елементи моделі ННС за М. Розенбергом?
 89. Як застосовувати ННС у конфліктних ситуаціях?
 90. Які переваги медіації над традиційним вирішенням конфлікту?

Основи клінічної психології

Основи клінічної психології – психологічна дисципліна широкого профілю, що має міжгалузевий характер і бере участь у вирішенні комплексу завдань у системі охорони здоров'я, освіти та соціальної допомоги населенню. Освітній компонент забезпечує формування базових знань про психологічні аспекти психічного здоров'я, особливості психічних порушень та закономірності взаємозв'язку психічних і соматичних процесів. Вивчення курсу сприяє розумінню психологічних проявів різних психічних станів, причин виникнення психологічних розладів та основних підходів до психологічної допомоги особистості.

Освітній компонент спрямований на формування у студентів здатності розпізнавати ознаки психологічних труднощів, аналізувати емоційний і психічний стан людини, дотримуватися етичних принципів взаємодії з клієнтами та здійснювати первинний психологічний супровід. Опанування курсу створює підґрунтя для подальшого вивчення дисциплін практичного спрямування та розвитку професійних компетентностей у сфері психологічного консультування, психодіагностики й психокорекційної роботи.

Метою вивчення навчальної дисципліни «*Основи клінічної психології*» є розширення теоретичних уявлень про психологічні особливості осіб з різними нозологіями та психологію лікувального середовища; формування практичних навичок проведення клініко-психологічного дослідження, диференціації психологічних феноменів та психопатологічних синдромів; ознайомлення із сучасними теоретичними аспектами психосоматичних та соматопсихічних взаємовпливів; розширення наукових уявлень про види та методи клініко-психологічної інтервенції осіб.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

ЗК1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Спеціальні (фахові) (СК):

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні **програмні результати навчання (ПР)**.

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН 8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни. Навчальну дисципліну «**Основи клінічної психології**» варто вивчати після засвоєння здобувачами знань з навчальних дисциплін «Анатомія та еволюція нервової системи», «Загальна психологія», «Психофізіологія», «Вікова психологія». Це дає можливість більш підготовлено досліджувати основні категорії і зміст патопсихології.

Форми проведення занять: лекції, семінарські заняття, практичні заняття

Методи навчання: лекція, пояснення, бесіда, дискусія, демонстрація, вирішення практичних завдань, самостійна та індивідуальна робота.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компонента «*Основи клінічної психології*» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 3 Семестр 6

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Вступ в клінічну психологію	15
2	Методи та напрямки клінічної психології	15
3	Психопатологія та її ознаки.	15
4	Психосоматичні аспекти хворого	15
5	Внутрішня картина хвороби	15
6	Стрес і адаптація. Психологія втрати і смерті	15
7	Психологія лікувально-діагностичного процесу. Психологічні особливості професійної діяльності	15
8	Медична етика та деонтологія. Фармакотерапія в клінічній психології	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Основи клінічної психології: навч посібник / Г. М. Закалик, О. В. Войцховська, П. М. Шувар. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 432 с.
2. Основи клінічної психології та патопсихології: навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною

програмою Практична психологія спеціальності 053 Психологія [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 230 с.

3. Максименко С. Д. Медична психологія / [Максименко С.Д., Цехмістер Я.В., Коваль І. А., Максименко К. С.]; за заг. ред. С. Д. Максименка Київ, 2014. 520 с.

4. Белей М. Д. Основи діагностичної психології / М. Д. Белей, Л. Д. Тодорів. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2008. – 296 с.

5. Клінічна психологія : Навчальний посібник / Укл. Ю.П. Никоненко. Київ : КНТ, 2016. 369 с.

6. Кулеша-Любінець М.М. Клінічна психологія: методичні рекомендації. 2-ге вид., доп. і перероб. Івано-Франківськ: Електронне видання, 2022. 72 с.

Додаткова:

1. Медична психологія: державний національний підручник / І.Д. Спіріна, І.С. Вітенко, О.К. Напреев [та ін.]. Дніпропетровськ: Ліра, 2012. 442 с.

2. Основи практичної психології \ В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін.: Підручник. Київ: Либідь, 2016. 536 с.

3. Галецька І. Клініко-психологічне дослідження: навч. посібник / Інна Галецька. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 242 с.

4. Прикладна психологія: навчальний посібник / В.М. Павленко, І.В. Кряж, О.Л. Луценко та ін.; за ред. В.М. Павленко. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2015. 532 с.

5. Психотерапія, медична психологія і гранична психіатрія в системі надання медичної допомоги: (XI Платонівські читання): *Матеріали наук.-практ. конференції, присвяч. 85-річчю ХМАПО, 145-річчю санат. "Березівські мін. води"*, 17-18 квітня 2008р.; АМН України; АНВО України; ХМАПО. Харків, 2008. 169 с.

6. Андерсен К., Рьокхольт Е. Г., Рісе М. Групи психологічної підтримки для дітей та підлітків, які втратили близьких людей. Методичний посібник, 2017. 224с.

7. Асанова А., Хаустова О. Типові складні ситуації у взаємодії лікар-пацієнт в залежності від особистісних особливостей і психічного стану реагування пацієнта. URL: <https://uk.e-medjournal.com/index.php/psp/article/view/125>

8. Бессел ван дер Колк. Тіло пам'ятає все. Яку роль психологічна травма відіграє в житті людини і які техніки допомагають її подолати / пер. з англ. І. Чорного. К.: Форс Україна, 2021. 464 с.

9. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору. пер. з англ. О. Лизак, О. Наконечна, О. Шлапак. Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. 424 с.

10. Горбунова В.В., Карачевський А.Б., Климчук В.О., Нетлюх Г.С., Романчук О.І. Соціально-психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО: посібник для ведучих груп. Львів: Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету, 2016. 91 с.

11. Савенкова І. І. Клінічна психологія: [навчальний посібник]. Херсон: ООО «Айлант», 2018. 302 с. URL: <https://surl.li/gomfwz>.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Основи клінічної психології» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у *«Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології»*. Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.lu/pkwkvk> або за QR-кодом.

Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

Політика доброчесності: За дотримання студентом політики академічної доброчесності під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю. Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Якщо має місце виявлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Галузі психології.

-
2. Предмет, задачі та методи клінічної психології.
 3. Розділи клінічної психології: загальна й частина медична психологія, патопсихологія, нейропсихологія, психологічна експертиза, психогігієна, психопрофілактика та санітарно-просвітницька робота, психологічна корекція, психологічне консультування та психотерапія.
 4. Основні методи клінічної психології: клінічне інтерв'ю, бесіда з пацієнтом, спостереження, вивчення продуктів психічної діяльності, психологічний експеримент, тестування.
 5. Основні напрямки сучасної психології: біхевіоризм, гештальт-психологія, психоаналіз, гуманістична психологія, когнітивна психологія.
 6. Відчуття (гнозис) – пізнання.
 7. Розлади відчуттів. Ілюзії. Гілюцинації.
 8. Психосенсорні розлади.
 9. Деперсоналізаційні розлади.
 10. Кількісні розлади пам'яті.
 11. Класифікація амнезій.
 12. Якісні розлади пам'яті.
 13. Синдроми розладів пам'яті.
 14. Види порушень мислення.
 15. Якісні порушення мислення.
 16. Ознаки марення. Кристалізація марення. Види марення.
 17. Патологія емоційно-вольової сфери.
 18. Патологічне ослаблення емоцій.
 19. Порушення рухливості емоцій.
 20. Порушення адекватності емоцій.
 21. Патологія потягів.
 22. Зміни статевого потягу.
 23. Імпульсивні потяги.
 24. Види психомоторного збудження.
 25. Загальмованість рухливої сфери (ступор).
 26. Загальні ознаки розладів свідомості.
 27. Класифікація розладів свідомості.
 28. Онейроїдне (сновидне) потьмарення свідомості (істиний онейроїд).
 29. Деліріозне потьмарення свідомості (делірій).
 30. Аментивне потьмарення свідомості (аменція).

-
31. Сутінкові розлади.
 32. Синдром оглушення.
 33. Поняття про психосоматичну медицину.
 34. Історія психосоматичного вчення.
 35. Психосоматичні й соматопсихічні співвідношення.
 36. Типи психосоматичних розладів.
 37. Психічні розлади, зумовлені соматичним захворюванням (соматопсихічні).
 38. Особистість як основа психосоматичної патології.
 39. Зміни особистості, які відбуваються у хворого.
 40. Фактори, що впливають на внутрішню картину хвороби (стать, вікові особливості, професійний статус, особливості темпераменту, виховання, особистості хворого).
 41. Світоглядні установки щодо походження захворювань. Вплив на внутрішню картину хвороби соціального оточення хворого, умов діагностики та лікування.
 42. Етапи формування внутрішньої картини хвороби (по А.В. Квасенко і Ю.Г. Зубареву).
 43. Рівні ВКБ з точки зору їх важливості в діагностиці, лікуванні, догляді, спілкуванні з хворими.
 44. Типи ставлення до хвороби: гармонійний, ергопатичний, анозогнозичний, тривожний, іпохондричний, неврастенічний, меланхолійний, апатичний, сенситивний, егоцентричний, паранойяльний, дисфоричний (по А.Е. Личко).
 45. Класифікація типів відношення до хвороби.
 46. Психологічні (поведінкові) реакції хворих на захворювання: агравація, симуляція, дисимуляція, анозогнозія.
 47. Поняття фрустрації й конфлікту.
 48. Фактори, що є стресорними для людини. Стрес і адаптація (види стресу, стадії стресу).
 49. Аспекти розгляду адаптації: статичний і динамічний.
 50. Види стресу. Види перешкод.
 51. Фактори, що призводять особистість до психічної травматизації в умовах стресової дії.
 52. Механізми подолання стресу – копінг-механізми.
 53. Психологічний захист особистості. Основні механізми психологічного захисту (витіснення, заперечення, проекція, інтелектуалізація, заміщення, регресія, компенсація, реактивні освіти) (по А. Фрейд), їх адаптивне й дезадаптивне

значення, роль у формуванні психічної й соматичної патології.

54. Психологічні особливості хворих з невиліковними захворюваннями.
55. Психологія втрати та смерті. Реакція горя. Стадії горя. Тактика поведінки з пацієнтами в стані горя.
56. Самотність (сенсорна й соціальна депривація). Ознаки самотності.
57. Правила поведінки з вмираючим хворим. Хворий і ліки: психологічні основи фармакотерапії.
58. Проблема комплаєнсу в сучасній медицині.
59. Формування психологічної залежності від ліків. Ефект плацебо. «Токсичне» плацебо.
60. Хвороба як самостійна психотравма.
61. Психологічний вплив госпіталізації. Психологічний вплив виписки. Синдром госпіталізму. Психологічний вплив виписки. Синдром Мюнхаузена.
62. Проблема професійної деформації особистості (на прикладі медичного працівника).
63. Синдром емоційного вигорання (за Х. Дж. Фрейденберг) на прикладі медичного працівника.
64. Соціально-середовищні й особистісні привертаючі фактори, симптоми, заходи профілактики.
65. Ятрогенії, сорогенії, егротогенії, госпіталізм і їх попередження.
66. Психогігієна та психопрофілактика.
67. Лікарська таємниця: зміст поняття, етичні та правові аспекти. Етичні проблеми інформування хворого про діагноз.
68. Доктрина інформованої згоди.
69. Спілкування: невербальне (розмовна дистанція, поза, жести, погляд, міміка, дотик) та вербальне.
70. Особливості застосування фітотерапевтичних засобів, що володіють психотропною активністю.
71. Рекомендовані нейролептики. Антидепресанти. Транквілізатори (анксиолітики). Рекомендовані транквілізатори. Метаболічні церебропротектори (ноотропи).

Психологія успішності та самоефективності

Освітній компонент «Психологія успішності та самоефективності» спрямований на формування знань про психологічні механізми досягнення успіху, розвитку особистісного потенціалу та впевненості у власних можливостях. Вивчення курсу сприяє розумінню чинників, що впливають на мотивацію досягнення, самооцінку, самореалізацію та здатність особистості ефективно діяти в різних життєвих і професійних ситуаціях. Освітній компонент формує навички саморефлексії, саморегуляції, постановки цілей, розвитку стресостійкості та підтримки внутрішньої мотивації. У процесі навчання здобувачі вищої освіти набувають умінь аналізувати психологічні чинники успішності, застосовувати методи розвитку самоефективності, допомагати особистості у розкритті власних ресурсів і формуванні позитивних стратегій професійного та особистісного зростання.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психологія успішності та самоефективності» є розвиток у студентів психологічних знань, навичок та особистих якостей, необхідних для досягнення успіху в навчанні, кар'єрі та особистому житті. Сформуванню уявлення про поняття «успіху», «успішність», «самоефективність». Ознайомити з основними теоріями та моделями успіху та самоефективності. Дослідити фактори, які визначають успішність та самоефективну поведінку. Розвинути навички постановки цілей, планування, самомотивації та самоорганізації. Сприяти розвитку особистісного зростання та самореалізації студентів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.*
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.*
- ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.*
- ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.*
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.*
- ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).*
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.*

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові) (СК):

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні програмні результати навчання (ПР):

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПРН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема щодо організації заходів раннього втручання)

ПРН15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Передумовами для вивчення навчальної дисципліни є опанування змісту таких дисциплін, як: «Вступ до спеціальності», «Загальна психологія», «Вікова психологія та психологія розвитку», «Педагогіка»

Форми проведення занять: лекції, семінарські заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компонента «*Психологія успішності та самоефективності*» передбачений підсумковий контроль у формі **заліку**.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна: при вивченні дисципліни застосовується мультимедійне обладнання; графічні засоби; технічні засоби: звуко- і відеозаписи тощо. Програмне забезпечення: Платформа Moodle, Zoom, PowerPoint, Microsoft Excel, Microsoft Word.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)
Курс 3 Семестр 6

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
	Змістовний модуль1: Теоретичні основи успішності та самоефективності	

1	Загальні основи психології успішності та самоефективності особистості	15
2	Психологічні методи формування успіху	15
	Змістовний модуль 2: Розгляд категорії успіху у рамках психології особистості	
3	Фактори, що визначають успішну поведінку особистості	15
4	Теорії мотивації досягнень: успіх та успішність	15
5	Психологічна установка, мотивація та лідерство як чинники формування успіху. Психологія прийняття рішень та ризику	15
	Змістовний модуль 3: Фактори впливу на формування професійного успіху особистості: емпіричний аналіз	
6	Дослідження емпіричних факторів та видів професійного успіху особистості	15
7	Методи психодіагностики та аналіз успішності та самореалізації особистості	15
8	Розвиток навичок постановки цілей та планування. Навички тайм-менеджменту та ефективного використання часу	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Гуляс І. А. Психологія мотивації та цілепокладання в організації: навчальний посібник. Київ: Людмила, 2023. 176 с.
2. Давидова О. В. Майндфулнес – технології регуляції стресостійкості в роботі практичного психолога з учнями юнацького віку. Кременчук. 2022. 56 с.
3. Занюк С.С. Психологія мотивації: Навч. посібник. Київ : Либідь, 2002. 304с.
4. Ільїна Ю.М. Психологічна модель успішності в кризові періоди суспільства / Ю.М. Ільїна // Актуальні проблеми психології. Т.8. Психологічна теорія і технологія навчання. – 2010. Вип.7.
5. Посібник із креативного мислення / Кріс Гріффітс, Меліна Кості / пер. з англ. У.

Курганової. Харків : Вид-во «Ранок» : Фабула, 2020. 288 с.

6. Психологічна підтримка та супровід дорослих і дітей у кризових ситуаціях: практикум упорядники Браницька Т.Р., Матохнюк Л.О., Шпортун О.М. Вінниця: Вид-во КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти», 2022. 131 с.

7. Психологія впливу. Оновлено та доповнено / Роберт Чалдині ; пер. з англ. Н. Коваль, А. Зорницького. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2022. 608 с.

8. Психологія особистості. Навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

9. Психологія професійної діагностики та професійного консультування: практичний посібник / Ігнатович О. М., Татаурова-Осика Г. П., Шевенко А. М. ; за ред. О. М. Ігнатович. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 225 с.

10. Психологія розвитку та успіху особистості Навчальний посібник / Г. М. Закалик, Ю. М. Терлецька, Н. М. Шувар. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 488 с.

11. Технології життєвого успіху : [практично зорієнт. Посіб.] / [І.Г. Єрмакова та ін. ; редкол. : І.Г. Єрмакова та ін.] ; М-во освіти і науки України, Гімназія «Консул» № 86, 2007. 663 с.

12. Хміль Ф.І. Ділове спілкування: навч.посіб. / Хміль Ф.І. Київ: Академвидав, 2014. 280 с.

Додаткова

1. Бех І.Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Том1. Чернівці: Букрек, 2015. 840 с.

2. Боровинська І.Є. До психологічного розуміння понять «успіх», «успішність», «життєвий успіх», «життєва успішність». Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки. Випуск 3. Том 2. 2017, с.143

3. Варакута М. Вплив дослідження В. А Франкла на сучасну психологію: аналіз концепції сенсу життя. The 1st International scientific and practical conference “Modern research in science and education” (September 14-16, 2023) BoScience Publisher, Chicago, USA. 2023. 397 p. Pp. 243-247. URL: <https://sci-conf.com.ua/i-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modern-research-in-science-and-education-14-16-09-2023-chikago-ssha-arhiv/>

4. Варакута М. Ціннісні орієнтації студентів в умовах невизначеності: вплив політичної та економічної нестабільності та он-лайн освіти. Актуальні проблеми психології в умовах політичної та економічної нестабільності: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 22 груд. 2023 р.). Дніпро : ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2024. 100 с. С.22-25

5. Варакута М., Мірошніченко Б., Особистісний потенціал суб'єкта навчальної діяльності. XXVI Всеукраїнська щорічна науково-практична конференція «Могилянські читання– 2023: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти». Всеукраїнський круглий стіл «Актуальні питання підвищення психологічної культури учасників освітнього процесу ЗВО в умовах війни». С. 11-15

6. Варакута М., Підпригора І. Лідерство в освіті: значення, розвиток та вплив. Аксіопсихологічні вектори розвитку сучасної освіти: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, 19 – 20 жовтня 2023 р. за ред. Г.К.Радчук. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. 542 с. С.390-394 (Електронне наукове видання)

7. Гуляс, І. А. (2018). Життєвий успіх як соціально–психологічний феномен. Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології", (41), 69–78.

<https://doi.org/10.32626/2227-6246.2018-41.69-78>

8. Кехейн А. Взаємодія з ворогом: Як працювати з людьми, які не викликають ні довіри, ні симпатій = Collaborating with the Enemy / А. Кехейн ; пер. з англ. Д. Кожедуб. Київ : Лабораторія, 2021. 160 с.

9. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Малхазов О.Р. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: Методичний посібник. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Психологія успішності та самоефективності» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є

обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у *«Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології»*. Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.luhpu.edu.ua/pkwkvk> або за QR-кодом.

Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

Політика доброчесності: За дотримання студентом політики академічної доброчесності під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю. Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості

балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання *академічної доброчесності* передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Якщо має місце виявлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Дайте визначення успіху та самоефективності з точки зору психології. Порівняйте та протиставте «успіх» та «самоефективність».
2. Фактори, що впливають на успішність та самоефективність.
3. Моделі психології успішності та самоефективності.
4. Визначте особистісні якості, що сприяють успіху та самоефективності. Проаналізуйте їх роль у досягненні успіху
5. Методи формування успіху. Аналіз методів самонавіювання, афірмації та візуалізації.
6. Розвиток самодисципліни та мотивації. Аналіз факторів впливу на рівень самодисципліни та мотивації.
7. Дослідіть метод постановки SMART-цілей та його ефективність у досягненні успіху.
8. Методи подолання прокрастинації та перфекціонізму.
9. Внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на успішну поведінку.
10. Роль особистісних цінностей, мотивації та переконань у формуванні успіху
11. Оцінка впливу соціального середовища та культурних норм на успішну поведінку.
12. Розвиток стійкості до невдач та стресостійкості.
13. Аналіз факторів впливу на рівень стійкості до невдач та стресостійкості.
14. Методи подолання стресу та вигорання.

-
15. Дослідіть методи подолання низької самооцінки та невпевненості в собі.
 16. Основні теорії мотивації досягнень.
 17. Аналіз теорії мотивації досягнень Д. Мак-Клелланда.
 18. Двофакторна теорія мотивації Ф. Герцберга.
 19. Комплексна теорія модель Портера-Лоулера.
 20. Теорія результативної валентності Дж. Аткинсона.
 21. Теорія очікувань В. Врума.
 22. Вплив мотивації та лідерства на досягнення успіху.
 23. Методи розвитку лідерських якостей.
 24. Поняття почуття й комплексу неповноцінності в теорії А.Адлера.
 25. Переживання загрози та механізми захисту за К.Роджерсом.
 26. Проблеми досягнення успіху в житті.
 27. Принципи і методи боротьби, їх реалізація у ході досягнення цілей.
 28. Розробка і реалізація стратегії ділового успіху.
 29. Удосконалення тайм-менеджменту (теоретико-методологічний аспект).
 30. Планування й організація особистої життєдіяльності і діяльності.
 31. Оцінка та управління ризиком.
 32. Види та Фактори визначення успіху у різних професіях.
 33. Методи психодіагностики для оцінки успішності та самореалізації.
 34. Методи тайм-менеджменту.
 35. Життєві стратегії людини.
 36. Розвиток навичок самоефективності та дисципліни.
 37. Психологічна установка, мотивація та лідерство як чинники формування успіху.
 38. Психологія прийняття рішень та ризику.
 39. Алгоритм організації роботи при прийнятті рішень.
 40. Теорії управління X та Y з точки зору тайм-менеджменту.
 41. Мотиваційні цілі за Ш. Шварцом.

Силабуси вибіркових освітніх компонентів, що рекомендуються для вивчення на четвертому році навчання

Сьомий семестр

Психологія управління

Освітній компонент «Психологія управління» забезпечує формування знань про психологічні закономірності управлінської діяльності, особливості керівництва, організації командної взаємодії та ефективної професійної комунікації. Вивчення курсу сприяє розумінню психологічних механізмів прийняття управлінських рішень, мотивації персоналу, лідерства та створення сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі. Освітній компонент формує навички управлінської взаємодії, ефективної комунікації, вирішення конфліктних ситуацій, психологічного аналізу поведінки в організації та розвитку лідерських якостей. У процесі навчання здобувачі вищої освіти набувають умінь застосовувати психологічні знання у сфері управління персоналом, організаційного консультування, професійного супроводу колективів і підвищення ефективності командної роботи відповідно до сучасних потреб ринку праці.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психологія управління» є: сформувати у студентів-психологів цілісне уявлення про психологічні закономірності управлінської взаємодії в організаціях, а також оволодіти знаннями та навичками застосування психологічних методів у вирішенні управлінських завдань, формуванні лідерства, мотивації, комунікації та організаційної культури. Задачі дисципліни:

- ознайомити з основними поняттями, структурами та методами психології управління;
- вивчити психологічні механізми лідерства, впливу, влади і стилів керівництва;
- сформувати уявлення про міжособистісну взаємодію та соціально-психологічний клімат в колективі;
- проаналізувати психологічні аспекти мотивації, прийняття рішень і профілактики стресу в управлінні;

- розвинути практичні навички психодіагностики, аналізу управлінських ситуацій та організаційної динаміки.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові) (СК):

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК14. Здатність виявляти психологічні властивості та якості людини при проведенні профдобору, відбору, навчання та адаптації персоналу.

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні **програмні результати навчання (ПР)**:

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПРН13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПРН14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПРН17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Передумовами для вивчення навчальної дисципліни є здобуття знань з дисциплін «Психологія особистості», «Вікова психологія та психологія розвитку», «Психодіагностика», «Психологія конфлікту».

Форми проведення занять: лекції, семінарські та практичні заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «Психологія управління» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)
Курс 4 Семестр 7

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Предмет, структура та методи психології управління. Роль психолога в управлінських процесах	15
2	Лідерство, керівництво і влада: психологічні підходи та стилі управління	15
3	Управлінська взаємодія та комунікація: психологічні аспекти	15
4	Соціально-психологічний клімат в організації. Міжособистісна взаємодія та згуртованість	15
5	Організаційна структура і культура: психологічний аналіз	15

6	Психологія мотивації в управлінні персоналом: змістовні та процесуальні теорії	15
7	Психологія прийняття управлінських рішень. Теорії, моделі, когнітивні викривлення	15
8	Стреси, адаптація та професійне вигорання в управлінській діяльності. Психопрофілактика	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Бакаленко О.А. Психологія управління : навч. посіб. Харків : ХНУРЕ, 2020. 120 с.
2. Бондаренко В.В. Психологія управління : підручник. Харків : Вид-во ХНАДУ, 2020. 424 с.
3. Кісіль З. Р., Швець Д. В. Психологія управління : навчальний посібник. Університетська книга, 2022. 648 с.
4. Прищак М. Д., Лесько О. Й. Психологія управління в організації : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Вінниця : ВНТУ, 2016. 150 с.
5. Чубіна Т. Д., Дмитренко М. Й. Організаційна психологія : навчальний посібник. Черкаси : ЧІПБ, 2024. URL: 172 с. <https://surl.li/ykjfdc> дата звернення: 11.05.2025)

Додаткова:

1. Базика Є.Л. «Основи організаційної психології» : курс лекцій / Є.Л. Базика; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Ф-т психології та соціальної роботи. Одеса : ОНУ, 2023. 150 с. URL: <https://surl.li/qyuxha> (дата звернення: 11.05.2025)
2. Єременко Л.В., Ісакова О. І. Психологія управління : посібник для самостійної роботи студентів. Мелітополь : ФОП Однорог Т. В., 2020. 79 с.

-
3. Жавнерчик О.В. Психологія управління : конспект лекцій. Одеса : ОДЕКУ, 2020. 161 с.
 4. Кісіль З.Р., Швець Д.В. Психологія управління: Навчальний посібник у схемах, таблицях, коментарях. Одеса : Видавництво ОДУВС, 2023. 208 с. URL: <https://surl.li/dvhpog> (дата звернення: 11.05.2025)
 5. Психологія управління : навчальний посібник / укл. В.В.Ягоднікова. Одеса : видавець Букаєв В.В., 2022. 141 с. URL: <https://surl.cc/yvpybh> (дата звернення: 11.05.2025)
 6. Свидрук І.І., Миронов Ю.Б. Психологія управління та конфліктологія : підручник. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2017. 320 с.
 7. Старовойтенко Н. В. Психологія управління : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / упоряд.: Н. В. Старовойтенко, В. І. Осипенко, І. А. Чемерис, Л. І. Білик, С. І. Ключка. Черкаси : ЧДТУ, 2020. 300 с.
 8. Ходаківський Є.І., Богоявленська Юлія, Грабар Т.П. Психологія управління : підручник. 6-те вид., перероб. і доп. Центр учбової літератури, 2023. 684 с.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика курсу: обов'язкове відвідування лекційних, семінарських та практичних занять; гідна поведінка в аудиторії; обов'язкове відвідування консультацій

За кредитно-модульною системою викладення навчальної дисципліни «Психологія управління» застосовуються такі основні види контролю знань:

- ✓ *поточний контроль – систематично на різних навчальних заняттях впродовж семестру у формах:*
- ✓ *усне опитування;*
- ✓ *письмові контрольні експрес-роботи;*
- ✓ *тестовий контроль;*
- ✓ *підсумковий контроль – у кінці семестру після вивчення навчальної дисципліни у формі заліку.*

За рішенням викладача або кафедри нараховуються заохочувальні бали за

наступні види робіт:

- ✓ *за систематичну продуктивну активність під час проведення аудиторних занять;*
- ✓ *за виконання творчих завдань підвищеної складності (конкретне значення визначає викладач);*
- ✓ *за участь у конференціях, олімпіадах, іншій науковій, методичній роботі тощо.*

Умови ліквідації заборгованостей з поточної роботи: здобувачі, які пропустили семінарські заняття або лекції, мають можливість відпрацювати заборгованості під час консультацій, що проводяться викладачем, відповідно до графіку консультацій. Для отримання певної кількості балів здобувач має можливість усно відповісти на питання теми, за якою він має заборгованість або виконати індивідуальну роботу, що складається з завдань, визначених викладачем в кожному окремому випадку (в залежності від обсягу заборгованості).

Політика доброчесності. Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання *академічної доброчесності* передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Якщо має місце виявлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Що є предметом психології управління?
2. Назвіть основні функції управлінської діяльності.
3. У чому різниця між поняттями «управління» та «лідерство»?

-
4. Які методи дослідження застосовуються в психології управління?
 5. Назвіть і проаналізуйте основні психодіагностичні методи, які застосовуються в психології управління.
 6. Проаналізуйте поняття «управлінська взаємодія» як форму міжособистісного впливу в організаційному контексті.
 7. Розкрийте зміст «теорії рис» лідерства та її значення для психологічного аналізу керівника
 8. Назвіть основні стилі управління за Куртом Левіном.
 9. В чому полягає модель «управлінської решітки» Блейка і Моутон?
 10. Що характеризує трансформаційне лідерство?
 11. Як класифікується влада у психології управління?
 12. Які особистісні якості сприяють ефективному керівництву?
 13. У чому полягає різниця між харизматичним і транзакційним лідером?
 14. Визначте психологічні особливості управлінської комунікації та її функції.
 15. Проаналізуйте психологічні бар'єри у процесі управлінської комунікації.
 16. У чому полягає роль емоційного інтелекту в управлінській комунікації?
 17. Які невербальні сигнали мають важливе значення в управлінській взаємодії?
 18. Опишіть модель ефективної комунікації у менеджменті.
 19. Що таке «зворотний зв'язок» у системі управлінської взаємодії?
 20. Що таке соціально-психологічний клімат колективу?
 21. Назвіть основні психологічні характеристики згуртованості в трудовому колективі.
 22. Назвіть основні показники сприятливого клімату в організації.
 23. Що таке рольова диференціація в групі? Яке її значення в управлінні?
 24. Яку роль відіграє неформальна група в організаційному контексті?
 25. Як психолог може сприяти формуванню позитивного клімату в колективі?
 26. Назвіть основні типи організаційної структури.
 27. Які рівні організаційної культури виділяє Е. Шейн?
 28. У чому полягає відмінність між корпоративною культурою і організаційною?
 29. Яку роль відіграють цінності в організації? Що таке ідентифікація працівника з організацією?
 30. Які існують типи організаційної культури за Кемероном і Куїном?

-
31. Як організаційна культура впливає на поведінку працівників?
 32. Що таке організаційна ідентичність?
 33. Які змістовні теорії мотивації вам відомі?
 34. У чому полягає теорія потреб А. Маслоу?
 35. Назвіть ключові положення теорії мотивації Герцберга.
 36. Що таке теорія очікувань Врума?
 37. Які психологічні механізми лежать в основі мотивації досягнення?
 38. Які є відмінності між внутрішньою і зовнішньою мотивацією?
 39. У чому психологічна суть «стану потоку» (М. Csikszentmihalyi) як мотиваційного феномену?
 40. Як менеджер може використовувати мотиваційні інструменти на практиці?
 41. Які етапи процесу прийняття управлінських рішень?
 42. Що таке когнітивні викривлення у прийнятті рішень?
 43. Які психологічні аспекти враховуються в моделі прийняття рішень Врума-Йеттона?
 44. Які психологічні чинники впливають на ухвалення рішень в стресі?
 45. Визначте основні психофізіологічні чинники професійного стресу управлінця.
 46. Що таке групове мислення («groupthink») та чим воно небезпечне для рішень?
 47. Які основні причини професійного стресу в управлінні?
 48. У чому полягає синдром емоційного вигорання?
 49. Як реалізується психологічна профілактика професійного вигорання?
 50. Назвіть основні етапи адаптації працівника до організації.
 51. Що таке організаційна зміна і які її основні типи?
 52. Які стадії адаптації персоналу до змін описує модель К. Левіна?
 53. Що означає опір змінам у психології управління і які його причини?
 54. Яку роль відіграє лідер як агент змін (change agent)?
 55. У чому полягає зміст концепції PAEI Іцхака Адизеса?

Психологія лідерства та влади

Освітній компонент «*Психологія лідерства та влади*» спрямований на формування знань про психологічні механізми лідерства, впливу та владних відносин у міжособистісній і професійній взаємодії. Вивчення курсу сприяє розумінню особливостей формування лідерських якостей, стилів керівництва, психологічних чинників авторитету та способів ефективного управління груповими процесами. Освітній компонент формує навички ефективної комунікації, командної взаємодії, прийняття рішень, мотивації інших та конструктивного впливу в різних соціальних і професійних середовищах. У процесі навчання студенти набувають умінь аналізувати лідерську поведінку, розпізнавати психологічні особливості владних відносин, застосовувати сучасні підходи до розвитку лідерського потенціалу та підтримувати ефективну взаємодію в колективі відповідно до потреб сучасного суспільства й ринку праці.

Мета освітнього компоненту: формування у студентів системи знань і професійних компетенцій в галузі фундаментальних досліджень, прикладних розробок і практики психології лідерства та влади.

Завдання навчальної дисципліни:

- поглиблення знань студентів щодо впливу мотивації на досягнення успіху в професійній діяльності; формування здатності враховувати психологічні особливості особистості для досягнення професійної успішності, орієнтуватися у проблемах і напрямках розвитку сучасної психології лідерства, використовувати досвід ефективного лідерства у професійній діяльності та застосовувати фундаментальні принципи етики лідера;

- засвоєння методів психологічної діагностики, які застосовуються у сфері управління персоналом;

- сприяння творчому використанню отриманих знань, умінь і навичок для формування професійних компетентностей.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності:**

Загальні (ЗК):

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.*
- ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.*
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.*
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.*
- ЗК9. Здатність працювати в команді.*

Спеціальні (фахові) (СК):

- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.*
- СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.*
- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).*
- СК14. Здатність виявляти психологічні властивості та якості людини при проведенні профдобору, відбору, навчання та адаптації персоналу.*

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні **програмні результати навчання (ПР):**

- ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.*
- ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.*
- ПРН3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.*
- ПРН13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.*
- ПРН14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.*
- ПРН17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.*

Передумовами для вивчення навчальної дисципліни є здобуття знань з дисциплін «Психологія особистості», «Вікова психологія та психологія розвитку», «Психодіагностика», «Психологія конфлікту».

Методи навчання:

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- ✓ словесні, наочні, практичні методи;
- ✓ індуктивний та дедуктивний методи;
- ✓ творчі, проблемно-пошукові методи;
- ✓ індивідуально-консультаційна робота під керівництвом викладача, самостійна робота.

2. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- методи стимулювання інтересу до навчання;
- методи стимулювання обов'язку та відповідальності.

Методи контролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності: метод усного контролю; письмовий контроль; тестові методи; контрольна перевірка; диференційований залік.

Форми проведення занять: лекції, семінарські заняття, індивідуальна й самостійна робота; робота в мережі Internet, тестування, розробка схеми переговорів, участь у групових дискусіях та моделювання й розв'язання професійних ситуацій.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компонента *«Психологія лідерства та влади»* передбачений підсумковий контроль **у формі заліку.**

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 4 Семестр 7

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Теоретичні засади лідерства: визначення, структура, типологія, функції	15
2	Лідерство як соціально-психологічний феномен. Влада лідера	15
3	Психологія здібностей до організаційної діяльності. Концепції формування та розвитку лідерських вмінь та навичок	15
4	Психологія розвитку особистості лідера організації	15
5	Коучинг лідерства: цілепокладання, вироблення пріоритетів	15
6	Поведінкові підходи до лідерства.	15
7	Ситуаційний підхід до дослідження лідерства.	15
8	Сучасні теорії лідерства	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Сергеева Л. М., Кондратьева В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посібн. /за наук. ред. Л. М. Сергеевої. Івано-Франківськ. «Лілея НВ». 2015. 296 с. URL: <https://surl.li/hhaupt> (дата звернення – 15.05.2025).

2. Балановська Т. І., Михайліченко М. В., Троян А. В. Сучасні технології

управління персоналом: посібник. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2020. 466с. URL: <https://surl.li/vdnrwi> (дата звернення – 15.05.2025).

3. Вербовська Л. С., Боднар Г.Ф., Микитюк Н.Є. Технології лідерства в організації. Конспект лекцій. Івано-Франківськ: Видавництво «ІФНТУНГ». 2021, 80 с.

4. Основи лідерства: електронний посібник для самостійної роботи магістрів освітньої програми «Педагогіка вищої школи» галузі знань 01 освіта/педагогіка спеціальності 011 освітні, педагогічні науки. Полтава : ПУЕТ, 2020. 232 с. URL: <https://surl.li/vnonrm> (дата звернення – 15.05.2025).

Додаткова:

1. Лідери XXI століття. Формування особистості харизматичного лідера на основі гуманітарних технологій для управління соціальними системами: Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції 29-30 вересня 2020 року / За заг. ред. Романовського О. Г. Харків: НТУ «ХПІ», 2020. 226 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/>

2. Нежинська О. О. Лідерство та керівництво: психологічний дискурс: монографія. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 264 с.

3. Освітнє лідерство: від теорії до практики : монографія / авт. кол. ; за наук. ред. В. Р. Міляєвої ; Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ ; Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2021. 296 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/36659>.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика курсу: обов'язкове відвідування лекційних, семінарських та практичних занять; гідна поведінка в аудиторії; обов'язкове відвідування консультацій

Під час викладання навчальної дисципліни «Психологія лідерства та влади» застосовуються такі основні види контролю знань:

- ✓ *поточний контроль – систематично на різних навчальних заняттях впродовж семестру у формах:*
- ✓ *усне опитування;*
- ✓ *письмові контрольні експрес-роботи;*
- ✓ *тестовий контроль;*

✓ підсумковий контроль – у кінці семестру після вивчення навчальної дисципліни у формі заліку.

За рішенням викладача або кафедри нараховуються заохочувальні бали за наступні види робіт:

- ✓ за систематичну продуктивну активність під час проведення аудиторних занять;
- ✓ за виконання творчих завдань підвищеної складності (конкретне значення визначає викладач);
- ✓ за участь у конференціях, олімпіадах, іншій науковій, методичній роботі тощо.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у «Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології». Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.lu/pkwkvk> або за QR-кодом.

Умови ліквідації заборгованостей з поточної роботи: здобувачі, які пропустили семінарські заняття або лекції, мають можливість відпрацювати заборгованості під час консультацій, що проводяться викладачем, відповідно до графіку консультацій. Для отримання певної кількості балів здобувач має можливість усно відповісти на питання теми, за якою він має заборгованість або виконати індивідуальну роботу, що складається з завдань, визначених викладачем в кожному окремому випадку (в залежності від обсягу заборгованості).

Політика доброчесності. Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання *академічної доброчесності* передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Якщо має місце виявлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Психологічні особливості досягнення професійної успішності.
2. Боротьба мотивів і вольова поведінка.
3. Внутрішньоособистісний конфлікт.
4. Прийняття рішення.
5. Процес вибору альтернатив.
6. Вибір за умов невизначеності.
7. Цілепокладання.
8. Етапи постановки цілей.
9. Саморегуляція.
10. Стреси і керування емоційним станом.
11. Визначення поняття «лідерство».
12. Відмінність лідерства від менеджменту.
13. Дослідження лідерства.
14. Теорія лідерських якостей.
15. Когнітивний, практичний, соціальний і емоційний інтелект і лідерство.
16. Поведінкові підходи до лідерства: модель континууму (Р. Танненбаум, В. Шмідт).
17. Двомірний підхід до участі підлеглих, управлінська решітка (Ф. Блейк, Дж. Моунтон).
18. Ситуаційний підхід до дослідження лідерства: теорія найменш пріоритетного працівника (Ф. Фідлер),
19. Теорія ситуаційного лідерства (П. Херсі, К. Бланшар),
20. Теорія «шлях - мета» (Р. Хаус),
21. Нормативна модель прийняття рішень (В. Врум, П. Йеттон, А. Яго).
22. Теорія атрибутивного лідерства: Теорія атрибуції (Ф. Хайдер),
23. Теорія казуальної атрибуції (Г. Келлі),

-
24. Атрибутивна модель лідерства, стосовно до поганої роботи підлеглих (Г. Мітчелл) Ідеалізація лідерства (Д.Майндл і С.Ерліх).
 25. Теорія харизматичного лідерства (Р. Хаус),
 26. Теорія Я-концепції (Шамір),
 27. Теорія атрибуції (Конгер і Канунгу).
 28. Трансформаційне лідерство: відмінності трансформаційного і транзакційного лідерства.
 29. Вимірювання лідерства в концепції Б. Баса.
 30. Процес трансформаційного лідерства в дослідженнях Тічи і Деванна.
 31. Основні стратегії ефективних лідерів (Бенніс, Нанус).
 32. Інноваційне лідерство.
 33. Відповідальне лідерство.
 34. Особистість і лідерство.
 35. Моделі особистості.
 36. Якісні особистості і поведінки лідера.
 37. Стилі лідерства: авторитарний, демократичний, ліберальний .
 38. Цінності та установки.
 39. Інструментальні та термінальні цінності.
 40. Когнітивні відмінності.
 41. Особистість і стиль лідерства.
 42. Фундаментальні принципи етики лідера.
 43. Моральні обов'язки керівника.
 44. Шість етичних моделей лідерства.
 45. Прийняття морального рішення в ситуаціях, сумнівних з етичної точки зору.
 46. Лідерство і мотивація.
 47. Теорії мотивації.
 48. Мотивування допомогою задоволення потреб (А. Маслоу і К. Альдерфер).
 49. Мотивування допомогою постановки цілей (Е. Лок і Г. Латхем).
 50. Мотивування за допомогою об'єктивності (С. Адамс).
 51. Мотивування за допомогою зміни очікувань (В. Врум).
 52. Мотивування за допомогою проектування роботи.
 53. Модель розширення та збагачення роботи.
 54. Модель характеристик роботи Р.Хекмана і Г. Олдхема.
 55. Делегування влади. Способи делегування владних повноважень.

Психологія іміджмейкінгу

Освітній компонент «Психологія іміджмейкінгу» спрямований на формування знань про психологічні механізми створення, сприйняття та підтримання позитивного іміджу особистості та організації. Вивчення курсу дозволяє зрозуміти роль іміджу у професійній діяльності, адже професійний образ фахівця безпосередньо впливає на рівень довіри співрозмовника, ефективність комунікації, успішність взаємодії та професійну самореалізацію.

Освітній компонент забезпечує ознайомлення з психологічними особливостями формування іміджу, механізмами соціального сприйняття, вербальними та невербальними засобами самопрезентації, а також із впливом медіа, реклами та інформаційного простору на формування громадської думки й репутації особистості чи організації. У процесі навчання здобувачі вищої освіти набувають навичок психодіагностики іміджу особистості та організації, аналізу ефективності іміджевих стратегій, оцінювання особливостей сприйняття образу в суспільстві та прогнозування психологічного впливу комунікаційних повідомлень.

Опанування курсу сприяє розвитку навичок ефективною самопрезентації, комунікативної культури, управління емоційним враженням, побудови позитивного професійного образу та розуміння психологічних технологій у сфері медіакомунікації, реклами, професійного консультування й організаційної діяльності. Освітній компонент формує готовність майбутніх психологів до професійної діяльності в умовах сучасного інформаційного суспільства та високої конкуренції на ринку праці.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психологія іміджмейкінгу» є формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про імідж як соціально-психологічне явище, розвиток знань про механізми його формування, трансформації та корекції, а також набуття практичних навичок діагностики й моделювання іміджу особистості та організації.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни є:

- ✓ розкрити сутність і функції іміджу в індивідуальній та соціальній поведінці;
- ✓ ознайомити з психологічними механізмами створення іміджу особистості та організації;

-
- ✓ сформувати навички аналізу та оцінювання іміджу засобами психодіагностики;
 - ✓ розвивати вміння використовувати психологічні знання для побудови, підтримки та корекції іміджу;
 - ✓ забезпечити етичне ставлення до процесів іміджмейкінгу як впливу на громадську свідомість.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

- ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.*
- ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.*
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.*
- ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.*
- ЗК13. Здатність цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність.*
- ЗК14. Здатність здійснювати комунікаційну діяльність, логічно вірно, аргументовано доводити власну думку та відстоювати власну позицію.*

Спеціальні (фахові) (СК):

- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.*
- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).*
- СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.*
- СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.*
- СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).*
- СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики*

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні **програмні результати навчання (ПР)**:

- ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.*
- ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.*

ПРН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема щодо організації заходів раннього втручання)

ПРН10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника. забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. з особами, що отримали психологічні травми, зокрема, внаслідок війни).

ПРН12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПРН14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни. Для успішного опанування змісту запропонованого освітнього компоненті необхідні знання з наступних курсів: «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Психологія особистості», «Психодіагностика», «Психологія лідерства та влади».

Форми проведення занять: лекції, семінарські заняття, практичні заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «Психологія іміджмейкінгу» передбачений підсумковий контроль у **формі заліку.**

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)
 Курс 4 Семестр 7

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Імідж як психологічне явище: визначення, структура, функції	15
2	Соціально-психологічні механізми формування іміджу	15
3	Імідж і особистісний бренд: психологічні механізми побудови публічної ідентичності	15
4	Психологія іміджу лідера та фахівця соціальних професій	15
5	Медіа-імідж і масова свідомість: вплив реклами, PR, соціальних мереж	15
6	Імідж організації та корпоративна ідентичність	15
7	Психодіагностика іміджу	15
8	Імідж як психологічне явище: визначення, структура, функції	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Барна Н. В. Іміджелогія : навч. посіб. [для дист. навч.] / за наук. ред. В. М. Бебика. Київ : Університет «Україна», 2008. 217 с. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/l_1776_66617386.pdf (дата звернення: 18.05.2025)
2. Гуляс І. А. Психологія мотивації та цілепокладання в організації : навчальний посібник. Київ : «Видавництво Людмила», 2023. 176 с. URL: <https://surl.lu/qktxrp> (дата звернення: 18.05.2025)
3. Демчук Т. П. Модель системного опису іміджу особистості. Vector of modern pedagogical and psychological science in Ukraine and EU countries : Collective monograph. Riga : Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2020. Р. 2. С. 199-216 URL: <https://surl.li/ltivyb> (дата звернення: 18.05.2025)
4. Іллін Є.П. Мотивація і мотиви. Переклад Т.В. Тадеєвої. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. 512 с.
5. Католик Г., Калька Н. Психологія особистості (в схемах, презентаціях і таблицях): навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2022. 158 с. URL: <https://surl.li/sfdojj> (дата звернення: 18.05.2025)
6. Хавкіна Л. М. Іміджелогія: навч.-методич. посіб. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. 64 с. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/l_1992_59021367.pdf (дата звернення: 18.05.2025)

Додаткова:

1. Бодо Шефер. Закони переможців. Як здійснити свої мрії. Львів : Видавництво Старого Лева, 2023. 288 с.
2. Гоулман Д., Бояціс Р., Маккі Е. Емоційний інтелект лідера / пер. з англ. Валерія Глінка. Київ : Наш Формат, 2022. 288 с.
3. Імідж України: соціально-політичні репрезентації і мовне віддзеркалення воєнних реалій у зарубіжних і вітчизняних мас-медіа : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції (15-16 червня 2023 р., ОНУ імені І. І. Мечникова) / Ред.-упор. О. Сніговська. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2023. 260 с. URL: <https://surl.lu/uigiet> (дата звернення: 18.05.2025)
4. Калениченко Р. А. Іміджелогія : навч. посібник / Р.А. Калениченко, Є.О. Телебенева. Київ : ЦП Компрінт, 2023. 131 с. URL: <https://surl.li/lzptvl> (дата звернення: 18.05.2025)

5. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект як чинник досягнення життєвого успіху : моногр. / Е.Л. Носенко, А.Г. Четверик-Бурчак. К. : Вид-во «Освіта України», 2016. 182 с. URL:

<http://repository.dnu.dp.ua:1100/upload/cf4f1242399585b7fb5656da6272651eEIC.pdf>
(дата звернення: 18.05.2025)

6. Полякова О. О., Рябініна О. В., Харламов М. І. Основи Паблік Рілейшнз: практикум / О. О. Полякова, О. В. Рябініна, М. І. Харламов. Х. :НУЦЗУ, 2023. 52 с. URL: <https://surl.li/qidxjp> (дата звернення: 18.05.2025)

7. Смірнова К.В. PR менеджмент : конспект лекцій. Одеса : ОДЕКУ, 2021. 192 с. URL:

http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/9370/1/SmirnovaKV_PR%20management_KL_2021.pdf (дата звернення: 18.05.2025)

8. Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Волянчук, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с. URL:

<https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/14a82805-7b31-4866-8059-fc640a894488/content> (дата звернення: 18.05.2025)

9. Чалдіні Р. Психологія впливу. Харків : КСД, 2022. 608 с.

Інформаційні ресурси:

1. Американська психологічна асоціація. Електронна сторінка результатів за запитом «self-presentation». URL: <https://www.apa.org/search?query=self-presentation> (дата звернення: 18.05.2025)

2. Індекс національного бренду (Nation Brands Index, The Anholt-Ipsos Nation Brands Index (NBI)) URL: <https://www.anholt.co/research> (дата звернення: 18.05.2025)

3. Anholt Simon. Which country does the most good for the world? : Виступ на TEDSalon Berlin, June 2014. URL:https://www.ted.com/talks/simon_anholt_which_country_does_the_most_good_for_the_world/transcript?subtitle=uk (дата звернення: 18.05.2025)

Пропедевтика медіації

Освітній компонент «Пропедевтика медіації» органічно доповнює освітні компоненти циклу професійної підготовки бакалавра з психології, забезпечуючи формування знань про медіацію як сучасний інструмент конструктивного врегулювання конфліктів і професійної взаємодії. Вивчення курсу сприяє розумінню базових засад, структури, функцій та етичних стандартів медіації, а також ролі психолога у процесі посередництва та підтримки ефективної комунікації між сторонами конфлікту.

Освітній компонент забезпечує формування навичок аналізу, розуміння та трансформації конфліктних ситуацій, застосування базових технік медіації, активного слухання, ведення переговорів і ненасильницької комунікації. У процесі навчання здобувачі вищої освіти набувають умінь підтримувати конструктивний діалог, знижувати рівень конфліктності у взаємодії та сприяти досягненню взаєморозуміння в різних соціальних і професійних середовищах.

Опанування курсу створює підґрунтя для розвитку професійної компетентності психолога у сфері консультативної, корекційної та соціально-психологічної діяльності відповідно до сучасних потреб суспільства та ринку праці.

Метою курсу є формування у здобувачів вищої освіти уявлення про медіацію як інструмент альтернативного врегулювання конфліктів, а також ознайомлення з ключовими етапами, поняттями та умовами ефективного застосування медіації в професійній діяльності.

Завдання дисципліни:

- ✓ *сформувати уявлення про природу та мету медіації;*
- ✓ *вивчити базову термінологію, структуру та принципи медіації;*
- ✓ *ознайомити з професійними вимогами до медіатора;*
- ✓ *проаналізувати можливості застосування медіації у різних сферах;*
- ✓ *підготувати до подальшого вивчення спеціалізованих технік медіації.*

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові) (СК):

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК14. Здатність виявляти психологічні властивості та якості людини при проведенні профдобору, відбору, навчання та адаптації персоналу.

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні програмні результати навчання (ПР):

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПРН13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПРН14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПРН17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Передумовами для вивчення навчальної дисципліни є здобуття знань з дисциплін «Психологія особистості», «Вікова психологія та психологія розвитку», «Психодіагностика», «Психологія конфлікту».

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 4 Семестр 7

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Поняття та сутність медіації	15
2	Історія розвитку медіації	15
3	Принципи та етичні основи медіації	15
4	Сторони в медіації: ролі та відповідальність	15
5	Професійна компетентність медіатора	15
6	Поняття нейтральності та конфіденційності	15
7	Підготовка до медіації: етапи і структура	15
8	Медіація у різних сферах: освіта, бізнес, сім'я	15
	Разом	120
	Форма підсумкового контролю	залік

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Науково-практичний коментар до Закону України «Про медіацію». Київ: Видавництво РАЦІО, 2024, 100 с. URL: <https://surl.lu/osexqz> (дата звернення: 19.05.2025).

-
2. Зцілення ран конфлікту. Медіація може допомогти. Київ: Видавництво РАЦІО, 2024, 344 с. URL: <https://surl.li/sodven> (дата звернення: 19.05.2025).
 3. Медіація: підручник. Чернівці : Книги – XXI, 2014. 520 с.
 4. Медіація у професійній діяльності юриста: підручник. / за заг.ред. Крестовської Н., Романадзе Л. Одеса : «Екологія» 2019, 462 с. URL: <https://surl.li/sunyol> (дата звернення: 19.05.2025).

Додаткова:

1. Від співпраці до примирення: посібник для лідерів громадянського суспільства. Київ: Золоті Ворота, 2015. 207 с.
2. Рахліс В.Л., Павленко О.О. Переговори і медіація: підручник для підготовки професійного переговорника. Київ: Олді, 2021. 344 с.
3. Гарт Сура Клас без провини: інструменти для розв'язання конфліктів і сприяння розвитку міжособистісного інтелекту. Харків: Ранок, 2020. 256 с.
4. Гарт Сура Шанобливі батьки, шанобливі діти: 7 ключів до перетворення сімейного конфлікту на співпрацю. Харків: Ранок, 2020. 240 с.
5. Глазл Ф. Конфликтменеджмент. Настольная книга руководителя и консультанта. Калуга: Духовное познание, 2002. 571 с.
6. Єхалова Л. «На шляху до емпатії», Соціально-психологічні та правові аспекти протидії насиллю в освітніх закладах. Вищий навчальний приватний заклад «Дніпровський гуманітарний університет». 2020. С.52-56
7. Єхалова Л.В. Принцип ненасильницької комунікації як філософія життя і виховання. Сучасна освіта: методологія, теорія, практика, Приватна установа «Вищий навчальний заклад «Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут «Бейт-Хана». 2019. С.64-70
8. Єхалова Л.В. Фабінг як об'єкт дослідження. Пріоритетні напрями розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук. Одеса. 2021. С. 10-14

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Пропедевтика медіації» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням

кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Студентам рекомендується дотримуватись правил відвідування занять та поведінки на них.

Важливо відвідувати лекції, де висвітлюється систематизований навчальний матеріал, демонструються презентації, акцентується увага на основних питаннях визначених тем. Без прослуховування лекційного матеріалу студенту буде складно підготуватися до семінарського заняття, виконати визначені завдання.

Студентам рекомендується відвідувати семінари та практичні заняття, бо остаточний рейтинговий бал значною мірою залежить саме від результатів роботи на них. Активна участь студента на семінарських заняттях і практичних заняттях є обов'язковою: рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на семінарських заняттях і практичних заняттях. Відсутність на семінарських заняттях і практичних заняттях або непідготовленість до них призводять до зниження підсумкових балів з навчальної дисципліни.

Опрацьовуючи навчальний матеріал навчальної дисципліни «Соціальні проблеми суспільства», студенти:

1) на лекціях:

- ✓ виконують періодичні експрес-контролі залишкових знань із розділів навчальної дисципліни, що можуть включати в себе виконання або трьох творчих завдань з дискусійних питань, або експрес-тестових завдань (протягом 5–10 хв.);
- ✓ беруть участь у дискусіях.

2) на семінарських заняттях і практичних заняттях:

- ✓ готують доповіді на основі вивчення джерел та літератури з обов'язковим посиланням на них. Доповіді бажано супроводжувати власноруч підготовленими презентаціями;
- ✓ беруть участь у дискусіях з проблемних питань курсу, роблять власний аналіз та узагальнення наукової інформації;
- ✓ обґрунтовують сформульовані висновки та власну позицію.

Опрацьовуючи матеріал навчальної дисципліни «Психологія конфлікту» студенти на лекціях уважно слухають лектора та за потреби записують важливу інформацію,

періодично виконують експрес-контролі в письмовій формі (протягом 5–10 хв.).
Рекомендується діалог між студентами і викладачем.

На семінарських і практичних заняттях студенти роблять усні доповіді, демонструють презентації, висловлюють власну думку з питань теми, беруть участь у дискусіях. Під час пошуку інформації в мережі Інтернет рекомендується використовувати надійні й перевірені джерела. Робота студента передбачає участь у інтерактивних формах організації навчального заняття (надання відповідей на запитання, які поставили викладач або студенти).

Очікується, що кожен студент має бути готовим по всім питанням плану семінару, доповнюватиме доповіді інших студентів та висловлюватиме власну думку під час тематичних обговорень. Студентам дозволяється користуватися власними письмовими нотатками й конспектами. Допускається використання ноутбуків, планшетів, телефонів для реалізації навчальних цілей. При цьому варто намагатися висловлювати думку самостійно, а не читати чужі тексти.

Викладач критично аналізує виголошені доповіді, коментує допущені помилки, модерує дискусії між студентами.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у *«Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології»*. Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.lu/pkwkvk> або за QR-кодом.

Студентів заохочують до науково-дослідницької роботи та оприлюднення її результатів на різних наукових заходах.

Тези, виголошені на науково-комунікативних заходах з тематики навчальної дисципліни оцінюються максимум у 20 балів. Студенти разом із викладачем визначаються з темою тез, доступними джерелами та літературою. Також під керівництвом викладача студенти ознайомлюються з вимогами оформлення та подають тези.

Під час організації освітнього процесу допускається навчання в режимі он-лайн, що передбачає використання таких інструментів дистанційної освіти як Zoom, системи управління дистанційним навчанням «MOODLE».

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Що таке медіація?
2. У чому полягає сутність медіації як способу вирішення конфліктів?
3. Основні характеристики процесу медіації.
4. Яка мета медіації?
5. Які переваги медіації порівняно з судовим розглядом?
6. Що означає «добровільність» у контексті медіації?
7. Чим відрізняється медіація від арбітражу чи переговорів?
8. У яких сферах найчастіше застосовується медіація?
9. Яке значення має конфіденційність у процесі медіації?
10. Як співвідносяться поняття «медіація» та «альтернативне вирішення спорів» (ADR)?
11. Які історичні корені має медіація?
12. Як розвивалась медіація у світовій практиці?
13. Які країни першими запровадили медіацію як правову процедуру?
14. Розвиток медіації в Україні: ключові етапи.
15. Які міжнародні документи регулюють медіацію?
16. Роль ЄС у розвитку інституту медіації.
17. Яке значення має модель спільного прийняття рішень у сучасній медіації?
18. Еволюція уявлень про роль медіатора в різні історичні періоди.
19. Як медіація інтегрується в правову систему різних країн?
20. Вплив культури на розвиток медіації.
21. Що таке принцип нейтральності медіатора?
22. Що означає принцип добровільності в медіації?
23. Як забезпечується конфіденційність у медіації?
24. Принцип автономії сторін: як він реалізується?
25. Що таке неупередженість медіатора?
26. Як принцип активного слухання допомагає у медіації?
27. Принцип рівності сторін – у чому його сутність?

-
28. Принцип участі – чи може сторона передати представництво?
 29. Що таке принцип прозорості?
 30. Як дотримання принципів впливає на успішність медіації?
 31. Які основні етапи медіаційного процесу?
 32. Як відбувається підготовка до медіації?
 33. Що таке вступна зустріч у медіації?
 34. Які завдання має вступний етап?
 35. У чому суть збору інформації у медіації?
 36. Як сторони формулюють порядок денний у медіації?
 37. Що таке генерація варіантів вирішення?
 38. Як здійснюється оцінка варіантів вирішення спору?
 39. Укладання угоди: ключові моменти.
 40. Що таке постмедіаційний супровід?
 41. Хто є учасниками медіації?
 42. Які обов'язки сторін медіації?
 43. У чому полягає відповідальність сторін за результат?
 44. Як впливає рівень підготовки сторін на хід медіації?
 45. Яке значення має мотивація сторін до участі?
 46. Що таке інтереси сторін і як вони виявляються?
 47. Як сторони можуть маніпулювати в процесі медіації?
 48. Взаємодія сторін з медіатором: правила та обмеження.
 49. Хто може бути представником сторони у медіації?
 50. Що таке спільна відповідальність за рішення?
 51. Хто такий медіатор?
 52. Якими якостями повинен володіти медіатор?
 53. Основні професійні компетентності медіатора.
 54. Роль і функції медіатора у процесі.
 55. Чому важливо дотримуватися етичних стандартів?
 56. Що заборонено медіатору робити?
 57. Як медіатор зберігає нейтральність?
 58. Як медіатор працює з емоціями сторін?
 59. У яких випадках медіатор повинен припинити процес?
 60. Можливість залучення кількох медіаторів (ко-медіація).
 61. Які існують етичні кодекси медіатора?
 62. Що таке конфлікт інтересів у роботі медіатора?

-
63. Як забезпечується захист персональних даних?
 64. Які юридичні наслідки має медіаційна угода?
 65. Коли медіація можлива в судовому процесі?
 66. Як регулюється медіація в українському законодавстві?
 67. Можливість правового визнання угоди сторін.
 68. Медіація і адвокатська етика – точки дотику.
 69. Вимоги до сертифікації медіаторів в Україні.
 70. Медіація як частина правосуддя дружнього до дитини.
 71. Які методи комунікації використовує медіатор?
 72. Що таке активне слухання?
 73. Як працює техніка перефразування?
 74. Що таке уточнення і як воно використовується?
 75. Яку роль відіграють паузи та мовчання?
 76. Як виявити і сформулювати інтереси сторін?
 77. У чому суть відкритих питань?
 78. Як працювати з агресією та емоціями?
 79. Що таке техніка «дзеркала» в медіації?
 80. Як працює спільна сесія в медіації?
 81. У яких випадках медіація найбільш ефективна?
 82. Як використовують медіацію в освітньому середовищі?
 83. Сімейна медіація: особливості та виклики.
 84. Трудова медіація: механізми застосування.
 85. Бізнес-медіація: переваги для підприємств.
 86. Медіація у громадських конфліктах.
 87. Як залучати медіацію в публічне управління?
 88. Які перспективи розвитку медіації в Україні?
 89. У чому полягає значення медіації для психічного здоров'я?
 90. Яку роль відіграє медіація в миробудівництві та післяконфліктному відновленні?

Психотерапія

Освітній компонент «Психотерапія» забезпечує формування знань про теоретичні засади, основні напрями, методи та принципи психотерапевтичної допомоги особистості. Вивчення курсу сприяє розумінню психологічних механізмів емоційних переживань, внутрішньоособистісних конфліктів і поведінкових труднощів, а також ролі психотерапії у підтримці психічного здоров'я та особистісного розвитку людини.

Освітній компонент формує уявлення про специфіку психотерапевтичної взаємодії, етичні засади професійної допомоги, особливості встановлення терапевтичного контакту та використання базових психотерапевтичних підходів у роботі з різними категоріями клієнтів. У процесі навчання здобувачі вищої освіти набувають навичок аналізу психологічних проблем, емпатійної комунікації, активного слухання, психологічної підтримки та розуміння можливостей застосування психотерапевтичних методів у практичній діяльності психолога.

Опанування курсу створює підґрунтя для подальшого професійного розвитку у сфері психологічного консультування, психокорекції та психотерапевтичної практики, сприяє розвитку професійної рефлексії, етичної відповідальності та готовності працювати в умовах сучасних соціально-психологічних викликів.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психотерапія» є формування у студентів знань про теоретичні основи психотерапевтичної практики; показання та обмеження для здійснення психотерапії; принципи організації психотерапевтичної інтервенції; сучасні напрями вітчизняної та світової психотерапії.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.*
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності психолога.*
- ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.*
- ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.*
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.*

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК10. Здатність реалізовувати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства, поважати права і свободи людини.

Спеціальні (фахові) (СК):

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та світового психотерапевтичного досвіду.

СК4. Здатність самостійно збирати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу в межах психотерапевтичного супроводу.

СК10. Здатність дотримуватись етичних норм професійної діяльності.

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні **програмні результати навчання (ПР):**

ПРН1. Аналізувати й пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми.

ПРН2. Розуміти закономірності розвитку психіки в контексті терапевтичного впливу.

ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки.

ПРН5. Обирати й застосовувати психодіагностичні та психокорекційні методи.

ПРН11. Планувати й реалізовувати психотерапевтичний/консультативний процес відповідно до індивідуальних потреб клієнта.

ПРН15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та розвитку.

ПРН16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів у психотерапевтичній практиці.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни. Здобувачі вищої освіти повинні мати загальну середню освіту або еквівалентну кваліфікацію, загальне розуміння психології як науки, її основних понять, теорій та методів. Попередні знання з наступних дисциплін: «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Психофізіологія» «Анатомія та еволюція нервової системи», «Психодіагностика». Здобувачі повинні мати здатність аналізувати і розуміти різні психологічні концепції, теорії та дослідження. Вони повинні бути готові до критичного мислення і спроможні аргументувати свої погляди на основі наукових доказів.

Результати вивчення навчальної дисципліни «Психотерапія». Згідно з вимогами освітньої програми Здобувачі повинні **знати**:

- Основні поняття, терміни та теорії в психології. Здобувачі повинні бути здатними аналізувати основні поняття та теорії психології, розрізняти їх і застосовувати у відповідних контекстах.
- Методи дослідження в психології.
- Основи розвитку та психологічних процесів.
- Специфіку роботи в психології.
- Етичні принципи в психології.
- Здобувачі повинні вміти ефективно знаходити, оцінювати та використовувати наукові джерела та літературу з психології для підтримки своїх досліджень та аргументації.

Згідно з вимогами освітньої програми Здобувачі повинні **вміти**:

- самостійно працювати з бібліотечними каталогами;
- працювати з першоджерелами (аналіз, конспектування);
- самостійно готувати реферативні роботи з оформленням наукового апарату;
- аналізувати основні поняття, теорії та методи психології.
- розрізняти різні напрямки психології та їхні особливості.
- відрізняти наукові дані від загальновідомих уявлень.
- застосовувати психологію в різних сферах, розуміючи її значущість.
- розуміти роль психолога в освітньому процесі та професійному становленні.

Форми проведення занять: лекції, семінарські та практичні заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «Психотерапія» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 4 Семестр 7

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Історичний нарис розвитку психотерапії як науки	15
2	Основні теоретико-методичні напрями психотерапії	15
3	Основні положення та методи психоаналітичної терапії	15
4	Особливості та методи психодинамічної терапії	15
5	Загальна характеристика методів клієнт-центрованої терапії	15
6	Особливості та методи поведінкової терапії	15
7	Основні положення та методи когнітивної психотерапії	15
8	Проблема ефективності терапії критерії та методи оцінки	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Основи психотерапії : навч. посіб. К.В. Седих, О.О. Фільц, В.І Банцер та ін.; Київ: ВЦ «Академія», 2017. 192 с.
2. Основи психодинамічної діагностики і психотерапії. За ред. М. І. Винника . Львів : Новий світ - 2000, 2022. 216 с.

3. Радзівіл К. П. Методичні вказівки до практичних робіт та організації самостійної роботи із навчальної дисципліни «Психотерапія з практикумом». Умань, 2023. 46 с.

4. Радзівіл К. П. Основи психотерапії: курс лекцій : навчальний посібник. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань : ВПЦ Візаві, 2023. 171 с.

5. Титаренко Т. М. Випробування кризою. Одісея подолання. (психологічна терапія). К. : Каравела, 2021. 248 с

Додаткова:

1. Е.Берн. Ігри, у які грають люди, 2016. URL: <https://knizhki.com.ua/knigi/igry-u-yaki-grayut-lyudy/>

2. В.Франкл. Людина в пошуках справжнього сенсу. URL: <https://knizhki.com.ua/knigi/lyudyna-v-poshukahspravzhnogo-sensu/>

3. В.Франкл. Лікар та душа. Основи логотерапії. 2018. URL: <https://knizhki.com.ua/knigi/likar-ta-dusha-osnovylogoterapiyi/>

4. І.Ялом. Брехуни на кушетці. URL: <https://knigogo.com.ua/knigi/brehuny-na-kushettsi/>

5. Мушкевич М. І. Основи психотерапії : навч. посіб / М. І. Мушкевич, С. Є. Чагарна ; за ред. М. І. Мушкевич. – Вид.3-тє. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 420 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153588416.pdf>

6. Карпенко Є. Методи сучасної психотерапії : навч. посібник. Дрогобич : Посвіт, 2015. URL: <http://surl.li/kpkis>

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «*Психотерапія*» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни). Формування базових знань про обрану спеціальність, знайомство студентів з основами професійної діяльності, етичними нормами та вимогами, які стосуються

даної галузі. Курс спрямований на ознайомлення з основними концепціями, теоретичними підходами та практичними аспектами професії, а також на розвиток у студентів критичного мислення та професійної самооцінки. Політика курсу також включає акцент на актуальні тенденції і виклики у спеціальності, розкриття шляхів для подальшого професійного розвитку та забезпечення ефективного переходу до більш спеціалізованих дисциплін.

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у *«Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології»*. Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.luhpu.edu.ua/pkwkvk> або за QR-кодом. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок

повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Політика доброчесності: За дотримання студентом політики академічної доброчесності під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю.

Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Якщо має місце виявлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Психотерапія, визначення, її місце у системі лікувальних впливів.
2. Історія розвитку психотерапії, етапи.
3. Напрями психотерапії, методи та форми.
4. Класифікація методів психотерапії.
5. Взаємини психотерапевт-пацієнт, особливості особистості психотерапевта.
6. Історія розвитку вчення про гіпноз і навіювання (Месмер Ф., Бред Д., Шарко Ш., Бергейм І.)
7. Внесок вітчизняних психотерапевтів у розвиток науки про гіпноз.
8. Природа гіпнозу (І.П.Павлов, З.Фрейд та ін.)
9. Навіювання, визначення, методи навіювання.
10. Непряме навіювання.
11. Навіювання у стані неспання.

-
12. Навіювання у стані природного сну.
 13. Гіпнотерапія, підготовчий етап.
 14. Навіюваність, визначення, проби на навіюваність.
 15. Гіпнотизація, методи та прийоми.
 16. Етапи лікувальних впливів у стані гіпнозу.
 17. Класифікація глибини гіпнозу.
 18. Ускладнення при гіпнозі.
 19. Показання та протипоказання до застосування гіпнотерапії.
 20. Цілі та завдання психотерапії.
 21. Самонавіювання. Метод Кюе Еге. Техніка лікування.
 22. Прогресивна м'язова релаксація. Метод Джекобсон. Техніка лікування.
 23. Медитація, визначення, техніка.
 24. Аутогенне тренування (І.Шульц). Підготовчий етап та техніка перший ступінь.
 25. Аутогенне тренування. Техніка вищого ступеня. Показання та протипоказання АТ.
 26. Прискорені методи оволодіння аутогенним тренуванням.
 27. Сімейна психотерапія.
 28. Групова психотерапія. Поняття групової психотерапії.
 29. Визначення групи, колективу.
 30. Психокорекційна група, цілі, завдання.
 31. Класифікація та формування психокорекційних груп.
 32. Психологія психокорекційної групи.
 33. Ролі та норми психокорекційної групи.
 34. Стиль керівництва психокорекційною групою.
 35. Особистість та функції керівника психокорекційної групи.
 36. Типи поведінки у психокорекційної групі.
 37. Поняття групового процесу, стадії розвитку групи. (Кратохвіл, Слуцький).
 38. Лікувальні чинники психотерапевтичної групи.
 39. Групова етика.
 40. Раціональна психотерапія.
 41. Недирективна психотерапія, основні напрями.
 42. Психоаналіз З.Фрейда, основні тези.
 43. Позитивна психотерапія (Н. Пезешкіан), основні положення.
 44. Патогенетична психотерапія.

-
45. Нейролінгвістичне програмування (НЛП), основні тези.
 46. Психодрама (Я. Морено), основні тези.
 47. Поведінкова психотерапія.
 48. Групова психотерапія, трупні тренінгу, техніка заняття Т-груп.
 49. Групова психотерапія, групи зустрічей.
 50. Техніка занять групи зустрічей.
 51. Музикотерапія, завдання, методи реалізації.
 52. Бібліотерапія, завдання та способи реалізації.
 53. Психотерапія та психологія.
 54. Оцінка результатів психотерапевтичного впливу.

Методи адаптації та психологічного супроводу персоналу

Знання щодо адаптації та психологічного супроводу персоналу є важливою складовою професійної підготовки психолога, оскільки дозволяють розуміти закономірності входження особистості у нове професійне середовище, особливості професійної взаємодії та чинники ефективної трудової діяльності. У сучасних умовах динамічного ринку праці психолог відіграє важливу роль у забезпеченні психологічного благополуччя працівників, профілактиці професійного стресу, емоційного вигорання та труднощів міжособистісної комунікації в колективі.

Опанування змісту освітнього компоненту «*Методи адаптації та психологічного супроводу персоналу*» сприяє формуванню у майбутніх психологів навичок діагностики адаптаційних труднощів, аналізу соціально-психологічного клімату в організації, проведення психологічного консультування та підтримки працівників у процесі професійної адаптації. Здобувачі вищої освіти набувають умінь розробляти рекомендації щодо підвищення мотивації, ефективної комунікації, командної взаємодії та професійного розвитку персоналу. Такі знання є необхідними психологу для роботи в організаціях, освітніх установах, службах управління персоналом, центрах психологічної допомоги та інших професійних середовищах, де важливими є підтримка психічного здоров'я, розвиток людського потенціалу та створення сприятливих умов для професійної діяльності й самореалізації особистості.

Метою вивчення навчальної дисципліни «*Методи адаптації та психологічного супроводу персоналу*» є сформулювати в студентів цілісне уявлення про психологічні засади адаптації працівників в організаціях та оволодіти ефективними методами психологічного супроводу персоналу з урахуванням професійних, соціокультурних та емоційно-вольових чинників.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії

ЗК9. Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові) (СК):

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні програмні результати навчання (ПР):

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. з особами, що отримали психологічні травми, зокрема, внаслідок війни).

ПРН12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПРН14. Виконувати роль у команді, проявляти лідерські якості.

Передумовами для вивчення навчальної дисципліни є знання, здобуті під час вивчення дисциплін: загальна психологія, вікова психолога, соціальна психологія, філософія.

Форми проведення занять: лекції, семінарські заняття, практичні заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компонента «*Методи адаптації та психологічного супроводу персоналу*» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна: при вивченні дисципліни застосовується мультимедійне обладнання; графічні засоби; технічні засоби: звуко- і відеозаписи тощо.

Програмне забезпечення: Платформа Moodle, Zoom, PowerPoint, Microsoft Excel, Microsoft Word.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)
 Курс 4 Семестр 7

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Теоретико-методологічні основи адаптації персоналу	15
2	Класифікація видів адаптації та чинники ефективності	15
3	Психологічний супровід адаптаційного процесу	15
4	Методи психодіагностики в оцінці адаптованості	15
5	Психоконсультативні стратегії супроводу працівників	15
6	Профілактика дезадаптації та професійного вигорання	15
7	Оцінка ефективності адаптаційних програм	15

8	Інноваційні практики супроводу персоналу в сучасних умовах	15
	Разом	120
	Форма підсумкового контролю	залік

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Нормативно-правові документи

1. Наказ МОН від 22.05.2018 № 509 «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України»
2. Наказ МОН від 19.10.2001 № 691 «Про затвердження Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших навчальних закладів»
3. Наказ МОН від 09.09.2022 № 805 «Про затвердження Положення про атестацію педагогічних працівників»
4. Лист МОН від 02.08.2022 № 1/8794-22 «Щодо діяльності психологічної служби у системі освіти в 2022/2023 навчальному році»
5. Лист МОН від 21.08.2023 № 1/12492-23 «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти у 2023/2024 навчальному році»
6. Лист МОН від 24.07.2019 № 1/9-477 «Про типову документацію працівників психологічної служби у системі освіти України»
7. Лист МОН від 30.11.2020 № 6/1427-20 «Про затвердження професійного стандарту 'Практичний психолог закладу освіти'»
8. Етичний кодекс психолога України URL: <https://surl.li/omfajg>

Основна:

1. Бакаленко О. А. Психологія управління : навч. посіб. / О. А. Бакаленко. Харків : ХНУРЕ, 2020. 120 с.
2. Гавриш О. А. Управління персоналом сучасної організації : навч. посіб. / Т. В. Лазоренко. Київ : "Київ. політехн. ін-т", 2017. 333 с.
3. Загірняк М. В. Психологія управління : навч. посіб. / М. В. Загірняк, А. Б. Почтовюк ; ред. : Л. П. Гобельовська. Харків : Точка, 2015. 193 с.
4. Зайченко О. І. Управління людськими ресурсами : навч. посіб. / О. І. Зайченко, В. І. Кузнецова. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2015. 232 с.

-
5. Прищак М. Д. Психологія управління в організації : навч. посіб. / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. Вінниця : Вінницький національний технічний університет, 2016. 150 с.
 6. Психологія управління : навч. посіб. / Н. А. Липовська, І. В. Письменний. Дніпро : ГРАНІ, 2019. 198 с.
 7. Ходаківський Є. І. Психологія управління : підручник / Є. І. Ходаківський, Ю. В. Богоявленська, Т. П. Грабар. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 492 с.

Додаткова:

1. Психологія управління в організації : навчальний посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. Вінниця, 2016. 150 с.
2. Шевчук, В., Тесленко, М., & Клевака, Л. (2024). Психологічні особливості комунікативної компетентності майбутніх психологів із різними ціннісними орієнтаціями. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Психологія, (4 (65), 59-63. <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2024.4.11>
3. Концептуально-методичне та модельне забезпечення механізму управління державним замовленням у межах ВНЗ : монографія / В. С. Пономаренко, О. В. Раєвнева, В. Є. Єрмаченко. Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2017. 444 с.

Інтернет-ресурси:

5. Бібліотека БДПУ <https://library.bdpu.org.ua/>
6. Бібліотека Університету Ушинського: офіційний сайт. URL: <https://library.pdpu.edu.ua>
7. Дитина в безпеці: практичні інструменти для працівників психологічної служби та вчителів URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1UpUFH-bkxbLKGVcluknAAbYxmHuG5Vsd>
8. Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/>
9. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: офіційний сайт. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Методи адаптації та психологічного супроводу персоналу» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у *«Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології»*. Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.lu/pkwkvk> або за QR-кодом.

Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

Політика доброчесності: За дотримання студентом політики академічної доброчесності під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю. Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Якщо має місце виявлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Розкрийте сутність поняття «адаптація персоналу» у психології праці.
2. Назвіть та охарактеризуйте основні рівні адаптації працівника в організаційному середовищі.
3. Які чинники впливають на ефективність адаптаційного процесу?
4. У чому полягає відмінність між професійною, соціальною, психофізіологічною та організаційною адаптацією?
5. Дайте визначення психологічного супроводу адаптації. Які його основні функції?
6. Опишіть етапи психологічного супроводу працівника в період входження до нової професійної ролі.
7. Які принципи має враховувати психолог у процесі індивідуального супроводу працівника?

-
8. Назвіть основні методи психодіагностики, які використовуються для оцінки адаптованості працівника.
 9. Які психодіагностичні методики доцільно застосовувати для визначення рівня професійного вигорання?
 10. Які підходи до інтерпретації результатів психодіагностики ви вважаєте найдоцільнішими у процесі супроводу?
 11. У чому полягає сутність психологічного консультування в контексті адаптації персоналу?
 12. Які техніки індивідуального консультування є ефективними для подолання адаптаційних труднощів?
 13. Визначте ключові симптоми професійної дезадаптації.
 14. Охарактеризуйте основні напрямки профілактики професійного вигорання в організаціях.
 15. Які психопрофілактичні заходи може реалізовувати психолог у період адаптації працівника?
 16. Як визначити успішність адаптаційної програми? Назвіть критерії та індикатори.
 17. Розкрийте методи кількісної та якісної оцінки ефективності адаптаційних програм.
 18. Які методики зворотного зв'язку використовуються для аналізу ефективності психологічного супроводу?
 19. У чому полягає застосування моделі Кіркпатріка в оцінці результативності програм адаптації?
 20. Опишіть приклади інноваційних практик психологічного супроводу персоналу у сучасних умовах.
 21. Як впливають цифрові технології на формати адаптації працівників?
 22. Які методи психологічної підтримки персоналу в умовах дистанційної або гібридної роботи ви можете запропонувати?
 23. Визначте роль психолога у впровадженні адаптаційних програм у военний та поствоєнний період.
 24. Проаналізуйте значення психологічної культури в колективі для ефективного супроводу персоналу.

-
25. Оцініть важливість міжособистісної взаємодії у процесі адаптації працівників.
 26. Проаналізуйте взаємозв'язок адаптації працівника з організаційною культурою.
 27. Розкрийте специфіку адаптації молодих фахівців та випускників у професійному середовищі.
 28. Як психолог може сприяти розвитку резильєнтності в процесі професійної адаптації?
 29. Які завдання стоять перед психологом у разі адаптаційної кризи нового працівника?
 30. Охарактеризуйте поняття «адаптаційний потенціал особистості» та методи його діагностики.
 31. Визначте психологічні бар'єри адаптації персоналу та способи їх подолання.
 32. Розкрийте роль комунікативної компетентності у процесі супроводу адаптації.
 33. Якими є особливості адаптації персоналу у кризових соціально-економічних умовах?
 34. Які групові форми роботи з персоналом доцільні у процесі адаптаційного супроводу?
 35. Визначте методи оцінки психологічного клімату колективу під час адаптації нових співробітників.
 36. Як враховується гендерний і віковий чинник у процесі адаптації працівників?
 37. Оцініть ефективність використання тренінгів розвитку емоційного інтелекту для покращення адаптації.
 38. У чому полягає психосоціальна підтримка персоналу в постстресових умовах адаптації?
 39. Які етичні принципи має враховувати психолог під час проведення психодіагностики адаптації?
 40. Обґрунтуйте важливість міждисциплінарного підходу у реалізації програм адаптації персоналу.

Діяльність психолога в закладах освіти

Роль психолога в закладах освіти є важливою для забезпечення психологічного благополуччя, гармонійного розвитку та успішної соціалізації здобувачів освіти. Психолог здійснює психологічний супровід учасників освітнього процесу, сприяє формуванню безпечного освітнього середовища, розвитку мотивації до навчання, ефективної комунікації та профілактиці конфліктів.

Професійна діяльність психолога в закладах освіти охоплює консультативну, діагностичну, профілактичну та корекційну роботу зі здобувачами освіти, педагогами й батьками. Знання особливостей діяльності психолога в системі освіти є важливими для підготовки майбутніх бакалаврів з психології, оскільки формують готовність до практичної роботи та надання психологічної допомоги відповідно до сучасних потреб суспільства.

Метою вивчення навчальної дисципліни "*Діяльність психолога в закладах освіти*" є формування компетенцій та практичних навичок у студентів для успішної професійної діяльності психолога в сфері освіти, включаючи виявлення, діагностику, корекцію та консультування особистісних і психологічних аспектів учнів та студентів.

Під час вивчення дисципліни, студенти здобувають теоретичні знання та практичні навички, необхідні для виконання завдань психолога в освітньому середовищі. Вони розглядають роль психолога в навчальних закладах, аналізують нормативно-правову базу його діяльності, вивчають основні аспекти діагностики, профілактики, корекції, навчальної роботи, консультування та просвіти.

Крім того, студенти розвивають навички етичної поведінки та взаємодії з клієнтами, педагогічної діяльності та співпраці з іншими фахівцями в освітньому процесі. Вони також оволодівають психологічними інструментами для підтримки особистісного та академічного розвитку учнів і студентів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

ЗК 12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності

Спеціальні (фахові) (СК):

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК13. Здатність прогнозувати зміни та динаміку рівня розвитку та функціонування пізнавальної, мотиваційно-вольової сфери, самосвідомості, психомоторики, здібностей, характеру, темпераменту, функціональних станів, особистісних рис і акцентуації в нормі і при психічних відхиленнях.

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні програмні результати навчання (ПР):

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методи тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПРН10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПРН11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. з особами, що отримали психологічні травми, зокрема, внаслідок війни).

ПРН12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПРН13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПРН16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПРН17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Передумовами для вивчення навчальної дисципліни є знання здобуті під час вивчення дисциплін: загальна психологія, вікова психолога, соціальна психологія, філософія.

Форми проведення занять: лекції, семінарські та практичні заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «*Діяльність психолога в закладах освіти*» передбачений підсумковий контроль **у формі заліку.**

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна: *при вивченні дисципліни застосовується мультимедійне обладнання; графічні засоби; технічні засоби: звуко- і відеозаписи тощо.*

Програмне забезпечення: Платформа Moodle, Zoom, PowerPoint, Microsoft Excel, Microsoft Word.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)
 Курс 4 Семестр 8

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Теоретичний аналіз проблеми організації роботи психолога в закладах освіти	15
2	Етичні аспекти роботи психолога в закладах освіти	15
3	Особливості діяльності психолога у дошкільному закладі	15
4	Особливості діяльності психолога в загальноосвітньому навчальному закладі	15
5	Особливості діяльності психолога з батьками та педагогічними колективами у закладах освіти	15
6	Робота психолога у закладах позашкільної освіти	15
7	Особливості роботи психолога у внз	15
8	Особливості роботи психолога в інклюзивній освіті	15
	Разом	120
	Форма підсумкового контролю	залік

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Нормативно-правові документи

1. Наказ МОН від 22.05.2018 № 509 «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України»
2. Наказ МОН від 19.10.2001 № 691 «Про затвердження Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших навчальних закладів»
3. Наказ МОН від 09.09.2022 № 805 «Про затвердження Положення про атестацію педагогічних працівників»
4. Лист МОН від 02.08.2022 № 1/8794-22 «Щодо діяльності психологічної служби у системі освіти в 2022/2023 навчальному році»
5. Лист МОН від 21.08.2023 № 1/12492-23 «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти у 2023/2024 навчальному році»
6. Лист МОН від 24.07.2019 № 1/9-477 «Про типову документацію працівників психологічної служби у системі освіти України»
7. Лист МОН від 30.11.2020 № 6/1427-20 «Про затвердження професійного стандарту 'Практичний психолог закладу освіти'»
8. Етичний кодекс психолога України. URL: <https://surl.l.u/ofmjci>

Основна:

1. Алгоритми діяльності працівників психологічної служби : Т. 1 / авт. кол. за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 138 с.
2. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби: практичний 3-36 посібник / авт.-упор.: І. І. Ткачук, Н. В. Пророк, Н. В. Лунченко, В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко; за заг. ред. В. Г. Панка. 2-ге вид., доповн. і переробл. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 100 с
3. Кобильченко В. Практичний психолог у закладі дошкільної освіти: завдання та зміст психологічної діяльності. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2020. № 1. – С. 7–20.
4. Коваль Л. В., Компанець Н. М., Луценко І. В. Організаційно-методичний супровід дитини з освітніми потребами в умовах інклюзивного ДНЗ: навчально-методичний посібник. Київ: Симоненко О. І., 2018. 100 с.

5. Мельничук О. Б. Психологічна діагностика: навчальний посібник для студентів подвійних спеціальностей із спеціальності «Практична психологія». Київ: Каравела, 2017. 316 с.

6. Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби : метод. рек. / авт.-упор.: В. М. Горленко, Ю. А. Луценко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук; за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 132 с.

7. Науково-методичні основи психологічного супроводу діяльності вчителя в умовах реформування освіти (діагностика і корекція). Практичний посібник. / авт. кол.: В. Г. Панок, І. В. Марухина, В. В. Рибалка, В. М. Горленко, Д. Д. Романовська, В. В. Предко, С. К. Шандрук, М. В. Саврасов, Н. В. Сосновенко; за наук. ред. В. Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України, 2022. 192 с.

8. Основи практичної психології / Віталій Григорович Панок, Тетяна Михайлівна Титаренко, Наталя Василівна Чепелева та ін.: Підручник. Вид. 2-ге, стереотип. Київ: Либідь, 2001. 536 с.

9. Основи практичної психології: підручник / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. Київ, Либідь, 1999. 536 с.

10. Панок В. Г., Острова В. Д. Психологічна служба вищого навчального закладу (організаційно-методичні аспекти). Київ: Освіта України, 2010. 230 с.

11. Психологічна служба : Підруч. / [В.Г.Панок (наук. ред.), А.Г.Обухівська, В.Д.Острова та ін.]. Київ : Ніка-Центр, 2016. 362 с.

12. Психологічна служба в закладах освіти : навч.-метод. посів, для студ. пед. вузів / укчад. Т. М. Дука. Умань : ВП Ц «Візаві», 2018. 192 с

Додаткова:

1. Бабчук О. Психологічна служба в системі освіти: Практикум. Тернопіль: ВАТ «ТВПК 'Збруч», 2008. 560 с.

2. Березовська Л. І. Самовиховання та саморегуляція особистості. Навчальний посібник / Людмила Іванівна Березовська. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2011. 168 с.

3. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник/ Андрєєнкова В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. та ін. Київ: ФОП Нічога С.О. 2020. 196 с.

-
4. Климчук В.О. Мотиваційний дискурс особистості: на шляху до соціальної психології мотивації : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 290 с., іл.
 5. Коваль Л. В., Компанець Н. М., Луценко І. В. Організаційно-методичний супровід дитини з освітніми потребами в умовах інклюзивного ДНЗ: навчально-методичний посібник. Київ: Симоненко О. І., 2018. 100 с.
 6. Корекційно-розвиткова програма формування стійкості до стресу в дітей дошкільного віку та школярів «Безпечний простір» : навчально-методичний посіб. Київ : НаУКМА, ГЛІФ Медіа, 2017. 208 с
 7. Лещук Н. О. Статеве виховання і репродуктивне здоров'я підлітків та молоді : навч. посіб. / Н. О. Лещук, Ж. В. Савич, О. А. Голоцван, Я. М. Сивохоп. Київ, 2014. 136 с.
 8. Любченко В. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами у закладі освіти: організація діяльності та нормативно-правове забезпечення. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2020. № 2. С. 41–48.
 9. Науково-методичне забезпечення діяльності психологічної служби системи освіти в умовах децентралізації (моделі, досвід) : колективна монографія / наук. ред. В.Г. Панок. Київ : Ніка-Центр, 2020. 152 с.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Діяльність психолога в закладі освіти» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок

повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у *«Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології»*. Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.lj/pkwkvk> або за QR-кодом. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

Політика доброчесності: За дотримання студентом політики академічної доброчесності під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю.

Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Якщо має місце виявлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Визначення мети та завдань психологічної служби в системі освіти України.
2. Структура психологічної служби в закладах освіти: основні посади, функції, взаємодія.
3. Нормативно-правові документи, що регламентують діяльність практичного психолога в закладі освіти.
4. Основні напрями роботи практичного психолога: діагностика, профілактика, корекція, консультування, просвіта.
5. Організація та зміст плану роботи практичного психолога.
6. Види та вимоги до документації практичного психолога в закладах освіти.
7. У чому полягає функція психолого-педагогічного супроводу?
8. Етичні принципи діяльності практичного психолога в закладі освіти.
9. Особливості дотримання принципу конфіденційності та усвідомленої згоди.
10. Професіограма практичного психолога: кваліфікаційні та особистісні характеристики.
11. Назвіть основні принципи діяльності практичного психолога в закладі освіти.
12. Які принципи лежать в основі етичної діяльності психолога?
13. Що таке конфіденційність у професійній діяльності психолога?
14. Що означає принцип усвідомленої згоди?
15. Яка роль Етичного кодексу у діяльності психолога?
16. Які основні вимоги до особистісних якостей практичного психолога?
17. Специфіка діяльності психолога в дошкільному навчальному закладі.
18. Особливості діагностики та корекції емоційно-особистісної сфери дошкільників.
19. Психологічні труднощі адаптації дітей до умов дитячого садка: роль психолога.
20. Якими є професійні обов'язки психолога в закладі дошкільної освіти?
21. У чому полягає робота психолога з дітьми дошкільного віку?

-
22. Що таке емоційно-вольова сфера дошкільника?
 23. Які методи роботи застосовує психолог у дитячому садку?
 24. Які труднощі можуть виникати при адаптації дитини до дитячого садка?
 25. Напрями діяльності психолога в закладі загальної середньої освіти.
 26. Робота психолога з молодшими школярами: тривожність, агресивність, шкільні страхи.
 27. Робота психолога з підлітками: проблеми девіантної поведінки, шкільна дезадаптація.
 28. Специфіка роботи психолога з учнями старших класів: професійне самовизначення.
 29. Які вікові особливості молодших школярів враховує психолог?
 30. Які завдання виконує психолог у початковій школі?
 31. Які психологічні проблеми можуть виникати в підлітків?
 32. Що таке девіантна поведінка у підлітковому віці?
 33. Які методи роботи застосовує психолог у роботі з підлітками?
 34. Яка роль психолога у професійному самовизначенні старшокласників?
 35. Взаємодія психолога з батьками: форми, завдання, принципи.
 36. Психологічна підтримка педагогічного колективу. Попередження професійного вигорання вчителів.
 37. Яке значення має співпраця психолога з батьками?
 38. Назвіть основні форми роботи з батьками.
 39. Організація роботи психолога в закладах позашкільної освіти. Робота з обдарованими дітьми.
 40. Завдання та форми роботи психолога в інклюзивному освітньому середовищі.
 41. Які особливості роботи психолога у позашкільному закладі?
 42. Які завдання виконує психолог в умовах інклюзивної освіти?
 43. Які документи регламентують інклюзивну освіту в Україні?
 44. Що таке психологічна служба в системі освіти та які її основні завдання?
 45. Яка структура психологічної служби в закладах освіти?
 46. Які нормативні документи регламентують діяльність психолога в освіті?
 47. Які основні розділи включає план роботи практичного психолога?
 48. Назвіть основні напрями діяльності психолога у закладі освіти.
 49. Які види документації веде практичний психолог?
 - 50. Які вимоги висуваються до організації кабінету психолога?**

Психологія залежності та співзалежності

Проблеми залежності та співзалежності є надзвичайно актуальними для сучасної психологічної науки й практики, оскільки вони суттєво впливають на психічне здоров'я, емоційний стан, міжособистісні стосунки та соціальне функціонування особистості. Вивчення цих явищ дозволяє зрозуміти психологічні механізми формування адиктивної поведінки, особливості емоційної прив'язаності, деструктивних моделей взаємодії та їх вплив на особистісний розвиток людини.

Необхідність дослідження залежності та співзалежності зумовлена зростанням поширеності різних форм адикцій – хімічних, поведінкових, емоційних та інформаційних – у сучасному суспільстві. Для психолога знання у цій сфері є важливими з огляду на можливість здійснювати психодіагностику, психологічне консультування, психопрофілактику та психологічний супровід осіб, які перебувають у кризових або залежних стосунках.

Вивчення проблем залежності та співзалежності сприяє формуванню у майбутніх психологів навичок розпізнавання деструктивних моделей поведінки, надання психологічної підтримки, розвитку емоційної стійкості клієнтів та побудови ефективних стратегій психологічної допомоги відповідно до сучасних потреб суспільства.

Метою вивчення освітнього компонента «Психологія залежності та співзалежності» є:

- ✓ *розширення у здобувачів вищої освіти уявлень щодо механізмів формування і функціонування залежної поведінки;*
- ✓ *ознайомлення із чинниками формування адикції та її індивідуальні механізми;*
- ✓ *оволодіння методами ранньої діагностики та профілактики залежної поведінки для забезпечення професійної компетентності майбутніх психологів.*

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Психологія залежності та співзалежності» є:

- ✓ *надати уявлення про психологію залежної (адиктивної) поведінки як галузь психологічних знань;*

-
- ✓ ознайомити студентів з поняттями, термінологією, з основними психологічними та нейрофізіологічними механізмами формування різних видів хімічних та нехімічних залежностей;
 - ✓ розглянути основні види адиктивної поведінки та методи психологічної діагностики;
 - ✓ відпрацювати практичні навички використання психодіагностичного інструментарію для диференціації різних форм залежності;
 - ✓ розглянути підходи та методи психологічної корекції різних форм залежності;
 - ✓ сформувати у майбутніх спеціалістів розуміння напрямів застосування теоретичних знань у практичній діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

- ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.*
- ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.*
- ЗК9. Здатність працювати в команді.*
- ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.*
- ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.*
- ЗК13. Здатність цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність.*

Спеціальні (фахові) (СК):

- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.*
- СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.*
- СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.*
- СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.*
- СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).*
- СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.*
- СК12. Здатність оцінювати якість діагностичних процесів та консультування з психологічних проблем.*

СК13. Здатність прогнозувати зміни та динаміку рівня розвитку та функціонування пізнавальної, мотиваційно-вольової сфери, самосвідомості, психомоторики, здібностей, характеру, темпераменту, функціональних станів, особистісних рис і акцентуації в нормі і при психічних відхиленнях.

СК15. Здатність розробляти та приймати участь в організації психологічного захисту громадян у кризових ситуаціях.

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні **програмні результати навчання (ПР)**:

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПРН11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни: базові знання з дисциплін «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Вікова психологія», «Психодіагностика», «Психологія девіантної поведінки», «Клінічна психологія».

Форми проведення занять: лекції, практичні заняття, семінарські заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «Психологія залежності та співзалежності» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 4 Семестр 8

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Загальна характеристика залежної (адиктивної) поведінки	15
2	Основні форми залежної поведінки	15
3	Чинники та механізми формування різних форм залежності	15
4	Діагностика особистісної схильності до адиктивної поведінки	15
5	Основні форми хімічних залежностей	15
6	Нехімічні (поведінкові) залежності	15
7	Співзалежність як психологічний феномен	15
8	Принципи та методи психологічної корекції осіб зі схильністю до різних форм залежності	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Корекція девіантної поведінки підлітків : монографія / укл. Бочелюк В., Жадленко І., Панов М., Турубарева А. Вид-во «Центр навчальної літератури», 2024. 442 с.

-
2. Кошова І. В., Кресан О. Д. Психологія девіантної поведінки : навч.-метод. посібник. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 226 с.
 3. Профілактика та корекція відхилень поведінки : навч.-метод. посіб. до самост. роботи студентів / уклад. Н. В. Самойлова. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 120 с.
 4. Психологічні механізми ресоціалізації осіб з девіантною поведінкою в умовах суспільних змін : монографія / Максимова Н. Ю., Грись А. М., Манілов І.Ф., Литвинчук Л.М., Рябовол Т.А., Філоненко Л.А., Максим О.В., Щербина-Прилука В.М.; за ред. Н. Ю. Максимової. К. : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2018. 272 с.
 5. Психологія девіантної поведінки особистості : навч. посіб. МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини / уклад.: Сафін О.Д., Байда С.П. Умань : Візаві, 2021. 202 с.
 6. Психологія залежної поведінки : навчальний посібник / укл. Мудрик А.Б. Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2022. 236 с. URL: <https://surl.li/cvadtM> (дата звернення: 17.04.2025)
 7. Максимова Н. Ю. Психологія девіантної поведінки : навч. посібник. К. : Либідь, 2011. 520 с.
 8. Мудрик А. Б. Психологія залежної поведінки : навчальний посібник. Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2022. 236 с. URL: <https://surl.lu/mznmoj> (дата звернення: 15.04.2025)
 9. Пушкар В.А. Психологія адиктивної поведінки : методичні рекомендації до курсу. Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2010. 84 с. URL: <https://surl.lu/vngyey> (дата звернення: 15.04.2025)
 10. Христюк О. Л. Психологія девіантної поведінки : навчально-методичний посібник / О. Л. Христюк. Львів : ЛьвДУВС, 2014. 192 с.

Додаткова:

1. Гошовський Я., Гошовська Д. Психологія девіантної особистості : навч.-метод. посіб. до практичних занять. Луцьк : ПП Іванюк, 2022. 106 с.
2. Кокун О.М., Мороз В.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С. Діагностика схильності військовослужбовців до ігрової залежності : метод. посіб. К. : 7БЦ, 2022. 144 с.

3. Корнещук В.В., Волошенко М.О., Олло В.П. Профілактика та корекція девіантної поведінки підлітків : підручник, видання 2-е доповнене, перероблене. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 136 с.

4. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують типову програму для кривдників : збірник практичних матеріалів / автори-упоряд.: Степанюк О., Мельниченко О. Київ, 2020. 132 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/6/471033.pdf> (дата звернення: 17.04.2025)

5. Методичні рекомендації «Запобігання та протидія насильству». Міністерство освіти і науки України (Лист від 18.05.2018 № 1/11-5480) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5480729-18#Text> (дата звернення: 17.04.2025)

6. Сапольські Р. Біологія поведінки. Причини доброго і поганого в нас / пер. з англ. Олена Любенко. К. : Наш Формат, 2021. 672 с.

7. Седих К.В., Моргун В.Ф. Делінквентний підліток : навч. посіб. 3-е вид., доп. К. : Видавничий Дім «Слово», 2019. 272 с. URL: <https://surl.lu/uidcdo> (дата звернення: 17.07.2024)

8. Стандарти програми корекції девіантної поведінки підлітків віком 14–18 років, які мають досвід вживання психоактивних речовин / автор А.Б. Бежан. К. : Україна, 2015. 180 с. URL: <https://surl.li/gvvofx> (дата звернення: 17.04.2025)

9. Психологічний супровід учасників освітнього процесу під час війни в Україні : матеріали до наради МОН «Щодо запобігання поширенню агресивної субкультури серед підлітків» від 08.03.2023 р. URL: <https://surl.li/grzxdx> (дата звернення: 17.04.2025)

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика курсу: обов’язкове відвідування лекційних, семінарських та практичних занять; гідна поведінка в аудиторії; обов’язкове відвідування консультацій

За кредитно-модульною системою викладення навчальної дисципліни «Психологія залежності та співзалежності» застосовуються такі основні види контролю знань:

поточний контроль – систематично на різних навчальних заняттях впродовж семестру у формах:

- ✓ усне опитування;
- ✓ письмові контрольні експрес-роботи;
- ✓ тестовий контроль;

підсумковий контроль – у кінці семестру після вивчення навчальної дисципліни у формі заліку.

За рішенням викладача або кафедри нараховуються заохочувальні бали за наступні види робіт:

- ✓ за систематичну продуктивну активність під час проведення аудиторних занять;
- ✓ за виконання творчих завдань підвищеної складності (конкретне значення визначає викладач);
- ✓ за участь у конференціях, олімпіадах, іншій науковій, методичній роботі тощо.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань

визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у «Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології». Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.lj/pkwkvk> або за QR-кодом.

Умови ліквідації заборгованостей з поточної роботи: здобувачі, які пропустили семінарські заняття або лекції, мають можливість відпрацювати заборгованості під час консультацій, що проводяться викладачем, відповідно до графіку консультацій. Для отримання певної кількості балів здобувач має можливість усно відповісти на питання теми, за якою він має заборгованість або виконати індивідуальну роботу, що складається з завдань, визначених викладачем в кожному окремому випадку (в залежності від обсягу заборгованості).

Політика доброчесності. Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне

виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Якщо має місце виявлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Психологія адиктивної поведінки як міждисциплінарна галузь наукового знання.
2. Основні види залежної поведінки, визначення, характеристика.
3. Соціальні фактори в походженні адиктивної поведінки.
4. Біологічні фактори адиктивної поведінки.
5. Психологічні фактори адиктивної поведінки.
6. Концептуальні моделі походження залежної поведінки.
7. Поняття про поведінкову норму і патологію.
8. Підходи до оцінки поведінкової норми, патології і девіацій.
9. Взаємодія індивіда з реальністю і типи девіантної поведінки.
10. Мотиви вживання психоактивних речовин.
11. Реакції підліткового віку.
12. Особистісні і вікові особливості адиктивного підлітка.
13. Риси особистості характерні для залежних від ПАР осіб.
14. Підлітковий вік як фактор ризику виникнення адиктивної поведінки.
15. Прояв адиктивної поведінки залежно від типу акцентуації характеру підлітків.
16. Загальна характеристика і класифікація хімічних залежностей.
17. Етапи та шляхи формування хімічної залежності.
18. Нейропсихологічні основи формування хімічної залежності.
19. Основні ознаки алкоголізму.
20. Теорії походження алкоголізму.

-
21. Характеристика стадії алкогольного сп'яніння.
 22. Межі і стадії алкоголізму як наркологічного захворювання.
 23. Зміна особистості при алкоголізмі.
 24. Соматичні ускладнення алкоголізму.
 25. Токсикоманія: інтоксикація інгалянтами, наслідки.
 26. Загальне уявлення про наркоманію.
 27. Формування психофізіологічної залежності від наркотичних речовин.
 28. Форми прояву та стадії розвитку наркоманії.
 29. Види наркотичних речовин: характеристика і наслідки зловживання.
 30. Характеристика опіумної наркоманії. Ознаки вживання наркотичних речовин групи опіатів.
 31. Вплив на організм галюциногенів і наслідки зловживання.
 32. Психостимулятори: види, клінічні ознаки та наслідки зловживання.
 33. Нікотинова залежність.
 34. Співзалежна поведінка: визначення, причини, види, засоби профілактики.
 35. Основні підходи до здійснення корекційної діяльності в області залежної поведінки.
 36. Психотерапевтичні методи та програми лікування хімічної залежності.
 37. Групова психотерапія в комплексній терапії залежних станів.
 38. Сугестивні методи психотерапії (гіпнотерапія, емоційно-стресова терапія, «кодування», аутогенна релаксація) у комплексній терапії залежних станів.
 39. Сімейна психотерапія залежних станів.
 40. Замісні програми в подоланні хімічної залежності.
 41. Методи діагностики алкогольної, нікотинової та наркотичної залежності.
 42. Методи діагностики особистісної схильності до залежної поведінки.
 43. Профілактика: моделі профілактики від психоактивних речовин, види, напрямки, методи.
 44. Загальна характеристика, критерії та види нехімічних залежностей.
 45. Сексуальні адикції: теорії походження, форми прояву, особистісні риси сексуальних адиктів.
 46. Інтернет-залежність.
 47. Комп'ютерна залежність.
 48. Залежність від мобільних телефонів.
 49. Телевізійна залежність.
 50. Працеголізм.

-
51. Фанатизм: види, ознаки.
 52. Спортивна залежність
 53. Релігійна залежність.
 54. Адикція стосунків.
 55. Адикція покупок
 56. Адикції до їжі: переїдання, голодування.

Психологія девіантної поведінки

Девіантна поведінка є вагомим об'єктом вивчення психологічної науки, оскільки пов'язана з порушенням соціальних норм, труднощами соціальної адаптації та ризиками для психічного й соціального благополуччя особистості. Вивчення причин, механізмів і проявів девіантної поведінки дозволяє зрозуміти психологічні чинники агресії, адиктивної поведінки, правопорушень, асоціальних форм взаємодії та інших поведінкових відхилень.

Наявність в системі підготовки бакалаврів з психології курсу спрямованого на вивчення девіантної поведінки зумовлена потребою у своєчасній психодіагностиці, профілактиці та психологічній корекції деструктивних форм поведінки, особливо серед дітей, підлітків і молоді. Для майбутнього психолога знання у цій сфері є важливими для здійснення консультативної, профілактичної та психокорекційної роботи, аналізу причин поведінкових порушень і надання психологічної допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Вивчення девіантної поведінки сприяє формуванню навичок психологічного аналізу поведінки, розвитку професійної чутливості, ефективної комунікації та застосування сучасних підходів до профілактики й підтримки соціально прийнятних моделей поведінки відповідно до потреб сучасного суспільства.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки» є формування знань щодо змісту, видів, психологічних чинників і психологічних особливостей девіантної поведінки особистості, а також розвитку відповідних умінь і навичок її профілактики та корекції.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові) (СК):

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту.

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні програмні результати навчання (ПР):

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методика тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни. Для успішного опанування змісту запропонованого курсу необхідні знання з наступних дисциплін: «Загальна психологія», «Педагогіка», «Вступ до спеціальності», «Спецпрактикум із загальної психології».

Форми проведення занять: лекції, семінарські та практичні заняття.

Форма підсумкового контролю. Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «Психологія девіантної поведінки» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)
Курс 4 Семестр 8

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Основи психології девіантної поведінки	20
2	Детермінанти девіантної поведінки особистості	25
3	Вікові та гендерні аспекти девіантної поведінки особистості	25
4	Психологічна характеристика основних видів девіантної поведінки особистості	25
5	Психологічна допомога особистості з девіантною поведінкою	25
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Кошова І. В., Кресан О. Д. К Психологія девіантної поведінки: Навчально-методичний посібник. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 226 с
2. Кузьменко В.В. Психологія девіантної поведінки : навч. посіб. / В.В. Кузьменко, О.В. Діса, І.О. Шинкаренко. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2019. 68 с.
3. Максимова Н. Ю. Безпека життєдіяльності: соціально-психологічні аспекти алкоголізму та наркоманії: навч. посібник К.: Либідь, 2006. 328 с.
4. Максимова Н. Ю. Психологія адиктивної поведінки: навч. посіб. К.: ВПУ «Київський ун-т», 2002. 308 с.

5. Максимова Н. Ю. Психологія девіантної поведінки: навч. посібник К.: Либідь, 2011. 520 с.

6. Психологія девіантної поведінки особистості : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.: О. Д. Сафін, С. П. Байда. Умань : Візаві, 2021. 202 с.

7. Христюк О. Л. Психологія девіантної поведінки: навчально-методичний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 192 с.

Додаткова:

1. Аутоагресивна поведінка підлітків [Текст]: монографія / О. В. Погорілко, А.М.Скрипніков, Л.О. Герасименко, Р.І.Ісаков. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2017. 141 с.

2. Бондарчук О. І. Психологія девіантної поведінки: курс лекцій К.: МАУП, 2006. 88 с.

3. Гольдштейн А. Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам. К.: Либідь, 2002. 520 с.

4. Гура С.О. Психологія суїциду: навч. посіб. Х.: НУЦЗУ, 2016. 129 с.

5. Козубовська І. В. Соціальна профілактика девіантної поведінки: корекція відхилень у поведінці важковиховуваних дітей у процесі професійного педагогічного спілкування / І. В. Козубовська, Г. В. Товканець. Ужгород: Патент, 1998. 195 с.

6. Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Робота з підлітками-девіантами: соціологічний та психологічний аспекти: підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Вид-во «Каравела», 2017. 470 с.

7. Папуча М.В. Аномальна поведінка в ранній юності. Психологія ранньої юності: навч.-метод. посіб. Ніжин: Редакційновидавничий відділ НДПУ, 2001. С. 85-124.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Викладання освітнього компоненту спрямовано на надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі. Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача

від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у *«Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології»*. Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.lu/pkwkvk> або за QR-кодом.

Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

Політика доброчесності: За дотримання студентом політики академічної доброчесності під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю. Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Якщо має місце виявлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Психологічний зміст поняття «девіантна поведінка».
2. Характеристика поняття «норма» і її види.
3. Поняття соціальної дезадаптації.
4. Порівняльний аналіз кримінальної та деліквентної поведінки.
5. Психологічні прояви девіантної поведінки.
6. Чинники виникнення відхилень у поведінці особистості.
7. Соціально-психологічні чинники девіантної поведінки особистості.
8. Педагогічні чинники виникнення відхилень у поведінці.
9. Особливості ставлення особистості з девіантною поведінкою до себе.
10. Роль сім'ї у становленні особистості важковиховуваної дитини.
11. Неадекватні виховні впливи батьків і педагогів як передумови відхилень у поведінці.
12. Агресивність і девіантна поведінка особистості.
13. Індивідуально-психологічні особливості підлітків, які становлять групу ризику щодо девіантної поведінки.
14. Несприятливі стилі сімейного виховання як чинник девіантної поведінки.
15. Особистісні проблеми батьків як передумови несприятливих тенденцій у поведінці дитини.
16. Вікові особливості прояву девіантної поведінки особистості.
17. Особливості відхилень у поведінці дошкільників.
18. Шкільна дезадаптація як чинник відхилень у поведінці молодшого школяра.
19. Прояви девіантної поведінки у молодших школярів.

-
20. Особливості девіантної поведінки підлітків.
 21. Характеристика видів девіантної поведінки.
 22. Гендерні особливості прояву девіантної поведінки особистості.
 23. Психологічна діагностика особистості з девіаціями в поведінці.
 24. Методи психологічної діагностики особистості з поведінковими девіаціями.
 25. Спостереження як метод психодіагностики особливостей девіантної поведінки особистості.
 26. Методи психопрофілактики девіантної поведінки особистості.
 27. Особливості діяльності психолога з профілактики девіантної поведінки.
 28. Особливості діяльності психолога з корекції девіантної поведінки.
 29. Методи психокорекції девіантної поведінки особистості.
 30. Психологічна профілактика емоційного вигорання і професійної деформації особистості педагога як передумова запобігання несприятливим тенденціям розвитку особистості дитини.
 31. Особливості взаємодії психолога з батьками щодо профілактики і корекції девіантної поведінки дитини.
 32. Психологічні особливості самовиховання як фактор попередження та подолання поведінкових девіацій.
 33. Основні напрями соціально-психологічної реабілітації особистості з девіантною поведінкою.
 34. Особливості функціонування телефону довіри як засобу профілактики девіантної поведінки.
 35. Психологічні умови попередження девіантної поведінки особистості.
 36. Поняття адиктивної поведінки.
 37. Психологічний аспект подолання алкоголізації та наркотизації підлітків.
 38. Роль ЗМІ у подоланні та профілактиці девіантної поведінки особистості.
 39. Роль психолога у профілактиці девіантної поведінки особистості.
 40. Психологічний аналіз понять «норма», «патологія», «девіація».
 41. Поняття «психічне здоров'я».
 42. Поняття «психологічне здоров'я».
 43. Поняття «психологічна культура».

-
44. Поняття віктимної поведінки особистості.
 45. Вандалізм як вид девіантної поведінки.
 46. Специфічні ознаки девіантної поведінки.
 47. Роль сім'ї у становленні та закріпленні девіантної поведінки.
 48. Адиктивна поведінка як вид девіантної поведінки особистості.
 49. Алкогольне uzалежнення як вид адикції.
 50. Наркотичне uzалежнення як вид адикції.
 51. Агресивна поведінка особистості.
 52. Аутоагресивна поведінка особистості.
 53. Психологічні особливості порушення харчової поведінки особистості.
 54. Поняття анорексії.
 55. Поняття булімії.
 56. Поняття гемблінгу.
 57. Поняття соціального паразитизму.
 58. Позитивні девіації.
 59. Поняття аномії.
 60. Психоактивна речовина.
 61. Поняття алкогольного синдрому плоду.
 62. Психологічна характеристика деліквентності.
 63. Психологічні особливості віктимної поведінки.
 64. Психологічні особливості суїцидальної поведінки.
 65. Педагогічна занедбаність як аспект девіантної поведінки.
 66. Гендерні стереотипи та їх вплив на прояви девіантної поведінки.
 67. Особливості спостереження як методу вивчення девіантної поведінки особистості.
 68. Особливості діяльності шкільного психолога щодо профілактики девіантної поведінки особистості.
 69. Особливості девіантної поведінки у соматично хворих.
 70. Акцентуації характеру та психопатії.
 71. Порушення поведінки, зумовлені дисгармонійним розвитком.

Профілактика суїцидальної поведінки

Освітній компонент «Профілактика суїцидальної поведінки» покликаний забезпечити засвоєння теоретичних засад і сучасних підходів до профілактики аутоагресивних дій, навчити здобувачів вищої освіти проводити діагностику суїцидального ризику, розробляти профілактичні програми та здійснювати психотерапевтичну роботу з особами, які перебувають у кризі. Вивчення курсу сприяє формуванню етичної та професійної культури, а також підготовці до організації просвітницької діяльності, спрямованої на зменшення суїцидальних проявів у суспільстві.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Профілактика суїцидальної поведінки» є формування у студентів цілісної системи знань, навичок і компетентностей, спрямованих на розуміння феномену суїцидальної поведінки, виявлення її соціальних та психологічних чинників, а також ефективне попередження та надання допомоги у кризових ситуаціях.

Завдання курсу «Профілактика суїцидальної поведінки» полягає у формуванні у студентів здатності до системного аналізу феномену суїцидальної поведінки, опануванні сучасних методів психодіагностики та профілактики суїцидів, розвитку практичних навичок надання психологічної допомоги особам, які перебувають у кризових станах, а також у підготовці до організації просвітницької діяльності, спрямованої на попередження суїцидальних дій у різних соціальних групах. Курс також сприяє вдосконаленню комунікаційних умінь, критичного мислення та навичок роботи у команді для вирішення актуальних завдань психопрофілактики.

Предметом вивчення дисципліни «Профілактика суїцидальної поведінки» є психологічні, соціальні, індивідуально-особистісні та культурні аспекти виникнення, розвитку та профілактики суїцидальної поведінки, а також методи її діагностики, корекції та профілактики. Дисципліна охоплює аналіз чинників, які сприяють формуванню суїцидальних намірів, вивчення особливостей поведінки осіб із суїцидальними тенденціями в різних соціальних групах, а також розробку й впровадження психопрофілактичних та реабілітаційних програм для запобігання аутоагресивним діям.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.*
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.*
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.*
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.*
- ЗК9. Здатність працювати в команді.*
- ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства.*

Спеціальні (фахові) (СК):

- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.*
- СК4. Здатність самостійно збирати, критично опрацьовувати та аналізувати психологічну інформацію.*
- СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.*
- СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу.*
- СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність.*
- СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.*
- СК15. Здатність розробляти та приймати участь в організації психологічного захисту громадян у кризових ситуаціях.*

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні **програмні результати навчання (ПР)**.

- ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.*
- ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.*
- ПРН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності.*
- ПРН12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій.*
- ПРН16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.*
- ПРН17. Демонструвати соціально відповідальну поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.*
- ПРН22. Розробляти та реалізовувати програми реабілітаційних заходів.*

Передумови для вивчення навчальної дисципліни «Профілактика суїцидальної поведінки»: Для опанування дисципліни необхідні базові знання та навички отримані в процесі вивчення наступних дисциплін: «Загальної психології», «Психодіагностика», «Клінічна психологія», «Основ психотерапії», «Вікова психологія та психологія розвитку», «Диференціальна психологія», «Методика проведення психологічної експертизи в різних галузях психології».

Форми проведення занять: очна форма - лекції, семінарські та практичні заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «Профілактика суїцидальної поведінки» передбачений підсумковий контроль у **формі заліку**.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)
 Курс 4 Семестр 8

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Соціально-історичні аспекти, основні поняття та чинники суїцидальної поведінки	15
2	Психічні розлади як фактори ризику суїцидальної поведінки	15
3	Психологічний аналіз вікових і психопатологічних детермінант суїциду	15

4	Психологічні чинники та динаміка суїцидальної поведінки у молоді: соціально-психологічний, індивідуальний та особистісний контексти. Особливості суїциду в підлітковому віці	15
5	Діагностика суїцидального ризику: інструменти та підходи.	15
6	Профілактика та кризова інтервенція: сучасні методи.	15
7	Організація кризових служб і підходи до психосоціальної підтримки	15
8	Медико-психологічна модель поственційної допомоги після суїцидальної поведінки	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основні нормативні документи:

1. Лист Міністерства № 1/9-179 від 28.03.14 "Щодо профілактики суїцидальних тенденцій серед учнів"
2. Лист Міністерства № 1/9-135 від 11.03.14 "Про надання психологічної допомоги учасникам навчально-виховного процесу"
3. Лист Міністерства № 2/3-14-1572-15 від 07.08.2014 "Щодо профілактики учинення дітьми навмисних самоушкоджень"

Основна:

1. Осетрова О. Суїцидологія [Текст]: підручник / О.О. Осетрова. Дніпро: РВВ ДНУ; ЛІРА, 2019. 124 с.
2. Медична психологія: підручник / за заг. ред. І.Д. Спіріної; [авт.: Спіріна І.Д., Пилягіна Г.Я., Чугунов В.В. та ін.]. Дніпро: ЛІРА, 2022. 300 с. ULR: <http://info.dgu.edu.ua/jspui/handle/123456789/629>
3. Федоренко Р.П. Психологія суїциду: Навч. Посіб / Р.П. Федоренко. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Л. Українки, 2012. 260 с.

-
4. Саржевський С. Н. Суїцидологія : навчальний посібник для лікарів інтернів з спеціалізації «Психіатрія». Запоріжжя, 2020. 87 с.
 5. Аршава І.Ф., Корнієнко В.В. Основи неврології та психіатрії. Підручник. Дніпропетровськ: Вид-во «Свідлер», 2016. 423с.
 6. Максименко С.Д., Папуча М.В., Коваль І.В., Максименко К.С. Медична психологія. За редакцією академіка Максименко С.Д. Підручник. Вінниця: Нова Книга, 2008. 520 с.

Додаткова:

7. Анищенко Л., Молочко Т. Первенція суїцидальної поведінки підлітків. Методичні рекомендації. Чернігів, 2021. 87 с. ULR: <https://znayshov.com/FR/9688/414.pdf>
8. Профілактика самогубств серед військовослужбовців Національної гвардії України : навч. посіб. / О. С. Колесніченко, Я. В. Мацегора, І. І. Приходько та ін. / за заг. ред проф. І. І. Приходька. Харків : НА НГУ, 2016. 117с.
9. Федоренко Р. П. Психологія суїциду [Текст] : навч. посіб. / Раїса Петрівна Федоренко. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. 260 с. (Посібники та підручники ВНУ ім. Лесі Українки). ULR: <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/6653>
10. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім П 61 батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : посіб. для практиків со-ціальної сфери / Мельник Л.А. та ін. ; за ред. Волинець Л.С. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2015. 72 с. ULR: <https://surl.li/homzqs>
11. Психологія суїциду: Навчальний посібник / За ред. В. П. Москальця. Київ - Івано-Франківськ: Плай, 2002. С.249.
12. Лебедєв Д.В., Назаров О.О., Тімченко О.В., Христенко В.Є., Шевченко І.О. Психологія суїцидальної поведінки: Посібник/За заг. ред. проф. О.В.Тімченка. Харків, 2007. 129 с. ULR: <https://surl.lu/oqtrbc>
13. Рибалка В. В. Психологічна профілактика суїцидальних тенденцій проблемної особистості / В. В. Рибалка. Київ : Шкільний світ, 2009. 119с.
14. Аршава І.Ф., Корнієнко В.В. Основи клінічної психології. Навчальний посібник.- Дн.,Свідлер, 2020. 145с.
15. Лебедєв Д.В., Назаров О.О., Тімченко О.В., Христенко В.Є., Шевченко І.О. Психологія суїцидальної поведінки: Посібник / За заг. ред. проф. О.В.Тімченка. Харків, 2007. 129 с.

16. Синишина В.М. Психологія суїцидальної поведінки: використання методів інтерактивного навчання під час проведення практичних занять. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 90 с. ULR: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/44075>

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Профілактика суїцидальної поведінки» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни). Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у «*Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології*». Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.lj/pkwkvk> або за QR-кодом.

Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

Політика доброчесності: За дотримання студентом політики академічної доброчесності під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю.

Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Якщо має місце виявлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Значення теми реабілітації учасників бойових дій та їх сімей.
2. Основні проблеми, що виникають у процесі реабілітації учасників бойових дій.
3. Вплив бойових дій на психічне здоров'я учасників та їх сімей.
4. Визначення психології реабілітації.
5. Основні завдання та цілі психології реабілітації.
6. Історія розвитку та становлення психології реабілітації.
7. Психологічні наслідки участі в бойових діях.
8. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) та його основні симптоми.
9. Інші психічні розлади, пов'язані з участю в бойових діях.
10. Роль сім'ї в процесі реабілітації учасників бойових дій.
11. Психологічний вплив бойових дій на членів сім'ї учасника бойових дій.
12. Взаємозв'язок між учасником бойових дій та його сім'єю і його вплив на процес реабілітації.
13. Біопсихосоціальна модель реабілітації та її застосування в роботі з учасниками бойових дій.
14. Психотерапевтичні методи та техніки, що використовуються для реабілітації учасників бойових дій.
15. Роль соціальної підтримки та інтеграції в процесі реабілітації.
16. Етичні принципи, яких слід дотримуватися в роботі з учасниками бойових дій та їх сім'ями.
17. Професійні стандарти та компетенції, необхідні для роботи психолога реабілітації.
18. Важливість конфіденційності та дотримання прав клієнтів у роботі психолога.
19. Медитація та майндфулнес у психофізіологічній реабілітації.
20. Роль фізичної активності у відновленні після бойового стресу.
21. Гормональні зміни під час стресу, зокрема кортизол і адреналін.
22. Типові психофізіологічні реакції на стрес, включаючи реакцію "бий або біжи", вплив на серцевий ритм, дихання та м'язове напруження.
23. Вплив хронічного стресу на організм, включаючи психосоматичні розлади, зниження імунітету та виснаження організму.
24. Роль адаптаційних механізмів у виживанні.

-
25. Позитивні стратегії подолання стресу, такі як фізична активність, релаксація та соціальна підтримка.
 26. Негативні стратегії подолання стресу, такі як вживання алкоголю та наркотиків, уникання.
 27. Когнітивно-поведінкова терапія (КПТ) у психофізіологічній реабілітації.
 28. Гештальт-терапія у психофізіологічній реабілітації.
 29. Психодинамічна терапія у психофізіологічній реабілітації.
 30. Методи релаксації та медитації, включаючи техніки дихання, прогресивну м'язову релаксацію, медитацію та майндфулнес.
 31. Визначення бойового стресу.
 32. Основні психологічні наслідки бойового стресу, включаючи посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), тривогу, депресію та порушення сну.
 33. Визначення посттравматичного стресового розладу (ПТСР), його опис та історія вивчення.
 34. Симптоми ПТСР
 35. Механізми розвитку ПТСР
 36. Психологічні фактори розвитку ПТСР, зокрема переживання та обробка травматичного досвіду.
 37. Соціальні фактори, які впливають на розвиток ПТСР, зокрема підтримка та адаптація в суспільстві.
 38. Визначення депресії та опис основних характеристик та видів депресії.
 39. Визначення розладу адаптації та опис поняття та критерії діагностики.
 40. Визначення та симптоми генералізованого тривожного розладу (ГТР) та панічного розладу.
 41. Симптоми та механізми розвитку психосоматичних розладів.
 42. Проблеми з агресією та імпульсивністю у учасників бойових дій: вплив бойового досвіду на контроль агресії та імпульсів.
 43. Основні методи діагностики ПТСР та інших розладів: клінічні інтерв'ю, опитувальники, шкали.
 44. Психотерапевтичні методи лікування ПТСР та інших розладів, включаючи когнітивно-поведінкову терапію (КПТ), експозиційну терапію та EMDR.
 45. Комплексний підхід до лікування ПТСР та інших розладів: поєднання терапії та соціальної підтримки.
 46. Основні психотерапевтичні підходи в психологічній реабілітації військовослужбовців та ветеранів, зокрема когнітивно-поведінкова терапія (КПТ) і

психоаналітична терапія.

47. Альтернативні методи реабілітації, включаючи арт-терапію, музикотерапію та медитацію.

48. Побудова довірливих стосунків між психологом і клієнтом

49. Управління власними емоціями та професійним вигоранням психолога

50. Специфіка стосунків психолога з військовослужбовцями та ветеранами

51. Психологічні аспекти консультування військовослужбовців та ветеранів: робота з травматичними спогадами та симптомами ПТСР, підтримка у процесі адаптації до цивільного життя, робота з сім'ями військовослужбовців та ветеранів.

52. Вплив бойових дій на родини військових

53. Психологічний вплив бойових дій на подружжя військовослужбовців

54. Психологічна допомога дітям і підліткам із травматичним досвідом.

55. Методи формування психологічної стійкості до психотравмуючих факторів війни, зокрема за допомогою психотерапії та супервізії.

56. Значення супервізії для професійного розвитку та підтримки психологів.

57. Методи супервізії: індивідуальна та групова супервізія.

58. Методи саморегуляції та самопідтримки.

59. Профілактика та подолання професійного вигорання у консультантів.

60. Розуміння професійного вигорання: визначення та ознаки вигорання, фактори, що сприяють розвитку вигорання у консультантів.

61. Огляд національних програм психореабілітації в Україні: державні та недержавні ініціативи з психореабілітації, специфічні програми та центри реабілітації.

62. Американський досвід психологічної допомоги військовослужбовцям і ветеранам війни.

63. Процес діагностики військовослужбовців: перший етап діагностики, збори анамнезу, первинне інтерв'ю, використання стандартизованих опитувальників та тестів для оцінки психологічного стану.

64. Основні методи тестування: психометричні тести (MMPI, BDI, PCL-5), проективні методи (ТАТ, Роршах).

65. Мультидисциплінарний комплексний підхід до реабілітації: командний підхід, роль різних спеціалістів у реабілітаційному процесі (психологів, психіатрів, соціальних працівників, фізіотерапевтів).

66. Комплексний підхід до лікування та важливість залучення родини до процесу реабілітації.

-
67. Психологічна адаптація військовослужбовців після повернення з бойових дій.
 68. Психологічний стрес та травми, які залишаються після бойових дій.
 69. Відчуття втрати мети та ідентичності після повернення.
 70. Труднощі у адаптації до мирного життя та нових соціальних ролей.
 71. Стратегії адаптації військовослужбовців до мирного життя.
 72. Роль програм реабілітації в процесі адаптації.
 73. Психологічна підтримка при реінтеграції в суспільство та взаємини в родині.
 74. Рекомендації для військовослужбовців та їх родин щодо успішної реінтеграції в суспільство.

Практика індивідуально-психологічного консультування

Освітній компонент «Практика індивідуально-психологічного консультування» забезпечує формування базових знань про сутність, принципи, етапи та методи консультативної діяльності психолога. Вивчення курсу сприяє розумінню особливостей професійної взаємодії з клієнтом, вимог до професійних і особистісних якостей консультанта, а також значення консультативного контакту для ефективного надання психологічної допомоги.

Освітній компонент формує у студентів навички встановлення довірливої комунікації, активного слухання, емпатійної взаємодії, аналізу психологічних проблем клієнта та застосування базових консультативних технік. Опанування курсу дозволяє майбутнім психологам ознайомитися зі специфікою процесу психологічного консультування, особливостями роботи зі складними випадками та спеціальними проблемами консультативної практики.

Необхідність вивчення освітнього компонента зумовлена зростанням потреби суспільства у кваліфікованій психологічній допомозі, підтримці психічного здоров'я та розвитку професійної компетентності фахівців, здатних ефективно працювати в різних сферах психологічної практики.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Практика індивідуально-психологічного консультування» є визначення концептуальних засад і методологічних принципів психологічного консультування; ознайомленні здобувачів із сучасними підходами до практики психологічного консультування; виробленні базових практичних умінь і навичок консультанта; формуванні морально-етичних норм і відповідальності; усвідомленні професійної ідентичності та становленні їх професійної компетентності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)

Спеціальні (фахові) (СК):

СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методика і техніки практичної діяльності.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну тощо) з використанням науково верифікованих методів та технік.

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні **програмні результати навчання (ПР)**.

ПРН1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційнокомунікаційних технологій.

ПРН4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПРН5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПРН9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності

Передумови для вивчення навчальної дисципліни є такі обов'язкові дисципліни: «Загальна психологія», «Вступ до спеціальності», «Експериментальна психологія», «Психодіагностика».

Форми проведення занять: лекції, практичні заняття, семінарські заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «*Практика індивідуально-психологічного консультування*» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 4 Семестр 8

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Теоретичні та прикладні аспекти психологічного консультування	24
2	Вимоги до професійних та особистісних якостей консультанта	24
3	Консультативний контакт	24
4	Процес психологічного консультування	24
5	Спеціальні проблеми психологічного консультування	24
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості. Харків : Фоліо, 2016. 237 с.
2. Борисенко З., Бандура Г. Основи психологічного консультування: методичні рекомендації до практичних занять. Частина 1. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2016. 40 с.
3. Вашека Т. Основи психологічної практики. Київ : НАУ-друк, 2019. 200 с.
4. Магдисюк Л. І. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 360 с.

-
5. Основи психологічного консультування(лекційний курс): навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Практична психологія». Рекомендовано до друку Вченою радою факультету початкової освіти (Протокол №4 від 25 листопада 2011 року)/ уклад. Борис Андрійович Якимчук, Ірина Павлівна Якимчук. Умань: ПП Жовтий О. О., 2013.-204 с.
6. Федоренко Р. П., Шкарлатюк К. І. Психологічний практикум з консультування: зміст, прийоми, технології : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. III - IV рівнів акредитації. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 199 с.
7. Федоренко Р.П. Психодіагностична практика в клініці: Навчально-методичний посібник. Луцьк: Вежа, 2010. 234 с.

Додаткова

8. Гарець Н. О. Особливості психологічної допомоги внутрішньо переміщеним особам. *Актуальні проблеми психології в умовах політичної та економічної нестабільності* : Матеріали II Міжнародної наукової конференції (22 грудня 2023 р). Дніпро : ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2024. 100 с. С. 96-99.
9. Гарець Н. О., Варакута М. Л., Алещенко О. В. Когнітивна складність як професійно важлива якість особистості психолога-консультанта. Sectoral research XXI: characteristics and features : II Міжнародна науково-теоретична конференція (03.02.2023). м. Чикаго, 2023. 244 с. С. 195-197
10. Конфліктологічне консультування : навч. посіб. / уклад. Зореслава Юріївна Крижановська. Луцьк, 2017. 110 с.
11. Основи психологічного консультування: опорний конспект лекцій з дисципліни для студентів денної та заочної форми навчання напряму підготовки 6.030103 «Практична психологія»/укладач В.С. Варга – Мукачево: МДУ, 2018. 41 с.
12. Психологічне консультування. Лекційний матеріал для здобувачів вищої освіти. / О. М. Цільмак. Одеса, 2020. 319 с.
13. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2017. 160 с.
14. Пилипенко Н. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник. Київ. : Видавництво "Логос", 2015. 207 с.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Практика індивідуально-психологічного консультування» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни). Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у «*Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології*». Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.lj/pkwwkvk> або за QR-кодом.

Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

Політика доброчесності: За дотримання студентом політики академічної доброчесності під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю.

Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Якщо має місце виявлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Сутність психологічного консультування.
2. Історія виникнення психологічного консультування.
3. Психологічне консультування в Україні і закордоном.
4. Визначення і цілі психологічного консультування.
5. Психологічне консультування та психотерапія.
6. Теорії особистості та практика консультування.
7. Структура процесу консультування.
8. Етичні принципи та проблеми психологічного консультування.
9. Прикладні аспекти консультування.
10. Роль та місце консультанта у консультуванні.
11. Вимоги до особистості консультанта.
12. Модель ефективного консультанта.

-
13. Система цінностей консультанта.
 14. Вплив професійної діяльності на особистість консультанта.
 15. Професійна підготовка консультанта.
 16. Визначення консультативного контакту.
 17. Терапевтичний клімат.
 18. Фізичні компоненти терапевтичного клімату.
 19. Емоційні компоненти терапевтичного клімату.
 20. Навички підтримання консультативного контакту.
 21. Перенос і контрперенос у консультуванні і психотерапії
 22. Оцінка проблем клієнтів.
 23. Процедура та техніки консультування.
 24. Визначення скарги і запиту клієнта; розробка стратегії вирішення проблеми.
 25. Методи і прийоми відповідно до завдань кожної стадії консультування.
 26. Рекомендації консультанту-початківцю.
 27. Консультування тривожних клієнтів.
 28. Консультування клієнтів з проблемами страхів та фобій.
 29. Консультування клієнтів з суїцидальними думками.
 30. Консультування агресивних клієнтів.
 31. Консультування немотивованих клієнтів.
 32. Консультування клієнтів з різними видами адикцій.
 33. Консультування клієнтів з проблем депресивних станів.
 34. Поняття кризи та кризового стану.
 35. Нормативні та ненормативні кризи.
 36. Особливості проживання кризового періоду.
 37. Консультування з приводу втрати, горювання.
 38. Консультування з проблем медичних діагнозів.
 39. Психологічна травма та її особливості.
 40. Допомога людині з психологічною травмою.
 41. Особливості консультування з проблем у шлюбних відносинах.
 42. Передшлюбне консультування.
 43. Консультування з проблем дитячо-батьківських стосунків.
 44. Консультування з вирішення сімейних конфліктів.
 45. Проблема самотності.

Основи психіатрії

Психіатрія (від грецького слова *psychos* – свідомість) – це медична наука, що вивчає етіологію, патогенез та клініку психічних захворювань з метою їх попередження та лікування, а також організацію психіатричної служби. Завдання психіатрії є дослідження найскладніших механізмів патогенезу, виявлення причин, симптоматології психічних та прикордонних з ними захворювань, визначення прогнозу (виходу захворювання), розробка та вдосконалення методів профілактики та лікування.

Вивчення освітнього компонента «*Психіатрія*» забезпечує формування базових знань про причини виникнення, механізми розвитку, симптоматику та особливості перебігу психічних захворювань. Опанування курсу сприяє розумінню психологічних і психопатологічних проявів психічних розладів, що є важливим для професійної діяльності психолога у сфері психологічного консультування, психодіагностики та психологічного супроводу особистості.

Освітній компонент дозволяє майбутнім психологам навчитися розпізнавати ознаки психічних і прикордонних розладів, здійснювати первинний психологічний аналіз стану клієнта, визначати межі професійної компетентності та своєчасно рекомендувати звернення до фахівців медичного профілю. Вивчення курсу також формує розуміння принципів профілактики психічних порушень, етичних засад взаємодії з людьми, які мають психічні труднощі, та особливостей функціонування системи психіатричної допомоги. Необхідність вивчення психіатрії зумовлена сучасними потребами суспільства у фахівцях, здатних професійно й відповідально працювати у сфері збереження психічного здоров'я та надання психологічної допомоги різним категоріям населення.

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Основи психіатрії**» є вивчення етіології, патогенезу, типів перебігу та клінічних проявів психічних та психосоматичних розладів, попередня діагностика психічних та психосоматичних розладів, а також тактики ведення пацієнтів з психічними розладами у мультидисциплінарній бригаді, використання методів профілактики психічних та психосоматичних розладів, в тому числі обумовлених прийомом психоактивних речовин, ознайомлення студентів з основними проблемами психіатрії на сучасному етапі розбудови суспільства.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за підсумками вивчення освітнього компоненту у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

Спеціальні (фахові) (СК):

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики

СК13. Здатність прогнозувати зміни та динаміку рівня розвитку та функціонування пізнавальної, мотиваційно-вольової сфери, самосвідомості, психомоторики, здібностей, характеру, темпераменту, функціональних станів, особистісних рис і акцентуації в нормі і при психічних відхиленнях.

За підсумками опанування матеріалу курсу студенти мають продемонструвати наступні **програмні результати навчання (ПР)**:

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методи тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема щодо організації заходів раннього втручання)

ПРН11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. з особами, що отримали психологічні травми, зокрема, внаслідок війни).

ПРН16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни. Навчальну дисципліну «**Основи психіатрії**» здійснюється після засвоєння здобувачами знань з навчальних дисциплін «Анатомія та еволюція нервової системи», «Загальна психологія», «Психофізіологія», «Вікова психологія». Це дає можливість більш підготовлено досліджувати основні категорії і зміст патопсихології.

Форми проведення занять: лекції, семінарські заняття, практичні заняття

Методи навчання: лекція, пояснення, бесіда, дискусія, демонстрація, вирішення практичних завдань, самостійна та індивідуальна робота.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «*Основи психіатрії*» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 4 Семестр 8

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Загальні питання психіатрії. Загальна психопатологія	15
2	Загальна характеристика органічних, включаючи симптоматичні, психічні розлади. Психічні порушення у хворих при соматичних, ендокринних та судинних захворюваннях	15
3	Психічні розлади при екзогенних ураженнях головного мозку. Проблеми екологічної психіатрії. Медичні та соціальні проблеми вживання психоактивних речовин	15
4	Емоційний стрес і психічна травма. Загальна характеристика психогенних розладів і їх класифікація. Загальна характеристика невротичних розладів	15
5	Афективно-шокові реакції. Реакція на важкий стрес. Афективні розлади. Епілепсія	15
6	Шизофренія. Основні гіпотези патогенезу.	15
7	Клінічні форми та типи перебігу. Загальні принципи лікування.	15
8	Патологія формування особистості. Олігофренія і затримка розвитку	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Психіатрія і наркологія: підручник / В.Л. Гавенко, В.С. Бітенський, В.А. Абрамов та ін.; за ред. В.Л. Гавенка, В.С. Бітенського. Київ: ВСВ «Медицина», 2015. 512 с.
2. Каліна Н.Ф. Психотерапія: підручник. Київ: Академвидав, 2010. 288 с.
3. Форманюк Ю. В. Основи психіатрії : навчально-методичні рекомендації (для студентів факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА») / Ю. В. Форманюк. Одеса : Фенікс, 2019. 41 с.
4. Психіатрія та наркологія / А.М. Скрипніков, Л.В. Животовська, Л.А. Боднар, Г.Т. Сонник. 2-е вид. Київ: ВСВ «Медицина», 2021. 224 с.
5. Основи практичної психології \ В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін.: Підручник. Київ: Либідь, 2016. 536 с.
6. Психогенні психічні розлади: навчально-методичний посібник / Л. Герасименко, А. Скрипніков, Р. Ісаков. Київ: «Медицина», 2021. 208 с.
7. Наркологія: Національний підручник / Під редакцією Сосіна І. К., Чуєва Ю. Ф. Харків: Видавництво «Колегіум», 2014. 1500 с.
8. Класифікація психічних і поведінкових розладів: Клінічний опис і вказівки по діагностиці. – 2-е вид. Київ: Сфера, 2005. 308 с.
9. Гузенко В.А. Психологічна діагностика: навчально-методичний посібник / В.А. Гузенко, Ю.В. Тодорцева; Одеський національний політехнічний університет. – Одеса: Букаєв В.В., 2013. 267 с.: іл., табл.
10. Спіріна І.Д., Вітенко І.С., Лагутін В.А., Серебрицька О.В. Основи психологічного консультування в медичній практиці: Навчальний посібник. Дніпро: АРТ-ПРЕС, 2004. 160с.
11. Гавенко В.Л. Основні органічні захворювання головного мозку: навч. посібник / В.Л. Гавенко, І.А. Григорова, Г.О. Самардакова (та ін.); за заг. ред. В.Л. Гавенка, І.А. Григорової. Харків : НТУ «ХПІ», 2008. 228 с.
12. Пріб Г.А. Соціальна психіатрія і наркологія: навчальний посібник. Київ: ІПК ДСЗУ, 2016. 255 с.

13. Мішиєв В. Д., Сосін І.К., Овчаренко М.О., Єршова О.А.. Наркологія: актуальні питання. Львів: Медицина світу, 2010. 280 с.

14. Позалікарняна допомога та психіатрична реабілітація при важких психічних захворюваннях / Під ред. Jaar van Weeghel / Пер. з англ. За заг. ред. О. Абессонової. Київ: Сфера, 2002. 600 с.

Додаткова:

1. Матейко Н.М. Поширеність депресії невротичного ґенезу серед студентської молоді // VI Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання – Вип.37(3), Том 1 (21). Київ: Гнозис, 2017. С. 194-202.

2. Волошин П.В. Стратегія охорони психічного здоров'я населення України: сучасні можливості та перешкоди / П.В. Волошин, Н.О. Марута // *Український вісник психоневрології*. 2015. Т. 23, вип. 1 (82). С. 5-11.

3. Нециркулярні депресії: монографія / О.К. Напреєнко, К.М. Логановський, О.Г. Сиропятов; За ред. проф. О.К. Напеєнка. Київ: Софія-А, 2013. 624 с.

4. Юр'єва Л.М., Носов С.Г. Психічні розлади при епілептичному захворюванні. Київ, 2009. 196 с.

5. Burgess R. L., MacDonald. (Eds.) (2004). *Evolutionary Perspectives on Human Development*, 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

6. Buss, D.M.(2004).*Evolutionary Psychology: The New Science of the Mind*. Boston: Pearson Education, Inc.

7. Cronbach, Lee J. and Meehl, Paul E. (1955). "Construct validity in psychological tests," *Psychological Bulletin*, 52, 281-302.

8. Damon, W. & Lerner, R.M.(2007), *Handbook of Child Psychology*(6th edition), Wiley.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Основи психіатрії» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або

академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначені кафедрою психології та знайшли своє відображення у *«Стандарті організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою психології»*. Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 053 Психологія» або за посиланням: <https://surl.lju/pkwkvk> або за QR-кодом.

Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

Політика доброчесності: За дотримання студентом політики академічної доброчесності під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю. Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень,

відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Якщо має місце виявлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет і задачі психіатрії.
2. Історія розвитку й сучасний стан психіатрії та наркології.
3. Система організації сучасної психіатричної й наркологічної служб.
4. Класифікація психічних розладів і захворювань.
5. Традиційна вітчизняна клініко-нозологічна систематика хвороб.
6. Загальні принципи терапії профілактики й реабілітації.
7. Особливі види терапії в залежності від задач, що вирішується.
8. Принципи реабілітації психічно хворих.
9. Види реабілітації психічно хворих. Схема реабілітації психічно хворих.
10. Класифікація психотропних препаратів.
11. Психофізіологічна дія нейролептиків. Класифікація нейролептиків. Побічна дія нейролептиків.
12. Транквілізатори (анксиолітики).
13. Класифікація антидепресантів.
14. Нормотиміки. Ноотропи.
15. Додаткові методики лікування.
16. Психотерапія. Види психотерапії, що найбільш часто застосовуються.
17. Відчуття (гнозис) – пізнання.
18. Розлади відчуттів. Ілюзії. Гілюцинації.
19. Психосенсорні розлади.
20. Деперсоналізаційні розлади.
21. Кількісні розлади пам'яті.
22. Класифікація амнезій.
23. Якісні розлади пам'яті.

-
24. Синдроми розладів пам'яті.
 25. Види порушень мислення.
 26. Якісні порушення мислення.
 27. Ознаки марення. Кристалізація марення. Види марення.
 28. Патологія емоційно-вольової сфери.
 29. Патологічне ослаблення емоцій.
 30. Порушення рухливості емоцій.
 31. Порушення адекватності емоцій.
 32. Патологія потягів.
 33. Зміни статевого потягу.
 34. Імпульсивні потяги.
 35. Види психомоторного збудження.
 36. Загальмованість рухливої сфери (ступор).
 37. Загальні ознаки розладів свідомості.
 38. Класифікація розладів свідомості.
 39. Онейроїдне (сновидне) потьмарення свідомості (істиний онейроїд).
 40. Деліріозне потьмарення свідомості (делірій).
 41. Аментивне потьмарення свідомості (аменція).
 42. Сутінкові розлади.
 43. Синдром оглушення.
 44. Психічні порушення при соматичних захворюваннях.
 45. Психосоматичні розлади при захворюваннях ШКТ.
 46. Психосоматичні розлади при захворюваннях печінки.
 47. Патологія пацієнтів з виразковою хворобою шлунково-кишкового тракту.

Типи виразкових хворих.

48. Психосоматичні розлади при захворюваннях кишківника.
49. Психосоматичні розлади при запальних захворюваннях органів травної системи.
50. Психічні розлади при захворюваннях серцево-судинної системи.
51. Психічні розлади при ендокринних захворюваннях.
52. Психологія хворих при неврологічних захворюваннях.
53. Психічні порушення при ЧМТ. Класифікація ЧМТ.
54. Етапи розвитку травматичного захворювання. Співвідношення психічних розладів з етапами розвитку травматичного захворювання.
55. Патогенез ЧМТ.

-
56. Психічні порушення у віддаленому періоді ЧМТ.
 57. Травматична астенія (церебрастенія).
 58. Посттравматична психопатизація.
 59. Циклотимоподібні реакції.
 60. Посттравматична деменція.
 61. Пароксизмальні розлади.
 62. Травматичні ендоморфні психози.
 63. Психічні порушення при променевої хворобі.
 64. Психопатологічні порушення при гострій променевої хворобі.
 65. Психічні порушення при хронічній променевої хворобі.
 66. Комплексна терапія променевої хвороби.
 67. Лікування хронічної променевої хвороби.
 68. Поняття про психоактивні речовини.
 69. Алкогольна залежність: визначення, розповсюдженість.
 70. Гостра алкогольна інтоксикація.
 71. Лікування гострої алкогольної інтоксикації.
 72. Етіологія та патогенез алкоголізму.
 73. Алкогольний абстинентний синдром.
 74. Стадії алкоголізму: I початкова стадія (неврастенічна), II середня стадія (абстинентна), III кінцева стадія (енцефалопатична).
 75. Соматичні й неврологічні порушення при алкоголізмі.
 76. Алкогольний делірій.
 77. Алкогольні галюцинози.
 78. Алкогольні маревні психози.
 79. Алкогольні енцефалопатії.
 80. Лікування алкоголізму.
 81. Профілактика алкоголізму.
 82. Критерії наркотичних речовин.
 83. Клінічні прояви наркоманії.
 84. Стадії наркоманії.
 85. Опійна залежність.
 86. Канабіноїдна залежність.
 87. Наркоманії, викликані вживанням снодійних речовин.
 88. Наркоманії, викликані зловживанням психостимуляторами.
 89. Зловживання галюциногенами.

-
90. Патогенез наркоманій і токсикоманій.
 91. Лікування наркоманій і токсикоманій.
 92. Експертиза хворих на алкоголізм і наркоманію.
 93. Поняття «стрес» та «стресові стани».
 94. Фази стресової реакції. Фрустрація. Психічна травма.
 95. Невротичні реакції. Невроз.
 96. Неврастенія.
 97. Невроз нав'язливих станів.
 98. Істеричний невроз.
 99. Депресивний невроз.
 100. Лікування. Профілактика неврозів та експертиза. Прогноз.
 101. Гіперкінетичний варіант афективно-шокової реакції.
 102. Ступорозний варіант афективно-шокової реакції.
 103. Психогенні сутінкові стани свідомості.
 104. Гострий психоз страху.
 105. Гостра афективна реакція.
 106. Гострі психогенні реакції (гострі істеричні реакції).
 107. Псевдодеменція.
 108. Синдром пуерилізму. Лікування.
 109. Підгострі психогенні розлади (реактивні стани).
 110. Поняття про ендогенні захворювання.
 111. Визначення поняття «шизофренія». Форми шизофренії, етіологія та патогенез.
 112. Клінічна картина та діагностика шизофренії.
 113. Лікування та профілактика. Експертиза хворих на шизофренію.
 114. Біполярний афективний розлад – визначення, основні прояви.
 115. Скарги при депресії. Депресивна тріада.
 116. Депресивні розлади: етіологія, патогенез, клінічні прояви та перебіг.
- Порушення мислення у депресивних хворих.
117. Вегетативні і соматичні розлади при депресії.
 118. Варіанти депресивних станів.
 119. Ларвовані депресія. Алгічно-сенестопатична маска при депресії. Маска – абдомінальний синдром. Маска – глосалгічний синдром. Маска – кардіалгічний синдром. Маска – цефалгічний синдром. Маска – артралгічний синдром. Маска – паналгічний синдром. Маска – інсомнія. Маска – діенцефальний синдром.

Псевдоастматична маска. Маска – обсессивно-фобічний синдром. Наркоманічна маска. Маска – порушення в сексуальній сфері.

120. Терапія ларвованих депресій.

121. Затяжний перебіг депресії.

122. Маніакальні стани. Порушення емоцій при маніях. Поведінка при маніях.

123. Клінічні варіанти маній. Змішані стани. Диференційний діагноз. Прогноз.

124. Медико-соціальна, військова та судово-психіатрична експертиза афективних розладів.

125. Епілепсія – визначення, етіологія та патогенез. Генуїнна епілепсія. Дані електроенцефалографії.

126. Прояви та характеристика епілептичних нападів. Великий судомний напад. Аура. Малий напад. Абсанс. Джексоновська епілепсія.

127. Психічні еквіваленти епілептичних нападів. Дисфорії. Розлади свідомості.

128. Епілептичні психози.

129. Зміни особистості у хворих на епілепсію.

130. Епілепсія у дітей. Прогноз, диференційний діагноз, лікування та профілактика. Експертиза.

131. Алгоритм терапії при епілептичному статусі.

132. Патологія формування особистості.

133. Типи хворих з розладами особистості.

134. Патогенез та форми психопатії.

135. Астенічні психопатії.

136. Тривожно-недовірливі психопатії.

137. Психопатії збудливого типу.

138. Паранояльні психопатії.

139. Гіпертиміки та гіпотиміки.

140. Психопатії істеричного типу.

141. Динаміка та епідеміологія психопатій.

142. Гіпердинамічний синдром – провідні та додаткові синдроми.

143. Синдром дитячого аутизму.

144. Психічний інфантилізм.

145. Олігофренії: ідіотія, імбецильність, дебільність.

ПІСЛЯМОВА

На третьому та четвертому роках навчання студенти – майбутні психологи – отримують широкі можливості для професійного зростання, поглиблення фахових знань та вдосконалення практичних навичок консультативної роботи. Освітні компоненти циклу професійної підготовки спрямовані на формування сучасного фахівця, здатного ефективно працювати в умовах динамічних суспільних змін, професійних викликів і зростаючого попиту на психологічну допомогу.

Вивчення запропонованих в даному каталозі вибіркових освітніх компонентів дозволяє студентам розширити знання з різних напрямів психології, удосконалити навички психодіагностики, психологічного консультування, кризової підтримки, комунікації та психологічного супроводу різних категорій населення. Особлива увага приділяється розвитку здатності застосовувати сучасні психологічні методика та наукові підходи під час вирішення професійних завдань.

Важливою перевагою освітнього процесу на третьому та четвертому роках навчання є можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії та «міксування» курсів з різних освітніх програм, що мотивує студентів до саморозвитку та усвідомленого професійного вибору. Здобувачі можуть поєднувати психологічні дисципліни з курсами з юриспруденції, економіки, лідерства, конфліктології, комунікації та управління, формуючи комплекс компетентностей, необхідних сучасному психологу.

Запропоновані освітні компоненти також сприяють поглибленню знань щодо особливостей роботи з людьми, які потребують психологічної підтримки, розвитку навичок професійної взаємодії, емпатії, активного слухання та побудови довірливих консультативних відносин. Такий підхід дозволяє підготувати конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно реагувати на актуальні потреби суспільства.

У результаті навчання студенти матимуть змогу не лише успішно вирішувати професійні завдання, а й постійно вдосконалювати власні компетентності, критично оцінювати результати своєї діяльності,

адаптуватися до нових викликів та будувати траєкторію безперервного професійного розвитку й навчання впродовж життя.

Викладачі кафедри психології та інших кафедр університету бажають студентам натхнення, професійної впевненості та успіхів в опануванні однієї з найважливіших і найбільш затребуваних професій сучасності – професії психолога.